

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

JONÁŠ CHMÁTAL

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Jonáš Chmátal

Pražská staroměstská rodina Rokycanských.

Od konšelů k rytířům.

Kapitoly z dějin rodiny

Rokczaner family of Prague's Old Town.

From councillors to knights.

Chapters from history of one family

Praha 2014

prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

Na tomto místě bych rád poděkoval profesoru Josefu Žemličkovi za jeho pomoc a rady při vedení této práce. Největší dík poté náleží doktorce Janě Zachové, která mi s nekonečnou trpělivostí a ochotou pomáhala s latinskými texty. Dále bych chtěl poděkovat členům své rodiny a mé nejmilejší, přítelkyni Martině, za jejich ochotu a pochopení.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. července 2014

Jonáš Chmátal

Abstrakt:

Bakalářská práce se zaměřuje na staroměstskou rodinu Rokycanských, která je často označována za rodinu patricijskou, a která ve struktuře středověkého Starého Města pražského zaujímala ve 14. století a na počátku 15. století významné postavení co se týče role sociální a hospodářské. Cílem práce je na příkladu Rokycanských ukázat, že tematika pražského tzv. patriciátu ještě rozhodně není vyčerpaná a naopak by si zasloužila systematickou pozornost. Práce má přinést biografický popis jednotlivých členů rodiny, který by měl být značně rozsáhlejší než ten, který přináší V. V. Tomek. Aby práce nabídla něco více než jen biografii, začlenil jsem ještě samostatnou kapitolu o venkovských statcích, které rodině Rokycanských náležely.

Tato biografie by měla nadále sloužit jako základ pro následné bádání o rodině Rokycanských a naznačit směr, kterým by se měl výzkum pražského tzv. patriciátu nadále ubírat.

Klíčová slova:

Staré Město pražské, patriciát, Okoř, rytíř, Rokycanský, Rockzner, měšťané, středověk, středověké město, 14. století, lokace, kolonizace, peněžnictví, venkovské majetky, městská rada

Abstract:

This bachelor's thesis is focused on Rockzauer family, one significant patrician family of Prague's Old Town. The goal of this thesis is to bring wide biographical description of this family. Similiar biography already exists but just as a part of monumental work of Vaclav Vladivoj Tomek from 70's of 19th century. That is why I am persuaded that such biography should be rewritten to better suit modern historical science. Another goal is to prove that topic of prague's patrician families is not exhausted and there is still a plenty of free space for a research to be done. Next to biographical description this thesis also contains one chapter devoted to Rockzauer's rural estates and its's problematic. As for my opinion this biography should stand as a basis for future research of Rockzauer family and their's economical and social activities.

Keywords:

Old Town of Prague, patrician, Okor castle, knight, Rockzauer, medieval, medieval city, citizen, location, 14th century, colonization, money loans, rural estates, city council

Obsah

1	Úvod	9
1.1	Slovo úvodem	9
1.2	Prameny a literatura	11
1.2.1	Prameny	11
1.2.2	Literatura	13
2	Patriciát	15
2.1	K problematice patriciátu	15
2.2	Srovnání s německým prostředím	17
2.3	České prostředí	19
2.4	Závěr	21
3	Původ rodiny Rokycanských	23
3.1	O původu	23
4	Rodina Rokycanských	28
4.1	Biografie rodiny Rokycanských	30
4.2	Závěr - Obraz rodiny Rokycanských	58
5	Venkovské majetky rodiny Rokycanských	62
5.1	Majetky v první polovině 14. století	62
5.2	Majetky od druhé poloviny 14. století	69
5.3	Venkovské majetky pražských měšťanů	74
5.4	Význam statků rodiny Rokycanských	78
5.4.1	Hrad Okoř	81
5.5	Závěrečné shrnutí	83
6	Závěr	85
7	Seznam použitých pramenů a literatury	88
7.1	Seznam použitých pramenů	88
7.2	Seznam použité literatury	90
7.3	Seznam elektronických zdrojů	96
8	Přílohy	97

Seznam použitých zkratk:

AČ	Archiv český
AJ	Soudní akta konzistoře pražské
CDB	Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae
CIM	Codex iuris municipalis regni Bohemiae
ČsČH	Československý časopis historický
FRB	Fontes Rerum Bohemicarum
LC	Libri confirmationum
LE	Libri erectionum
LV	Liber Vetustissimus
RBM	Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae
RBMV	Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.- 1419 aug. 16.)
Rel. Tab.	Reliquiae Tabularum terrae
T I	TOMEK, Václav Vladivoj, Dějepis města Prahy, díl I, Praha 1855
T II	TOMEK, Václav Vladivoj, Dějepis města Prahy, díl II, Praha 1871

1 Úvod

1.1 Slovo úvodem

Předmětem zájmu této práce je pražská staroměstská rodina Rokycanských. Rokycanští jsou nejčastěji řazeni mezi příslušníky tzv. starého patriciátu či označováni jako rodina patricijská. Rodina Rokycanských byla na Starém Městě pražském přítomna více než jedno a půl století. Po celou dobu své existence ovlivňovala, s různou mírou intenzity, politické, hospodářské a sociální dění na Starém Městě pražském. Stejně tak výrazně zasahovala do veřejného prostoru města. Přesto jí doposud nebyla věnována příliš velká pozornost.

Středověkými dějinami Starého Města pražského a pražských souměstí se zabývali mnozí vynikající badatelé. Z nich jmenujme v první řadě Václava Vladivoje Tomka, který svým monumentálním dílem *Dějepis města Prahy*¹ položil v podstatě základy veškerému následnému pragensiálnímu bádání. Za připomínku jistě stojí i další dílo, které vznikalo při práci na *Dějepisu*, a tím jsou Tomkovy *Základy starého místopisu pražského*.²

Z dalších badatelů jmenujme Jaromíra Čelakovského, který se zabýval pražskými dějinami po stránce právního vývoje a s ním spojené problematiky.³ Dále Bedřicha Mendla, který se zabýval především hospodářským a sociálním vývojem středověké pražské aglomerace.⁴ Františka Grause, jehož zájmem byla vybraná skupina pražského obyvatelstva a to skupina stojící na společenském žebříčku vždy nejnižší, chudina⁵. Jednou z nejvýznamnějších prací o středověkém Starém Městě pražském je bezesporu dílo Jaroslava Mezníka *Praha před husitskou revolucí*.⁶ Mezník přinesl pohled na městskou společnost zejména z hlediska politického, provedený skrze výzkum městských rad. Avšak výsledný pohled na městskou společnost dalece přesahuje jen linii politickou či radní. Jeho práce zůstává dodnes jednou z nejvýznamnějších, které byly Starému Městu pražskému věnovány a mezi badateli jsou jeho závěry dodnes přijímány a

1 TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy*, Díl I-XII, Praha 1855-1901 ; sledovaným obdobím, kterým je převážně 14. století se zabývají díly I-III.

2 TOMEK, Václav Vladivoj, *Základy starého místopisu pražského*, Praha 1866

3 ČELAKOVSKÝ Jaromír, O vývoji středověkého zřízení radního v městech Pražských, in: *Sborník příspěvků k dějinám města Prahy I/2*, Praha 1920, s.124–389,

4 MENDL, Bedřich, *Z hospodářských dějin středověké Prahy*, Praha 1925

5 GRAUS, František, *Chudina městská v době předhusitské*, Praha 1949

6 MEZNÍK, Jaroslav, *Praha před husitskou revolucí*, Praha 1990

využívány jako základ pro další výzkum.

Výše zmíněné práce jsem vyčetl proto, abych ukázal, že přestože byla problematika Starého Města pražského věnována pozornost z různých hledisek a téma tzv. patriciátu sice nezůstávalo opomenuto, ovšem nebylo důsledně zpracováno z hlediska jednotlivých rodin, s tzv. paricíátem se pracovalo spíše jako se sociální skupinou, než z hlediska samostatných rodin či dokonce individuálních jednotlivců. Přestože je tento „skupinový“ náhled na pražský patriciát převažující, v různé míře se pražským tzv. patricijům jako rodinám či jednotlivcům věnovali někteří badatelé⁷.

Přesto však poslední velkou prací, která se výrazně a systematicky věnovala tzv. patricijským rodinám na Starém Městě pražském tak zůstává Tomkův *Dějepis*. Z tohoto díla také většina dalších badatelů přebírala faktografické informace o těchto rodinách. Z tohoto důvodu a také proto, že i pro mou práci představuje *Dějepis* základní východisko, mu musím věnovat bližší pozornost.

Tomkovo dílo je pozoruhodné svým rozsahem a mírou heuristiky, kterou Tomek provedl. Metoda Tomkovy práce byla zaměřena na popisné zpracování dějin města Prahy a jejich popis byl realizován prostřednictvím snesení co možná největšího souboru informací. Taková metoda byla poplatná době vzniku *Dějpisu*, jehož první díly jsou dnes již přes 150 let staré. I z toho důvodu si myslím, že dnes již *Dějepis* nemůže plně vyhovovat potřebám současného bádání. Toto nemá být kritika Tomkova díla. Nelze z dnešního pohledu napadat práci vzniklou před tak dlouhou dobou. Tomkova práce je i dnes významným dílem a do jisté míry i sekundárním pramenem, neboť některé informace, se kterými Tomek pracoval, mohly zaniknout a pravděpodobně zanikly při požáru Staroměstské radnice v roce 1945.

Přesto si však myslím, že dnes je možné i z hlediska pouhého biografického popisu jednotlivých pražských rodin jít dále, než zašel Tomek a přinést informace nové, Tomkovo dílo přesahující a rozšiřující.

To je také hlavní úkol, který si klade tato práce. Chci přinést v první řadě biografický popis rodiny Rokycanských, neboť se domnívám, že takováto

7 Například HOFFMANN, František, Mincmistr Eberhard, Pražský sborník historický 12, Praha 1980, s.70-84 ; VELÍMSKÝ, Tomáš, Příspěvek k dějinám patriciátu v českých městech 13.-14. Století, in: Český časopis historický 89, Praha 1991, s.321-335 ; MUSÍLEK, Martin, Příběh tří Mikulášů od Věže. Příspěvek k otázce jejich totožnosti, in: Staletá Praha 29/1, Praha 2013, s.2-15

biografie nutně stojí na začátku hlubšího a konkrétnějšího bádání a bez které nelze takové bádání správně provádět. Časové vymezení práce jsem určil od roku 1281, první zmínky o Rokycanských v Praze, do roku 1420.

Další cíl práce, kterým je ukázat, že v oblasti tzv. patricijských rodin je, jak se domnívám, stále ještě velký prostor pro další a další bádání. Právě takovému zájmu by se měla tato práce stát základem, neboť se domnívám, že studium tzv. patricijských rodin může přinést mnohé nové poznatky, zejména o hospodářském a sociálním fungování středověké metropole a ve svém výsledku představit Staré Město pražské jako mnohvrstevnatý, živelný orgán středověké společnosti.

1.2 Prameny a literatura

1.2.1 Prameny

Základním pramenem, který budu ve své práci využívat, je městská kniha z roku 1310, *Liber Vetustissimus*. Tato kniha byla nedávno edičně zpřístupněna díky úsilí Hany Pátkové, Věry Smolové a Aleše Pořízky.⁸ Za to jim patří velký dík, neboť bez této edice by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

*Liber Vetustissimus*⁹ představuje pramen zvláštní povahy. Kniha nejdříve patřila konsorciu podílníků na ražbě mince a s měšťanským prostředím souvisela pouze původem některých jeho členů. Knihu zakoupila staroměstská obec, které kniha sloužila k evidenci finančních záležitostí. Kromě toho obsahuje kniha ještě záznamy o jmenování městských rad z let 1337-1338 a 1341-1368, evidenci zpečetěných listin v letech 1329, 1331-1334 a 1337. Velmi důležité jsou též záznamy nově přijatých měšťanů, které jsou vedeny od roku 1324. Dále kniha obsahuje i zaznamenání soukromoprávních pořízeních učiněných před městskou radou a též evidenci městských statut a privilegií městu udělených. Jak je vidět, kniha obsahuje záznamy několika různých typů. Ty byly postupně přesouvány do jiných knih, zřízených vždy za konkrétním účelem uchování a evidence záznamů určité povahy. Proto z knihy některé záznamy po čase mizí. Například záznamy o finančních transakcích a městských počtech mizí z knihy okolo poloviny 14. století, na přelomu 60. a 70. let téhož století postupně mizí

⁸ *Liber Vetustissimus, Antiquae Civitatis Pragensis 1310-1518*, Hana Pátková (ed.), Praha 2011

⁹ Dále budu v práci využívat zkratky LV pro zpřehlednění a zjednodušení textu.

zaznamenávání privilegií, městských statutů a jiné. Protože se však nově zřízené knihy téměř vždy nedochovaly, představuje LV velmi cenný pramen, díky kterému neznáme jen jednu konkrétní oblast městského života, ale poskytuje nám náhled do různých typů písemné agendy města a skrze ni do rozdílných aspektů života města samotného. Právě v přítomnosti zápisů různé povahy, jinak často nedochovaných, spočívá hlavní význam LV, který tak tvoří prvořadý a výjimečný pramen k pražským středověkým dějinám.¹⁰

Kromě *Liber Vetustissimu* jsem v práci využil další edičně zpřístupněné prameny. V největší míře pak *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*.¹¹ Mezi další hojně využívané prameny dále patří *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.-1419 aug. 16.)*,¹² *Archiv Český*, díly 26 a 28¹³ a *Codex iuris municipalis regni Bohemiae*.¹⁴ Na několika místech práce také využívám formulářovou sbírku *Summa Gerhardi*¹⁵ a další.¹⁶ Pro formuláře je nutné mít na paměti, že informace v nich obsažené nemusejí vždy přesně dokumentovat uskutečňovanou realitu ale spíše fakt, že se takto měla uskutečnit. Dále existence formuláře naznačuje, že popisovaná praxe byla relativně častým jevem, jinak by nemělo smysl formulář vytvářet.

Pro výzkum venkovských statků byly velmi důležité prameny jako jsou knihy konfirmační *Libri confirmationum ad beneficium ecclesiasticae Pragensem per archidioecesim*,¹⁷ knihy erekční *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo*

10 Detailněji jsou jednotlivé aspekty LV rozebrány v úvodní studii, kterou obsahuje edice LV, viz: *Liber Vetustissimus, Antiquae Civitatis Pragensis 1310-1518*, Hana Pátková (ed.), Praha 2011, s.11-53

11 *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* II. (1253-1310), ed. J. Emler, Praha 1882; III. (1311-1333), ed. J. Emler, Praha 1890; IV. (1333-1346), ed. J. Emler, Praha 1892; V. (1346-1355) ed. J. Spěváček, H. Zachová, Praha 1958-2005; VI. (1355-1358) ed. B. Mendl, M. Linhartová, E. Mendlová, Praha 1928-1979; VII. (1358-1363) ed. B. Mendl, M. Linhartová 1954-1963

12 *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.-1419 aug. 16.)* I.1-7 ed. V. Jenšovská, Praha 1967-1982; II. ed. V. Vavřínek, Praha 1969; III. ed. B. Kopiczková, Praha 1977; IV. ed. B. Kopiczková, Praha 1989; V.I.1-2 ed. K. Beránek, V. Beránková, Praha 2006-2007; VII. ed. P. Krafl, Praha 2010

13 *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*, díl XXVI Zprávy o statcích a přech venkovských z archivu města Prahy (A-K), ed. Josef Teige, Praha 1909; díl XXVIII Zprávy o statcích a přech venkovských z archivu města Prahy (L-Z), ed. Josef Teige, Praha 1912;

14 *Codex iuris municipalis regni Bohemiae*; díl I, *Privilegia měst pražských (1174-1850)*, ed. J. Čelakovský, Praha 1886; díl II *Privilegia královských měst venkovských v Království českém z let 1225 až 1419*, ed. J. Čelakovský, Praha 1895

15 *Summa Gerhardi. Ein Formelbuch aus der Zeit Johann von Böhmen 1336-1345*, ed. F. TADRA, Wien 1882

16 TADRA, F. *Listář veřejného notáře ve XIV. Století*, Praha 1893

17 *Libri confirmationum ad beneficium ecclesiasticae Pragensem per archidioecesim* I.1 (1354-1362) ed. F. A. Tingl, Praha 1867; I.2 (1363-1369) ed. F. A. Tingl, Praha 1874; II. (1369-1373) ed. F. A. Tingl, Praha 1868; III-IV (1373-1390) ed. J. Emler, Praha 1879; V. (1390-1399) ed. F. A.

XIV et XV,¹⁸ a zachované zbytky desk zemských *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1451 pohořelých*.¹⁹ Ke knihám konfirmačním je nutné podotknout, že zachycují vlastnictví patronátních práv, nikoliv vesnic jako takových. Přestože ve většině případů koresponduje vlastnictví patronátního práva s vlastnictvím celé vesnice, jsou známy i situace, kdy byla ves pána, ale patronátní práva zůstala původnímu, či předchozímu vlastníkovi, přestože se jednalo o případy spíše výjimečné.²⁰ Proto nelze zcela jednoznačně vynášet soudy o vlastnictví celé vsi na základě patronátních práv. Často však nemáme k venkovským majetkům jiného pramene, než právě knihy konfirmační. Z toho důvodu představují cenný a nenahraditelný zdroj informací, přestože při práci s nimi musíme mít na paměti možnost, že ves už nenáleží vlastníkovi práv.

1.2.2 Literatura

Zcela základní literaturou pro tuto práci je *Dějepis*²¹ Václava Vladivoje Tomka z důvodů uvedených výše. Protože kromě Tomka neexistuje práce, která by se zabývala přímo rodinou Rokycanských, musel jsem při jejím studiu vycházet hlavně z literatury obecnějšího rázu, která souhrnně postihuje zkoumané období, tedy 14. století a zkoumané místo, tedy převážně Staré město pražské.

V rámci pragensiálních témat mi byla oporou především práce Jaroslava Mezníka *Praha před husitskou revolucí*,²² zmiňovaná už v úvodu práce. Kromě Mezníka a Tomka jsem využíval ještě souborná díla Jaroslava Prokeše *Dějiny Prahy*,²³ Josefa Janáčka *Malé dějiny Prahy*.²⁴ a Zdeňka Míky *Dějiny Prahy v datech*.²⁵ Zejména z těchto prací jsem čerpal obecné informace o středověké Praze. Pragensiální tematikou se také zabývá řada sborníků, které přinášejí hodnotné příspěvky k pražským dějinám. Takovými sborníky jsou *Pražský*

Tingl, Praha 1865; VI. (1399-1410) ed. J. Emler, Praha 1883; VII. (1410-1419) ed. J. Emler, Praha 1886

18 Libri erectionum archidiocesis Pragensis saeculo XIV et XV, I. (1358-1376) ed. C. Borový, Praha 1875; II. (1375-1388) ed. C. Borový, Praha 1878, III. (1385-1390) ed. C. Borový, Praha 1879; IV. (1390-1397) ed. C. Borový, Praha 1883; V. (1398-1407) ed. C. Borový, Praha 1889, VI.1,2 (1397-1405) ed. A. Podlaha, Praha 1917, 1927; VII. (1405-1408) ed. Pelikán, Pátková, Praha 2002

19 Pozůstatky desk zemských království českého roku 1451 pohořelých; I. ed. J. Emler, Praha 1870; II. ed. J. Emler, Praha 1872

20 MEZNÍK, Jaroslav, Venkovské statky, s.11

21 TOMEK, Václav Vladivoj, Dějepis města Prahy, Díl I-XII, Praha 1855-1901

22 MEZNÍK, Jaroslav, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990

23 PROKEŠ, Jaroslav, Dějiny Prahy, Praha 1948

24 JANÁČEK, Josef, Malé dějiny Prahy, 3. přepracované vydání, Praha 1983

25 MÍKA, Zdeněk a kol., Dějiny Prahy v datech, Praha 1988

sborník historický, Staletá Praha, Studia Medievalia Pragensia či *Documenta Pragensia*. V této práci jsem využil řadu studií obsažených právě v těchto sbornících.²⁶ K problematice středověkého města jako takového jsem přistupoval nejčastěji na základě syntetické práce Františka Hoffmanna *Středověké město v Čechách a na Moravě*.²⁷

Kromě situace samotného Starého Města pražského jsem pro tuto práci potřeboval získat také základní obraz doby, o kterém práce pojednává, tedy o 14. století. K tomu mi byly nejméně nápomocny *Velké dějiny zemí koruny České*,²⁸ vycházející v rozsáhlé ediční řadě nakladatelství Paseka. Tuto ediční řadu považuji za momentálně nejkvalitnější syntézu českých dějin, a proto jsem se k ní v práci často obracel. Kromě této syntézy jsem také čerpal z obsáhlých a faktograficky hutných monografií lucemburských vladařů, které zpracoval Jiří Spěváček.²⁹

V práci jsem samozřejmě využil ještě další literaturu, díky výše zmíněným pracím jsem si však vytvořil faktografický základ, díky kterému jsem mohl dále pokračovat ve svém studiu rodiny Rokycanských.

26 Například: ČECHURA, Jaroslav, Městská šlechta - součást pražského patriciátu? (K otázce kontinuity pražského patriciátu 14.-16. století.), in: *Documenta Pragensia*, sv. 9/1, (1991), s.57-76 ; DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: *Pražský sborník historický* 34, Praha 2006, s.7-91 ; DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 2, in: *Pražský sborník historický* 35 Praha 2007, s.7-61 ; VÁLKOVÁ-FRÝZLOVÁ, Marie, Úřad perkmistra pražských viničních hor, in: *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy*, díl VI, Praha 1930, s.1-149

27 HOFFMANN, František, *Středověké město v Čechách a na Moravě*, Praha 2009

28 BOBKOVÁ, Lenka, *Velké dějiny zemí koruny České*, svazek IV.a, Praha 2003 ; BOBKOVÁ, Lenka - BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí koruny České*, svazek IV.b, Praha 2003

29 SPĚVÁČEK, Jiří, *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*, Praha 1994 ; SPĚVÁČEK, Jiří, *Karel IV., život a dílo 1316-1378*, Praha 1979 ; SPĚVÁČEK, Jiří, *Václav IV., 1361-1419, K předpokladům husitské revoluce*, Praha 1986

2 Patriciát

2.1 K problematice patriciátu

Protože se v práci zabývám staroměstskou rodinou Rokycanských, která je často označována za rodinu patricijskou či radní, je na místě věnovat první kapitole krátkému rozboru problematiky, která se váže právě k označení patriciát nebo patricijský.

Pojem patriciát je přítomný v české historiografii již více než jedno století. V obecné míře je dobře srozumitelný. Pod pojmem patriciát si od začátku představujeme někoho výlučného, exkluzivního, bohatého a mocného, zkrátka špičku městské společnosti. Pro praxi historické vědy je však takové určení příliš vágní, a proto se historici neustále snaží pojem lépe definovat a najít určující znaky takového patricije, které by byly všeobecně platné. A s tím je spojena nejedna obtíž, se kterou se historiografie potýkala a potýká.

Samotný pojem patriciát je totiž pro středověké prostředí českých měst pojem umělý. Ve středověkých pramenech se u nás nevyskytuje a nelze se tak opřít o dobově autentický obsah pojmu. Jaroslav Čechura uvádí jako první zmínku pojmu patriciát k roku 1306 v prostředí města Bruselu.³⁰ Tomáš Borovský potom mluví o výskytu pojmu patriciát ve flanderských a severoitalských městech pozdního středověku.³¹ V pramenech se výjimečně vyskytuje pojem meliorát, respektive označení špiček městské společnosti jako *meliores*. Použití tohoto pojmu se někteří badatelé pokusili zavést v české historiografii.³² Do českého prostředí dostatečně neproniklo ani německé označení *Geslechter*, neboť se zde nevytvořila společenství, kterým takové označení náleží.³³

30 ČECHURA, Jaroslav, Patriciát ve struktuře českých a moravských měst 14.-16. století; in: časopis Národního muzea, řada historická, 2/1988, s.37

31 BOROVSÝ, Tomáš, Patriciát nebo radní vrstva? Kutná Hora v předhusitském období, in: Královská a poddanská města od své geneze k protoindustrializaci a industrializaci. Sborník příspěvků z mezinárodního odborného sympozia uspořádaného ve dnech 5. - 6. října 2001 v Příboře / Ostrava, Filozofická fakulta OU a Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, Nový Jičín 2002, s.87

32 VELÍMSKÝ Tomáš, Cruciburgensis magister monetae aneb historie jednoho omylu. Příspěvek k dějinám městského meliorátu v českých zemích ve druhé a třetí čtvrtině 13. století, in: Civitas & Villa, Miasto i wieś w średniowiecznej europieśskowej, Wrocław – Praha 2002, s.201–208

33 NODL, Martin: Elity v českých a moravských pozdně středověkých městech jak badatelský a interpretační problém, in: Pražské městské elity středověku a raného novověku : jejich proměny, zázemí a kulturní profil. Sborník příspěvků z 21. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Institutem mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy ve dnech 1. a 2. října v Clam-Gallasově paláci v Praze,

Přesto však byl a je tento pojem používán historiky pro vykreslení reality českých středověkých a raně novověkých měst. Aby bylo něco takového možné, je třeba pojem patriciát přesně definovat tak, aby byl univerzálně aplikovatelný na české prostředí, bez ohledu na region, a nabídl tak pro historickou vědu užitečný termín.

Pojem patriciát je pro česká města používán relativně stabilně už delší dobu. Historiografický vývoj tohoto pojmu a jeho použití přinesl ve svém příspěvku Josef Kadeřábek, a proto se jím zde nebudu znovu zabývat.³⁴ Pro tuto práci jsou důležité závěry bližší dnešku. Ty jsou v podstatě dvojího typu. Jeden vychází z práce Jaroslava Mezníka,³⁵ který definuje pojem patriciát a souhlasí s jeho využitím. Druhý názor na danou problematiku pak zastávají někteří současní badatelé jako například Martin Nodl či Martin Musílek, kteří s použitím patriciát spíše nesouhlasí. I Kadeřábek se na konci svého příspěvku vyjadřuje k současné situaci a doporučuje od pojmu patriciát upustit.

Pojem patriciát byl do českého prostředí převzat z prostředí německého. To není na první pohled nijak zvláštní. Česká a německá historiografie si je blízká jednak z důvodů geografických, za druhé z důvodů historického vývoje a kontinuity. České a německé městské prostředí bylo ve středověkých dobách značně provázáno, především zde můžeme zdůraznit silnou návaznost po stránce právního vývoje. Na druhou stranu v českých a říšských městech přece jen nepanovaly stejné podmínky. To je hlavním zdrojem problému s převzetím definice pojmu patriciát z německého prostředí. V tom českém zkrátka nenalzáme situace, které by nás opravňovaly využít německé definice. Tuto neodpovídající skutečnost právě připomíná Nodl³⁶ s Musílkem³⁷ ve své kritice

Praha 2004, s.23

34 KADEŘÁBEK, Josef; Horní vrstva měšťanské společnosti v domácí historiografii pozdního středověku a raného novověku. Nástin terminologie a dalších směrů bádání; in: Historická demografie 36, Praha 2012, s.25-40

35 MEZNÍK, Jaroslav; Z problematiky středověkého patriciátu, in ČsČH č.5, Praha 1963, s.628-637

TÝŽ, Brněnský patriciát a boje o vládu města ve 14. a 15. století, in: Brno v minulosti a dnes 6, Brno 1962, s.185-289

TÝŽ, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990 (Tuto práci vypracoval Mezník v šedesátých letech a k vydání byla připravena v letech 1968-69. V druhé polovině roku 1971 se kniha začala sázet. Mezník však byl z politických důvodů v lednu 1972 zatčen a nebyla mu ploužena smlouva v Historickém ústavu ČSAV. Tisk knihy byl zastaven. Kniha tak konečně vyšla v roce 1990, přestože obsahuje závěry vyřádané koncem šedesátých let..)

36 NODL, Elity, Praha 2004, s.23

37 MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní. Sociální svět Starého Města pražského ve 14. století, nepublikovaná disertace, FF UK 2014

využívání pojmu patriciát.

V německém prostředí je pojem patriciát definován v podstatě takto: Za prvé zdůrazňuje samovládu patriciátu, tedy jejich politickou moc. A to takovou, že často přesahuje geografický rámec jejich domovského města. Za druhé koncentraci ekonomické moci a velikého bohatství, nápadně odlišné od zbytku městského obyvatelstva. Za třetí sociální status. Hlavně jejich (patricijskou) výlučnost, sociální nadřazenost ostatním měšťanům a uzavřenost. Tato uzavřenost je často vymezena a garantována skrze právo. Dalším výrazným identifikačním prvkem je striktní nezabývání se řemeslem, což bylo německými patriciji vnímáno jako podřadné, nedůstojné a jich nehodné.³⁸

2.2 Srovnání s německým prostředím

V českém prostředí nenalezneme to, co jsem výše označil za samovládu patriciátu či jeho politickou autonomii. Patriciát v českých městech, zejména v Praze, nevystupoval jednotně jako politická veličina. Každá patricijská rodina si hleděla zejména svých zájmů a neváhala v rámci jejich zajištění vystupovat proti ostatním rodinám, což oslabovalo politickou moc města, respektive jeho předních rodin jako celku.³⁹ Přední městské rodiny byly často v rámci mocenských bojů v zemi rozděleny do jednotlivých táborů. Dobře to dokládá situace na Starém Městě pražském v době bojů Jindřicha Korutanského s Janem Lucemburským o český trůn. Část předních rodin stála na straně Jindřicha Korutanského, zejména rodina Velflovců, naopak například rodiny od Kokotů či Rokycanští stály na straně Jana Lucemburského.⁴⁰

Za akci mocenské ambice pražského patriciátu je pokládáno zjetí českého panstva patriciátem v roce 1309. Jak ukazuje studie Martina Musíla, zde nešlo o jednotnou akci patriciátu, nicméně jen jeho části a hlavní cíl celé akce nebyl ochromit moc panstva či získat moc na jejich úkor, ale snaha o včlenění sebe sama do šlechtického prostředí.⁴¹ Musílek dále zdůrazňuje, že proti sobě v Praze stáli

38 Jaroslav ČECHURA, Patriciát ve struktuře českých a moravských měst 14.-16. století; in: časopis Národního muzea, řada historická, 2/1988, s.36

39 Ve své práci o tom snáší důkazy Jaroslav Mezník, viz: MEZNÍK, Jaroslav, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990

40 FRB IV, Chronicon Aulae regiae, s.159

41 MUSÍLEK, Martin, Zjetí českého panstva patriciátem v sedleckém klášteře a v Praze roku 1309. Příspěvek k vývoji pražského a kutnohorského patriciátu na přelomu 13. a 14. století, in: Sedlec. Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého kláštera ve středoevropském kontextu kolem roku 1300 a 1700, (ed.) Radka Lomičková (= Opera Facultatis theologiae

Olbramovici a Velfloveci, v Kutné Hoře zase Ruthardovici s Peregrinem Pušem proti Rosenthalům a Pirknerům.

Asi největší mocenské a zájmové sjednocení přišlo v roce 1319 při vzpouře pražského měšťanstva, nepochybně vedeného nejmocnějšími rodinami, proti králi Janovi. Jablkem sváru se zde staly Janovy neustávající finanční požadavky a zejména neplnění slibů, ke kterým se na oplátku za hotové peníze zavazoval. Šlo zejména o odpouštění pravidelné berně městům. Zprvu jednotná opoziční strana byla ale rozdělena přeběhnutím rodiny Velflovců na královu stranu. Celý spor pak skončil za přispění zemské šlechty dočasným ústupem krále Jana, avšak král opět nedbal svých slibů, a tak celý konflikt nepřinesl dlouhodobější důsledky, stejně jako žádné politicko-mocenské sjednocení pražských rodin.

Pokud se opřeme o Mezníkovy závěry, tak pražský patriciát neustál konfrontaci s Karlem IV. Roku 1352 se nedokázal vzepřít Karlovým zásahům do složení městské rady a o politické autonomii tak může být řeč jen stěží. Pro Brno pak platí stejný závěr pro rok 1363.

V českém prostředí ani nemohlo dojít k politickému osamostatnění patriciátu. Česká města byla na rozdíl od říšských, která byla svobodná, podřízena panovníkovi či jeho podkomořímu. Nárůst politické moci měst, zejména Prahy, do takové míry, že se stala jednou z vůdčích zemských sil, přinesla až husitská revoluce. V jejím průběhu silná panovnická moc z českých zemí do značné míry zmizela. Nenastal tedy konflikt s panovnickou mocí, nýbrž vyplnění uprázdněného prostoru.

O přesazích politické moci patricijských rodin můžeme poukázat na veliký vliv pražských patricijů v Kutné Hoře, kde pražské rodiny ovládaly podnikání ještě koncem 90. let 13. století⁴² a dále hledat zmínky o širším působení patricijů v jiných městech, jakou je například zmínka o Menhartu Rokycanském, kterému král Jan zapsal roku 1325 berounskou rychtu a cla do dědičného držení.⁴³ Martin Nodl se však k možnostem dalšího výzkumu staví značně skepticky a upozorňuje

catholicae Universitatis Carolinae Pragensis – Historia et historia artium 10), Praha 2009, s.139-163.

42 BOROVSKEÝ, Tomáš, Patriciát nebo radní vrstva? Kutná Hora v předhusitském období. Borovský, Tomáš. In: Královská a poddanská města od své geneze k protoindustrializaci a industrializaci. Sborník příspěvků z mezinárodního odborného symposia uspořádaného ve dnech 5. - 6. října 2001 v Příboře / Ostrava : Filozofická fakulta OU a Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, 2002, s.97

43 CIM II, s.235 č.140

na nedostatečnost pramenné základy pro vynášení obecnějších závěrů.⁴⁴ Pozitivněji vidí stejnou otázku Musílek, který považuje takový směr výzkumu pražských patricijů za možný a žádoucí⁴⁵.

Otázka uzavřenosti a sociální výlučnosti pražských patricijů představuje největší mezeru mezi českým a německým prostředím. V Praze taková výlučnost neexistovala. Pokud šlo o stratifikaci společnosti na základě nějakého kritéria, bylo jím vždy bohatství a osobní majetek. Nešlo tedy vůbec o to, kdo majetek vlastní, pouze o majetek samotný.⁴⁶ Musílek dále dokazuje, že nelze vymezit patricijskou vrstvu jako tu, která by se striktně nezabývala řemeslem, takové příklady dokládá od druhé poloviny 14. století.⁴⁷

Jediným aspektem německé definice, kterou nelze v českém prostředí zpochybnit, je tak veliké bohatství patricijů kumulované ve městě a v jeho přilehlém okolí (venkovské majetky a platy). Ovšem bohatství samo o sobě nedostačuje jako konstitutivní prvek celého patriciátu, pouze na základě bohatství můžeme vymezit jen nejbohatší měšťany či rodiny.

Přímé přenesení definice z německého prostředí⁴⁸ tak není možné v důsledku odlišnosti zkoumaného prostředí. Možnou výjimku v českém prostředí může tvořit město Cheb, či možná vhodněji městský stát. Cheb a jeho okolí se těšilo speciální pozici mezi Českým královstvím a Svatou říší římskou a právě tam byla, v rámci Českého království, situace nejbližší situaci v říši.⁴⁹ Vlastní srovnání jednotlivých patricijů či nejvyšších elit městské společnosti s německým prostředím snese skutečně jen Praha.

2.3 České prostředí

Pro české prostředí formuloval definici patriciátu nejvýrazněji Jaroslav Mezník, který se nejvíce věnoval Praze a Brnu a jehož závěry jsou dodnes

44 NODL, Elity, Praha 2004, s.23-49

45 MUSÍLEK, Martin, Pět tisíc hřiven Ebruše Poplinova, příspěvek k finančnímu podnikání pražských a kutnohorských měšťanských elit ve 13. a 14. století na základě výpovědi písemných pramenů. Martin Musílek. In: Numismatický sborník / vědecký redaktor Jiří Militký Praha : Centrum mediévistických studií Univerzity Karlovy Sv. 26/1, (2011 [vyd. 2012]), s.117-135.

46 MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, FF UK 2014, s.243-250

47 Tamtéž

48 K německému patriciátu a situaci v říšských městech souhrnně: ISENMANN Eberhard, Die deutsche Stadt im Mittelalter (1150–1550), Wien – Köln – Weimar 2012

49 K Chebu více například KUBŮ, František, Chebský městský stát, počátky a vrcholné období do počátku 16. století, České Budějovice 2006

zohledňovány a v podstatě přijímány za určující.⁵⁰ Mezník považoval za patricijské charakteristiky velký majetek, zvláštní, výlučný způsob života, vzájemnou příbuzenskou spřízněnost jeho členů, dlouhodobý politický vliv (opětovné držení významných městských úřadů, zejména radních pozic či rychtářského úřadu) a to, že se zpravidla nezabývali řemeslem.⁵¹ Připomeňme, že Mezníkova definice odpovídá do značné míry definici německé. Patriciát nadále rozdělil na uzavřený, radní a starý. Za uzavřený patriciát považoval takový, který by se právně ohradil a bránil tak ostatním proniknout do svých řad a sociálně se tak vyděloval. Toto by v podstatě odpovídalo německému pojetí patriciátu. Ovšem jak Mezník dále vysvětluje, takový patriciát není v českých zemích k nalezení. Radním patriciátem rozuměl Mezník ty, kteří svou výlučnost dovozovali od kontinuálního členství v městské radě. Za starý patriciát považoval Mezník rodiny, které ovládaly města ve 14. století a jejichž předci patrně nashromáždili veliké bohatství a položili tak základ rodové moci už ve století třináctém. Zánik starého patriciátu pak spatřoval v polovině 14. století, kdy se tak dělo po zásahu královské moci (pro Prahu roku 1352, pro Brno roku 1363). Dále následoval rozpad a postupný odchod z města na venkov a mocenské pozice zaujal tzv. druhý či nový patriciát, který měl být tvořen zbohatlíky ze střední městské vrstvy, tzv. *homines novi*, kteří by vyplnili uvolněný mocenský prostor.

Na základě srovnání Mezníkova definice s Musílkovými závěry vyplývá, že pro pražské prostředí lze pro patricije potvrdit velké majetky a bohatství. Za další dlouhodobou držbu městských úřadů, přestože se nejednalo o držbu výlučnou. Třetina radních míst byla obsazována řemeslníky a nepatricijí. Taktéž lze souhlasit s rodovou provázaností předních městských rodin. Nelze však doložit žádný jiný doklad o sociální výlučnosti než na základě majetku, a ta je pro průkazné vydělení patricijské vrstvy nedostatečná. Stejně tak nelze konstatovat, že patricijové zpravidla nevykonávali řemeslo.⁵²

Protože se Mezníkova charakteristika ukázala jako nevyhovující či realitě

50 MEZNÍK, Jaroslav, Z problematiky středověkého patriciátu, in ČsČH, č.5, Praha 1963, s.628-637

TÝŽ, Brněnský patriciát a boje o vládu města ve 14. a 15. století, in: Brno v minulosti a dnes 6, Brno 1962, s.185-289

TÝŽ, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990

51 Vše je souhrnně obsaženo v práci: MEZNÍK, Jaroslav, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990

52 K důvodům o negativním vyjádření o těchto dvou bodech viz výše, též viz: MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, FF UK 2014, s.243-250

neodpovídající, na historiografické scéně se objevil nový pojem a to pojem elita. Nutno podotknout, že i v německém prostředí se jednotlivé definice posouvají a elity patří mezi akcentované možnosti označení. K elitám se vyjádřil asi nejlépe Martin Nodl ve svém příspěvku.⁵³ Ke konfrontaci elit a patriciátu došlo na stránkách sborníku vydanému k Havelskému městu. Právě v závěru tohoto sborníku byly tyto pojmy výmluvně srovnány. Patriciát zde byl označen jako horní vrstva městského obyvatelstva, která se vyznačovala sňatkovým propojením, velkým majetkem a vlivem, který byl udržován po generace a pocházel zejména z příjmů z obchodu a z nemovitého majetku.

Termínem městské elity byl označen nesourodý konglomerát jednotlivců nebo rodin, které ve 13. a 14. století zaujímaly v městském prostředí vedoucí či významné pozice. Svého vysokého postavení dosahovaly skrze vysoké profesionální, sociální či hospodářské kvality, které byly vlastní jejich osobě, byly tedy kvalitami individuálními. Se znalostí pojmové nevyhraněnosti lze městské elity také označit za horní vrstvu.⁵⁴

2.4 Závěr

V této kapitole jsem chtěl nastínit rozdílné přístupy k pojmu patriciát. Je zřejmé, že německou definici použít nelze z důvodu odlišnosti prostředí a jiné reality panující ve středověkém městě. Mezníková definice, zdá se, také bez výhrad neobstojí. Přesto se nedokáži pojmu patriciát zcela vzdát a to z následujícího důvodu.

V Praze se skutečně setkáváme s několika rodinami, které vykazují velké majetky, sňatkovou provázanost a dlouhodobou držbu městských úřadů. Lze též předpokládat jistou míru ekonomické spolupráce a společné strategie.⁵⁵ Nepopírám, že stejných pozic, zejména velkého majetku a místa v městské radě, mohl dosáhnout i jednotlivec mezi tyto rodiny nenáležící, například řemeslnický mistr. Co se mi zdá jako nejdůležitější aspekt je to, že na rozdíl od oněch jednotlivců, příslušníci patricijských rodin takových pozic dosahovali opakovaně a drželi si je, přestože se nejednalo o držbu výlučnou. Byla zde kontinuita jejich postavení. Z toho důvodu mě nadchl závěr v Havelském sborníku. Cítil jsem

53 NODL, Elity, Praha 2004, s.23-45

54 MUSÍLEK, Martin a kolektiv, Havelské Město pražské ve středověku, Praha 2012, s.360-361

55 Například společné zakupování práva na výnos z ungeltu několika osobami z různých rodin najednou apod.

rozdíl mezi patriciátem a elitami, ovšem nedokázal jsem jej přesně nazvat a právě to se podle mého názoru podařilo v závěrečné kapitole onoho sborníku. Elity tam, jak jsem je pochopil, byly vykresleny tak, že se zpravidla jednalo o jednotlivce výjimečného či předního postavení. Naopak patriciát byl popsán s důrazem na svou kontinuitu. Tu právě vnímám jako určující pro patriciát. Je jím ona dlouhodobost, doba trvání jejich působení na předních hospodářských, politických a tím pádem i sociálních pozicích.

Vnímám tedy elity jakou soubor nejvýznamnějších městských činitelů,⁵⁶ kteří se mohli proměňovat, zároveň zde nevidím ani problém s označením horní vrstva. Naopak patriciát vnímám jako stálé členy těchto městských elit, jejichž hlavním určujícím znakem je schopnost zajistit si dlouhodobé působení a to i po několik generací v nejvyšších patrech městské společnosti.

S tímto náhledem budu psát o patriciátu i ve své práci. Protože si uvědomuji, že je to názor můj a slouží mým potřebám, budu používat označení „tzv. patriciát“, aby bylo jasno, že si uvědomuji možnou nesprávnost svého závěru a možnost diskuse nad tímto metodologickým problémem.

Z polemik okolo patriciátu, elit a ostatních pojmů vyplývá, jak je důležité pojmy a klasifikace dobře vymežit a následně usilovat o jejich ujednocené používání. Výzkum městské společnosti, či jakékoliv jiné společnosti, se neobejde bez využití jisté míry typologizace a schematizace. Práce s všeobecně známými pojmy usnadňuje vědeckou komunikaci a přejímání jednotlivých závěrů. Avšak tato schematizace nesmí být přílišná. Přílišné lpění na správné a pevné terminologii, či příliš úzce vymezená definice zužuje náš zorný úhel a může být na úkor postižení všech odchylek a jedinečností. Proto je důležité mít na paměti, že pojem je badatelovým nástrojem, nikoliv předmětem jeho zájmu, a že pod definicemi a schématy se nachází živelný a ne vždy schematický a určitý organismus středověkého města a jeho společnosti.

⁵⁶ Zde z hlediska hospodářského a politického. Případné kulturní či duchovní elity nechávám stranou, neboť ty nemají příliš společného s patriciátem jako pojmem a proto zůstanou stranou zájmu této kapitoly.

3 Původ rodiny Rokycanských

3.1 O původu

O původu rodiny Rokycanských toho příliš nevíme. Prameny nám k tomu nic konkrétního neříkají, a tak musíme vycházet z nepřímých informací, které snad dokáží původ rodiny a jejich majetku alespoň částečně osvětlit.

Rodové jméno, resp. příjímí, Rokycanský⁵⁷ napovídá o původu rodiny nejvíce. Jasně ukazuje na městečko Rokycany, ze kterého na Staré Město pražské přišli, či s ním byli v době svého příchodu nějak významně spojeni. Z toho důvodu získali též své rodové jméno, které rodině zůstalo i přes jeho trvalé přesídlení a přenesení aktivit na Staré Město pražské. Rodové jméno není příjmením, jaké známe dnes, ale označením rodiny, které přejímal syn od otce. Právě tato praxe nám umožňuje Rokycanské sledovat skrze pramennou základnu po více generací a zjistit něco více o jejich konání, společenské a ekonomické strategii.

Rokycany⁵⁸ se nacházejí přibližně 70 km vzdušnou čarou západně od Prahy, asi 15 km východně od města Plzeň. Oproti Plzni jsou však Rokycany sídlištěm starším. Rokycany vznikly snad v 10. století v blízkosti důležitého brodu přes Padrtůvský potok.⁵⁹ Již od svého založení byly majetkem pražského biskupa, později arcibiskupa, a v jeho držení setrvaly až do husitských válek.

Samotné jméno Rokycany má původ v přírodní sféře, vztahuje se k rokytí, což je označení pro pokolení vrby nízké rostoucí na lukách, v mokřadech a na bahnitých místech. Jméno Rokycany tak znamená sídliště rokycanů, lidí žijících v blízkosti rokytí. Samotné rokytí tím pádem muselo tvořit výrazný krajinný prvek tehdejší doby.⁶⁰

První písemná zmínka pochází z Kosmovy kroniky a vztahuje se k roku 1110.⁶¹ Tehdy se v Rokycanech (*in Rokizan*) sešel pražský biskup Heřman,

57 Rokycanský je počeštěná verze jména, která je mladší variantou jinak latinsky či německy psaného jména. V pramenech se setkáme s různou podobou jména: Rokzaner, Rokczaner, Rogczaner, Rockczaner, Rokiczaner, Rokyczaner, Ro(c)kczaneri, Ruoxana, Rokchan

58 K dějinám Rokycan nejnověji viz: HRACHOVÁ, Hana, Rokycany 2011. V práci však vycházím více z prací Petra Cironise a to z důvodu, že mi pasáže věnované středověkým dějinám města přijdou obsažnější právě v jeho práci.

59 CIRONIS, Petros, Historie města Rokycan, I. díl, Rokycany od 10. století do třicetileté války, Rokycany 1993

60 Tamtéž, s.6-7

61 KOSMAS - Cosmae Pragensis chronica Boemorum. Monumenta Germaniae Historica -

německý král Jindřich V. a dva znesváření Přemyslovci Bořivoj a Vladislav. Německý král měl určit, který z Přemyslovců zasedne na knížecí stolec. Jindřich byl, jak nás informuje Kosmas, podplacený biskupem a dal za pravdu Vladislavovi. Vladislav nemeškal, zajal Bořivoje a rázně zakročil proti jeho družině. Své družiny měli s sebou jistě i biskup Heřman a německý král Jindřich, stejně jako kníže Vladislav. Přestože počty družiníků neznáme, můžeme počítat, že se v roce 1110 sešla na tehdejší dobu vybraná a jistě početná společnost. Protože Rokycany nebyly vybrány náhodou, ale na základě dřívější rozmluvy biskupa Heřmana s německým králem, ukazuje tato skutečnost na to, že již v té době byly Rokycany schopny pojmout a hostit takto početnou společnost. Také ležely příhodně na cestě z říše do Prahy. Jinými slovy, Rokycany byly v roce 1110 slibně se rozvíjející bohatou osadou. V té době se také v Rokycanech nacházel biskupův dvorec, který byl patrně centrálním bodem celého sídliště.⁶²

Bohatství Rokycan nejspíše pocházelo z jejich příhodné polohy na brodu. Tento brod ležel přímo na kupecké stezce, zvané Norimberská či Řezenská cesta, která spojovala Prahu se západními Čechami, dále pak vedla do Říše, do Řezna a do Norimberka. Poloha Rokycan nebyla důležitá jen kvůli brodu, ale také vůli tomu, že zde se cesta dělila a dále pokračovaly dvě, jedna na Řezno, druhá do Norimberka. Skrze Rokycany však procházela stezka ještě jako jedna.⁶³

Další významné období představuje pro dějiny Rokycan konec 13. století. V této době se v krátkém čase přihodilo několik událostí, které zapříčinily pravděpodobnou stagnaci Rokycan a ztrátu pozice regionálního centra.

Jak bylo zmíněno výše, Rokycany byly majetkem biskupským. Tato skutečnost se projevila negativně v roce 1289. Tehdy byly majetky pražského biskupa napadány družinami Záviše z Falkenštejna, Vítkovců a dalších jim věrných šlechticů. Zda se tyto pustošivé nájezdy vyhnuly Rokycanům či nikoliv přesně nevíme, lze je ale předpokládat. Rokycany neležely daleko od jiných napadených statků a zároveň víme, že tehdy ještě neměly žádné hradby či opevnění. Proto musela být bohatá, a nijak nechráněná trhově ves snadnou a lákavou kořistí pro obrněné jezdce Vítkovců. Biskup Tobiáš z Bechyně si následně vymohl na králi Václavovi II. povolení obehnat pěticí svých sídlišť

Scriptores rerum Germanicarum, Nova series II. Ed. B. Bretholz, Berolini 1923, s.202-203
62 HOVORKA, Petr, - KOVÁŘ Jaromír, Tisíciletý urbanistický vývoj Rokycan, in: Minulostí Rokycanska č.13, Rokycany 2000

63 VÁVRA, Ivan, Řezenská a Norimberská cesta, in: Historická geografie 11, Praha 1973, s.31-100

příkopy a plaňkovým plotem (=jednoduchým opevněním). Mezi tato sídliště patřila Příbram, Rokycany, Pelhřimov, Roudnice a Týn nad Vltavou. Toto získal biskup pravděpodobně jako část odškodného pro své majetky, na nichž utrpěl škody.

Další významnou událostí bylo založení královského města Plzně v letech 1293-1295. Nová Plzeň byla založena ve vzdálenosti přibližně 15 km od Rokycan. Oproti těm měla hned od začátku několik výhod. Její vrchností byl přímo český král. Dále získala Plzeň hned při svém vzniku řadu privilegií a stala se tak novým oblastním centrem, které přejalo zejména výnosnou roli obchodního uzlu na cestě z Prahy do Říše. Přestože nebyly Rokycany nikdy Plzní ovládnuty a jí podřízeny, musely respektovat nového souseda, který byl politicky, hospodářsky, demograficky a vojensky mocnější.⁶⁴ To přisoudilo Rokycanům pozici vždy až „druhého města“. Pro rostoucí Plzeň bylo životně důležité přilákat z širého okolí dostatek lidí, budoucích měšťanů plzeňských. Toho chtěl panovník docílit udělením privilegií nově příchozím, například dočasného osvobození od berních povinností. Tato praxe byla ostatně u nově vysazených měst běžná a spolehlivě fungovala. Tyto výhodné podmínky způsobily populační odliv z Rokycan do nového centra.⁶⁵

Rokycanští jsou na Starém Městě pražském poprvé zmiňováni v únoru roku 1281.⁶⁶ Tehdy vystupuje jistý *Ulricus de Rokchan*, měšťan pražský jako svědek. S Oldřichem (Ulrichem) se setkáváme ještě jednou, v listopadu roku 1288, kdy vystupuje opět jako svědek a člen městské rady.⁶⁷

Příště se s Rokycanskými setkáváme až v lednu roku 1310, kdy je Menhart Rokycanský členem městské rady.⁶⁸ Hned v září toho samého roku musí Menhart Rokycanský, který byl již tehdy jedním z nejbohatších pražských finančníků, spolu s bratry Fridrichem, Janem a Mikulášem řečených od Kokotů, Mikulášem Hiltprandem, četnými přáteli a dalšími měšťany pražskými uprchnout z města, neboť náleželi k lucemburské straně a města se v září lstí zmocnili přívrženci strany korutanské. Uprchlíci z Prahy se uchýlili do Nymburka, který v té době

64 CIRONIS, Petros, Rokycany, Na cestě od vesnice k městu, 890 let od první písemné zprávy o Rokycanech a 710 let městem, Rokycany 2000, s.44

65 Tamtéž

66 CDB V/1, s.176 č.129

67 RBM II, s.627 č.1461

68 RBM II, s.959 č.2207

držel Jindřich z Lipé.⁶⁹ Tento Menhart byl snad synem výše zmíněného Oldřicha, jak se domnívá Tomek.⁷⁰

Jak mohu výše snesené informace napovědět k původu a minulosti rodiny Rokycanských? O původu pražského tzv. patriciátu se mnoho přesného neví. Čeští historici se v podstatě shodují na tom, že původ tzv. patricijských rodin a zejména jejich bohatství je nutno hledat ve 13. století. Zde ke svému bohatství přišli podnikaví a obratní jedinci či skupiny skrze dálkový obchod nebo lokátorskou činnost a podnikání v oblasti zakládání nových sídel v rámci tzv. kolonizace českých zemí. Další cesta ke zbohatnutí vedla skrze činnost spojenou s prodejem či těžbou drahých kovů, zejména kutnohorského stříbra. V německých zemích se ještě objevuje způsob geneze patriciátu z usedlé ministeriální šlechty. Tato praxe však pro české země potvrzena nebyla.

Když tedy pomineme tzv. patriciát vzešlý z ministeriality, zbývají nám v podstatě tři způsoby nabytí majetku. Pro podíl na těžbě či lokátorskou činnost nemáme pro Rokycanské žádné pramenné doklady. Jejich kupecká činnost se zdá být pravděpodobnější. Pocházeli z Rokycan nebo s nimi byli nějak spojeni. Rokycany byly významným tržním uzlem a ležely na tzv. Norimberské cestě, významné dálkové a obchodní komunikaci. Doba 13. století⁷¹ byla pro podnikání a obchod všeho druhu dobou příhodnou, neboť země procházela významnými změnami a dálkový obchod nebyl ještě příliš omezen sítí měst a jejich privilegií či jinými právními ustanoveními.⁷² Vzhledem k prvním zmínkám na Starém Městě pražském by dřívější kupecká činnost Rokycanských spadala právě do dekad 13. století. Přesunem do Prahy však jejich kupecké aktivity neskončily. Ještě v roce 1336 bylo Mikuláši Rokycanskému zapsáno 760 hřiven za sukna tournajská a yperská,⁷³ tedy za jednu z nejkvalitnějších a nejcennějších komodit tehdejšího dálkového obchodu. Sukno bylo obecně nejčastějším artiklem pražského dálkového obchodu ve středověku.⁷⁴

Kdy přesně Rokycanští přišli do Prahy nevíme. Nevíme ani, zda se

69 FRB IV, *Chronicon Aulae regiae*, s.159

70 TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl I*, Praha 1855, s.301

71 K situaci ve 13. století blíže ŽEMLIČKA, Josef, *Počátky Čech královských*, Praha 2002; dále KLÁPŠTĚ, Jan, *Proměna českých zemí ve středověku*, Praha 2012

72 MEZNÍK, Jaroslav, *Praha před husitskou revolucí*, Praha 1990, s.25

73 TADRA, Ferdinand, *Summa Gerhardi, Ein formelbuch aus der Zeit des Königs Johann von Böhmen (c.1339-45)*, Wien 1882, s.359 č.31

74 K tomu více: GRAUS, František, *Český obchod se sukrem ve 14. a na počátku 15. století*, Praha 1950

přesunula rodina celá či jen její část. Nebo mohlo k rozrodu dojít až později, v Praze. Prameny k dějinám Rokycan nám toho o mnoho více neprozradí, neboť pro 13. století jich příliš není, jak ostatně konstatuje Peter Cironis, významný historik Rokycanska.⁷⁵ Předky rodiny Rokycanských bychom v pramenech též jen obtížně poznali z důvodu, že nevíme, jak se jmenovali před příchodem do Prahy a ziskem příjmi *Rokycanský*.

Přesto však v historii Rokycan vidíme období vymezené koncem 80. let a léty 90., po které byly Rokycany pravděpodobně zpuštěny a následně je zastínila nově založená Plzeň. Obě tyto události umenšily význam a prosperitu Rokycan, které se do té doby patrně těšily. Obchod, který byl základem jejich prosperity, byl jistě zasažen neklidnou situací na konci 80. let, neboť obchod potřebuje především stabilní a bezpečné prostředí. Následně se jeho větší část přenesla do Plzně, jakožto nového centra. Na tom netratily jen Rokycany, ale jistě i rokycanští obchodníci.

Rokycanští, kterým, jak jsem ukázal výše, přisuzuji kupecký původ, museli být tímto propadem zasaženi také. Samozřejmě pouze pokud v té době ještě v Rokycanech sídlili. Tyto dvě události proto považuji za nejpozdější možnou dobu pro definitivní opuštění Rokycan a přesun do Prahy.

Nevíme tedy, kdy Rokycanští do Prahy přišli a jestli tak učinili všichni. Přisuzuji jim však kupecký původ⁷⁶ a, vzhledem k předpokládané vazbě na Norimberskou a Řezenskou cestu, snad i původ německý. Protože již v roce, ve kterém zasedal Oldřich Rokycanský v městské radě, musel být už tou dobou v Praze významný a mít jistou pozici. Je možné, že v té době byl stále rozkročen mezi Rokycany a Prahou. Na přelomu 13. a 14. století však už jsou Rokycanští jistě etablováni a trvale přesídleni v Praze.

75 CIRONIS, Petros, Historie města Rokycan, I. díl Rokycany od 10. století do třicetileté války, Rokycany 1993

76 Respektive původ jejich velkého majetku, se kterým přišli na Staré Město pražské, přisuzuji výnosné kupecké činnosti realizované v průběhu 13. století.

4 Rodina Rokycanských

V této kapitole se budu zabývat biografickým popisem jednotlivých členů rodiny Rokycanských a jejich činy, stejně tak jak to učinil V. V. Tomek ve svém Dějepisě města Prahy. Z Tomka také ponejvíce vycházím a budu se snažit jeho údaje verifikovat. Ke každému údaji proto připojuji poznámku, která obsahuje jednak odkaz na příslušný pramen, jednak odkaz na dílo Tomkovo.⁷⁷ Pokud chybí odkaz na příslušný pramen, znamená to, že jsem jej nedokázal nalézt. Pokud chybí odkaz na Tomka, znamená to, že takový údaj Tomek neznal. Případně připojuji i odkaz na další literaturu, která s danou informací výrazněji pracovala.

Obtížná situace může nastat z důvodu nemožnosti ověřit některé Tomkovy údaje kvůli neexistenci příslušných pramenů, se kterými Tomek ještě stihl pracovat.⁷⁸ Další obtíž souvisí s povahou pramene samotného. Členové rodiny Rokycanských se téměř vždy vyskytují pouze pod svým jménem a příjímím „Rokycanský“ v různých formách. Z té menšiny dochovaných zpráv, které naznačují rodinné vazby, víme s jistotou, že rod Rokycanských byl značně rozvětven. Také víme, že synové se často jmenovali stejně jako otcové, synovci stejně jako strýcové a bratřenci také nejednou nesli stejná jména. Taková praxe není pro středověk neobvyklá, avšak značně ztěžuje badateli jeho práci. Přestože se tedy jmenují stejně, nejsou v pramenech nijak důsledně označováni.⁷⁹ Zároveň vystupují často ve stejném časovém úseku a je tak velmi těžké rozlišit, kterému z nich máme daný čin přiřknout či koho se týká konkrétní událost. Například měl-li Menhart (zemřel před 1330) syna Menharta, jistě byli po nějakou dobu oba dva činní. Zprávy, které k Menhartům máme například z roku 1325, je tedy nemožné s určitostí přidělit jednomu z nich. Toto zdůrazňuji proto, že se snažím, aby mé vývody byly logické a tím pádem pravděpodobné, nemohu však své závěry předkládat jako fakta, aniž bych předtím nezdůraznil výše zmíněné limity možnosti poznání.

77 Pro zjednodušení jsem se rozhodl pro účely práce využít pro Tomkův Dějepis města Prahy zkratku T. T I značí díl první, T II pak díl druhý. Ostatní díly nejsou zmiňovány tak často, takže pro ně zkratky nevyužívám. Tomkovy práce jsou poté uváděny mezi literaturou na konci práce.

78 K největší ztrátě pramenného materiálu došlo v roce 1945 při požáru Staroměstské radnice za pražského povstání, kde byly prameny uloženy.

79 Toto je pouze nastínění situace a badatelské komplikace. Je jasné, že v době vzniku listiny se obecně vědělo, komu je vydávána a kdo je v ní myšlen a nebylo tedy třeba osobu dotyčnou blíže určovat.

Budu se řídit pravidlem, že pokud znám rok smrti otce⁸⁰ stejného jména jako syna, tak všechny zprávy před rokem úmrtí budu přiřazovat otci. Pokud se budou vyskytovat dva bratři stejného jména, nebude řečeno jinak, budu blíže neurčené zprávy přiřazovat staršímu až do roku jeho smrti, poté mladšímu⁸¹. Pro bratrance stejného jména bez bližšího určení žádné pravidlo nemám, v takových případech se budu řídit vlastní momentální úvahou a připojím poznámku, že jsem tak učinil. Proto je třeba vždy brát v potaz, že se v takových situacích (viz výše) mohu mýlit, vzhledem ke stavu pramenů je taková situace však nevyhnutelná a možnost pochybení je legitimní a stále přítomná.

Dále chci podotknout, že pokud známe více bratrů, z nichž jeden je stejného jména jako otec, považuji tohoto syna za nejstaršího.

Protože se rozcházejím s některými Tomkovými závěry, zejména co se rodokmenu týče (a z toho důvodu i v přiřazení jednotlivých událostí ke konkrétním členům), vždy to uvedu v textu a v příloze přikládám rodokmen,⁸² abych usnadnil orientaci v problematice.

Stranou jsem také ponechal problematiku znaků a pečetí. Obecně příslušníci rodiny Rokycanských využívali pečeti k osobní identifikaci, k potvrzování listin a úředním záležitostem. Všechny pečeti se však nedochovaly a tak známe jen některé, přestože pečeti využívali všichni Rokycanští⁸³. Omezil jsem se vždy na upozornění, že podobu konkrétního znaku a následný odkaz na literaturu.⁸⁴

80 V pramenech se vyskytuje se slovem „quondam“ nebo „olim“ což znamená, že je již mrtev. Ovšem nespecifikuje, po jakou dobu. Každopádně víme, kdy už živ nebyl, nevíme však, kdy zemřel. Proto pokud uvádím rok úmrtí, znamená to spíše, že zemřel někdy, domnívám se, že nedlouho před určeným datem či rokem.

81 Takto budu činit jen u zpráv, které nijak nenapovídají, komu by měly patřit a skutečně nelze jinak, než takto rozhodnout.

82 Viz příloha č.3.

83 Do přílohy práce jsem jako příklad přiložil některé dochované pečeti.

84 K problematice měšťanských znaků viz: FIALA, Michal, Heroltské figury ve znacích měšťanů Starého Města Pražského v době předhusitské, in: Heraldická ročenka 1989, Praha 1989, s.29-44; FIALA, Michal, Obecné figury ve znacích měšťanů Starého Města pražského v době předhusitské, in: Heraldická ročenka 1990, Praha 1990, s.21-32

4.1 Biografie rodiny Rokycanských

Oldřich Rokycanský

Prvním známým příslušníkem bohaté rodiny Rokycanských je Oldřich Rokycanský (*Ulricus de Rokchan*). Oldřich je ponejprve jmenován v únoru roku 1281 coby svědek a pražský měšťan.⁸⁵ Podruhé se Oldřich připomíná na podzim roku 1288, kdy vystupuje opět jako svědek a zároveň jako člen městské rady.⁸⁶ Kromě těchto dvou zpráv nemáme o Oldřichovi žádné další informace.

Menhart Rokycanský (+1330)⁸⁷

Příslušníkem další generace Rokycanských je Menhart či Meinlin Rokycanský.⁸⁸ Menharta poprvé potkáváme v záznamu městské rady z ledna roku 1310.⁸⁹ Ve stejném roce se s ním setkáváme ještě jednou. V září prchá z Prahy, protože stál společně s Fridrichem, Janem a Mikulášem, bratry řečenými od Kokotů a dalšími četnými přáteli a měšťany pražskými na straně Jana Lucemburského. V Praze toho času převážila strana prokorutanská a tak prolucemburští měšťané volili útěk. Z Prahy se uchýlili do Nymburka pod ochranu Jindřicha z Lipé.⁹⁰ Bohužel nemáme více zpráv o počínání Menharta či jiných členů u za pohnutých událostí roku 1310. Proto musíme soudit jen ze zpráv mladších. Už roku 1313 zasedal Menhart v městské radě⁹¹ a po celý život lucemburskou dynastií finančně podporoval, takže předpokládám, že Menhart i ostatní Rokycanští sledovali dlouhodobě prolucemburskou politiku s drobnou výjimkou v roce 1319.

Společně s bratrem Mikulášem prodali mladí bratři v roce 1312 hedvábné sukno *Albertovi de Hohenloch*.⁹² Zde se jednalo nejspíše o Albrechta z Hohenlohe, dvořana a rádce krále Jana Lucemburského.⁹³ Spojení s touto osobou opět ukazuje, že Rokycanští měli kontakty do dvorského prostředí a

85 CDB V/1, s.176 č.129, T I, s.301

86 RBM II, s.627 č.1461

87 Dále jako Menhart I.

88 Tento Menhart též syna Menharta. Proto budu v místech, kde se budou vyskytovat oba Menharti, o otci mluvit jako o Menhartu starším, a o jeho synovi pak jako o Menhartu mladším. Zdůrazňuji to, aby nedošlo ke zmýlení čtenáře, protože v pramenech takto nazývání nejsou.

89 RBM II, s.959 č.2207

90 FRB IV, Chronicon Aulae regiae, s.159; T I s.302

91 RBM III, s.61 č.146

92 RBM III, s.31 č.71

93 BOBKOVÁ, Lenka, Velké dějiny zemí koruny České, svazek IV.a, Praha 2003, s.31

nejspíše i přímo k osobě panovníka. V roce 1314 uspořádala městská obec sbírku pro panovníka a protože nedokázala požadovanou částku 1000 hřiven pokrýt z výnosu z ungeltu, musela si vypůjčit od měšťanů. Tehdy dal Menhart se svými služebníky 42 kop,⁹⁴ nejvíce ze všech. Druhým největším dárce byl Matěj z Chebu se svými 20 kopami.

Roku 1315 zaplatila obec Menhartovi 103 kop v rámci svého dluhu.⁹⁵ Téhož roku byl věřitelem pana Oldřicha z Říčan, od kterého dostal 10 kop a krále Jana, který nařídil, aby bylo Menhartovi dáno 8 kop a pana Dominika z Valdeka, který mu dal 25 kop.⁹⁶ Tomek pouze uvádí, že Menhart byl věřitelem Oldřicha z Říčan a krále Jana v neznámých sumách.⁹⁷

V roce 1316 půjčil králi Janovi 400, obci 300 kop, jak uvádí Tomek.⁹⁸ Ve skutečnosti však král Jan nařídil městu zaplatit Menhartovi 400 krátkých hřiven. Město na to peníze nemělo, tak Menhartovi postoupilo ungelt z vína od masopustu do Nanebevzetí Panny Marie, aby pro sebe vybíral ungelt. Následně si město od Menharta půjčilo 300 krátkých hřiven pro krále Jana. Na vrácení peněz opět nemělo prostředky, tak byla Menhartovi prodloužena držba ungeltu z vína o jeden rok, jako náhradu za 415 kop, které mu dlužilo. Dále zapsáno, že Menhart obdržel peníze od Židů, které mu dlužila obec za klenoty, které jí poskytl.⁹⁹ Klenoty (*clenodiis*) se v držení nejbohatších pražských měšťanů objevují vcelku často. Tito měšťané si tak patrně doma vytvářeli poklady tvořené drahým kovem ve formě klenotů jako způsob uložení peněz. Obec od nich tyto klenoty vykupuje, nejčastěji aby byly použity jako dar. Měšťané tak nejspíše měli více klenotů a dokázali je poskytnout v kratším čase, než pražští zlatníci.¹⁰⁰

Roku 1317 dostal Menhart od obce 13 a půl kopy za stříbrný pohár, který obci poskytl a dalších 10 kop z blíže neurčených důvodů.¹⁰¹ V roce 1316 vystupuje též jako svědek smíru mezi syny Wolflinovými¹⁰² a v roce 1317 pak

94 LV, fol.49v ; T I, s.302

95 LV, fol.45r ; T I, s.302

96 LV, fol.181v

97 T I, s.302

98 T I, s.302

99 LV, fol.47v

100MUSÍLEK, Martin, Pět tisíc hřiven Ebruše Poplinova, příspěvek k finančnímu podnikání pražských a kutnohorských měšťanských elit ve 13. a 14. století na základě výpovědi písemných pramenů, In: Numismatický sborník Sv. 26/1, Praha 2012, s.126

101LV, fol.48r

102RBM III, s.137 č.341

jako arbitr ve při synů Wolframových.¹⁰³

V roce 1318 má Menhart zaplatit Sedleckému klášteru 100 kop. Tyto peníze byly Menhartovi svěřeny slezským knížetem Boleslavem Lehnickým, aby zajistil, že budou klášteru splaceny v rámci dluhu 260 kop, které si kníže vypůjčil od opata Hendricha.¹⁰⁴ Tato zpráva ukazuje, že rozsah Menhartových kontaktů a finančních aktivit byl značně široký a mířil do nejvyšších pater tehdejší společnosti.

Následujícího roku (1319) mučil Menharta král Jan, aby si na něm násilím vymohl další půjčku. Neochota půjčit králi další peníze patrně vycházela z toho, že král nesplatil své dřívější pohledávky a žádal nové.¹⁰⁵ Tento čin neopomenuli pražští měšťané zahrnout do svého stížného listu, který stál na počátku jejich odboje roku 1319. Odboj proti králi nedopadl pro měšťanstvo úspěšně, král nebyl nijak omezen a přinucen dostát svým slibům, což bylo jablkem sváru na počátku. Nejlépe z něj vyšlo panstvo, které figurovalo jako zprostředkovatel a za své služby bylo finančně náležitě odškodněno. O aktivitě Menharta Rokycanského či jeho synů při odboji proti králi nemáme další doklady. Zájem na odboji a jeho úspěchu můžeme ze strany Rokycanských předpokládat na základě zprávy o onom mučení. Rokycanští v osobě Menharta byli též častými věřiteli krále ve značných sumách, a proto mohli mít jasný zájem na přinucení krále dostávat svým slibům a platit své dluhy.

Roku 1319 půjčil obci společně s Fridrichem Kadaňským 450 kop.¹⁰⁶ Zde má Tomek pravdu; k finančnímu přesunu skutečně došlo, avšak za oněch 450 kop byl Menhartu Rokycanskému a Fridrichu z Kadaně postoupen ungelt z vín na dobu jednoho roku.¹⁰⁷

Roku 1321 dostal od obce 57 kop za klenoty, které obci poskytl, aby je využila jako dar pro krále.¹⁰⁸ Také si společně s Johlinem Wolflinovým (Velflovicem) pronajal ungelt z vína na dobu dvou let za 800 kop grošů.¹⁰⁹

V roce 1322 uspořádala městská obec sbírku, aby prostřednictvím svých měšťanů půjčila králi 900 kop a panu Jindřichovi z Lipé 50 krátkých hřiven. Celá

103 RBM III, s.147 č.359

104 RBM III, s.169 č.415 ; T I, s.302

105 LV, fol.2v ; T I, s.302

106 T I, s.302

107 LV, fol.50v

108 LV, fol.51v ; T I s.302

109 LV, fol.51v

suma tak činila přibližně 950 kop a Menhart se na ní podílel svými 120 kopami.¹¹⁰ Také vydal společně s Johlinem Velflovicem 125 kop pro obec na klenoty,¹¹¹ které byly použity k uctění královny, Jindřicha z Lipé a dalších pánů. Za oněch 125 kop obec skutečně pořídila výše zmíněné klenoty, nicméně tyto peníze použila obec z celkové sumy 390 kop, kterou obdržela od Menharta a Johlina, kteří si za ni zakoupili ungelt z vína na další rok. Z této sumy (390 kop) dostal Menhart ještě 23 nazpátek za stříbrný pohár a hedvábné látky. Z jiných peněz poté dostal Menhart 25 kop, opět za stříbrné poháry, které poskytl obci.¹¹²

Roku 1323 dal pan Hynek z Dubé, toho času purkrabí pražský a nejvyšší hejtman Království českého, Menhartovi 70 kop grošů jako splátku svého dluhu.¹¹³

Kolem roku 1325 byla Menhartovi Rokycanskému a jeho dědicům zapsána od krále Jana rychta a právo na clo v královském městě Berouně.¹¹⁴

Menhart byl přísežným v roce 1312,¹¹⁵ 1313¹¹⁶ a 1314,¹¹⁷ také v letech 1316,¹¹⁸ 1320,¹¹⁹ 1322.¹²⁰ V roce 1323 vystupuje jako člen městské rady a svědek při prodeji vinic kláštera ve Vilémově pražskému měšťanovi Albertu Štukovi.¹²¹

Menhart zemřel snad před rokem 1330, kdy je vzpomínám jako zesnulý, když jeho bratr Mikuláš zakupuje plat pro sebe a Menhartovy dědice.¹²² Z vývoje další událostí usuzuji, že Menhart měl ještě mladšího bratra, též Menharta. Tato situace ovšem dovoluje více interpretací, kterým se budu věnovat níže.

Mikuláš Rokycanský (+1344)¹²³

Bratrem Menharta byl Mikuláš a tím pádem byl také pravděpodobným synem Oldřicha. O Mikuláši slyšíme poprvé v roce 1312, kdy společně s bratrem

110 LV, fol.53r

111 T I, s.302

112 LV, fol.52v

113 RBM III s.366 č.942 ; T I s.302

114 CIM II s.235 č.140, Zde je Menhart zapsán jako Meinlin Ruoxana. Zajímavá je podoba jména, vyskytuje se pouze jednou a to v tomto zápisu.

115 T I, s.302

116 RBM III, s.61 č.146 ; T I, s.302

117 RBM III, s.76 č.176, s.80 č.185, s.84 č.194 ; T I, s.302

118 RBM III, s.137 č.341

119 RBM III, s.241 č.578, s.254 č.598 ; T I, s.302

120 RBM III, s.308 č.756, s.311 č.765, s.316 č.779 v tomto záznamu je patrně chybou písaře zván „de Dockzan“ ; T I, s.302

121 RBM III, s.344 č.866

122 RBM III, s.670 č.1714

123 Dále jako Mikuláš I.

Menhartem prodali hedvábné sukno *Albertu de Hohenloch*.¹²⁴ V roce 1327 byl starším obce.¹²⁵ V této události se rozcházejí s Tomkem, neboť zde se liší naše představy o rodinné linii Rokycanských. Tomek znal Mikuláše jakožto syna Menhartova, Mikuláše, který v roce 1346 založil klášter sv. Ducha. Já jeho názor nesdílím, tohoto Mikuláše považuji za bratra Menharta (+ 1330), ovšem současně si myslím, že se jedná o stejného Mikuláše, který později zakládá klášter sv. Ducha. Zde je nepochybně možno více interpretací a to bez možnosti ověření jejich správnosti.

Já jsem toho názoru, že Menhart byl snad synem Oldřicha, měl však jistě bratra Mikuláše. Zemřel před rokem 1330 a zanechal po sobě blíže neurčené potomstvo.¹²⁶ Oldřich měl však druhého syna, též Menharta, který byl tím, jenž zemřel v polovině 40. let 14. Století, měl četné potomstvo a zároveň byl bratrem Mikuláše, který založil klášter sv. Ducha. V takovém případě by Mikuláš byl bratrem obou Menhartů, bratrů stejného jména, kteří mezi sebou mohli mít značný věkový rozdíl, což pro středověkou dobu nebylo neobvyklé.

K této možnosti rekonstrukce rodinných vazeb jsem se přiklonil zejména proto, že tím nedochází ke zkrácení života Mikuláše a Menharta, a podle mého názoru, příliš umělému vložení jedné generace Rokycanských, k čemuž by došlo při zvolení jiné možnosti rekonstrukce.¹²⁷ Nyní zpět k životu Mikuláše.

Kromě značných finančních operací ve městě a věřitelských aktivit rozhojnil Mikuláš svůj majetek v roce 1329, když od Mikuláše, syna zesnulého Gunthera,¹²⁸ zakoupil ves Hovorčovice u Prahy, nedaleko Staré Boleslavi.¹²⁹ Dále zakoupil Mikuláš v roce 1330 věčný plat 6 kop a 60 grošů od Demudy, manželky Gopolda. V tomto záznamu je též zmíněn bratr Menhart jako již zesnulý.¹³⁰

Roku 1329 je též účasten na půjčce pro krále Jana. Celková půjčka dosahuje výše 5000 kop a mimo Mikuláše Rokycanského a Pesolda z Chebu (*de Egra*) se jí účastní i přední zemští šlechtici jako je Petr z Rožmberka, Perchtold z

124 RBM III, s.31 č.71 ; viz výše

125 RBM III, s.517 č.1324 ; T I, s.302

126 RBM III, s.670 č.1714

127 Druhá možnost je následující: Menhart zemřel okolo roku 1330 a jeho bratr Mikuláš nedlouho po něm, snad bez potomků. Po Menhartovi zůstali jeho synové, nejméně dva, kteří nesli též jména Menhart a Mikuláš. Tito dva bratři jsou potom těmi, kteří umírají v polovině 40. let 14. století, zanechávají po sobě potomstvo a Mikuláš je tím, kdo zakládá klášter u sv. Ducha.

128 Sedláček jej uvádí jako Mikuláše Vintěřova, viz. SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.257-258

129 RBM III, s.602 č.1538

130 RBM III, s.670 č.1714

Lipé, dále páni z Klinštejna, Lichtenštejna, Čečova a další. Mikuláš a Pesold se účastnili částkou 400 kop.¹³¹

V roce 1331¹³² se Mikuláš jmenuje mezi radními a v roce 1332¹³³ taktéž. V tomtéž roce známe některé jeho finanční aktivity. Dostal od obce 33 kop grošů za peníze, které ji zapůjčil, mimo jiné za účelem nákupu klenotů.¹³⁴ Dále mu bylo zapsáno jednou 252 kop, podruhé 118 a půl kopy. Král Jan také nařizuje, aby bylo Mikuláši Rokycanskému prostřednictvím staroměstské obce zapsáno a zapláceno 1200 kop grošů, které mají být vzaty z židovské berně, která náleží králi.¹³⁵ V roce 1333 koupil dům po zesnulém Otovi de Ananzo za 130 kop,¹³⁶ též zakupuje věčné platy na jiných domech¹³⁷. Ke stejnému roku je ještě zmíněno, že Kuneš, služebník Rokycanských, zakoupil dům.¹³⁸ O zmíněném Kunešovi více nevíme.

Když měšťané pražští roku 1334 slíbili králi Janovi půjčku ve výši 2000 kop, byl Mikuláš též účasten a to svými 100 kopami.¹³⁹ Mikuláš je připomínán i roku 1336, tentokrát jakožto věřitel krále Jana v 760 hřivnách, které mu král dluží za sukna Tournajská a Yperská.¹⁴⁰ Zde se nemusí jednat o pouhý prodej sukna. Takovými obchody byly často kryty panovníkovi dluhy a hlavně úroky, které byly jinak zakázané. Namísto placení úroku tak dlužná strana od věřitele prostě zakoupila určité, často luxusní zboží za cenu vyšší (i několikanásobně), než by odpovídalo při běžném prodeji.¹⁴¹ Připomeňme, že takováto praxe však byla nejspíše možná jen mezi důvěryhodnými partnery.

Téhož roku dostal Mikuláš 135 kop od krále Jana jako splacení blíže neurčeného králova dluhu. Mezi ostatními příjemci králových peněz v různých sumách byli jak přední zemští šlechtici, tak pražští měšťané.¹⁴² Mikuláš také nejednou vystupuje jako svědek (*fideussor*)¹⁴³ a v roce 1339 je opět jmenován

131 LV, fol.35r ; RMB IV, s.273 č.694 ; V regestech se uvádí 5000 kop a celý záznam tak nabývá smyslu. V LV je uvedeno jen 5 kop, což ovšem nedává textu žádný smysl. Různí se též datace jednotlivých záznamů. Ten regestový je k roku 1339, v LV je k roku 1329. Použil jsem, jak patrně výše, dataci z LV.

132 LV, fol.21v ; RBM III, s.707 č.1815 ; T I, s.302

133 LV, fol.10r ; T I, s.302

134 LV, fol.32v

135 LV, fol.33r

136 LV, fol.33v

137 LV, fol.32v

138 LV, fol.33v

139 LV, fol.34r

140 Summa Gerhardi s.359 č.31 ; T I, s.302

141 MUSÍLEK, Martin, Pět tisíc hřiven, Praha 2012, s.119

142 RBM IV, s.100 č.253

143 LV, fol.183r, 148v, 150v

mezi přísežnými.¹⁴⁴

Tomek zmiňuje dva měšťany pražské jménem Mikuláš a Menhart, kteří roku 1337 jednali v Uhrách s arcibiskupem Ostrihomským ve jménu pražských kupců o zmírnění cel a dalších úpravách obchodních podmínek pro obchod a pro kupce směřující do Uher. Právě tyto dva bratry Tomek pokládal za Menharta a Mikuláše, bratry Rokycanské.¹⁴⁵ Jak již víme, Tomek myslel sice Menhartem někoho jiného, než mám na mysli já, to na jeho interpretaci ale nic nemění. Případně, pokud by skutečně šlo o Rokycanské, mohli těmi bratry být synové Menharta (+1344), kteří se též jmenovali Mikuláš a Menhart. Kromě toho zná Tomek ještě jednoho blíže neurčeného Rokycanského, toho času (tedy 1337) příchozího v Krakově, aby zde jednal o záležitostech obchodních.¹⁴⁶ Zahraniční obchodní aktivity Rokycanských se zdají být pravděpodobnou a přijatelnou informací, zvláště pokud známe obchodní společnost Jana (Johlina) Rokycanského,¹⁴⁷ pozdější zahraničně obchodní aktivity Františka¹⁴⁸ a Oldřicha¹⁴⁹ nebo zmínku o prodeji drahých suken králi.¹⁵⁰

Tomek jeho smrt datuje neurčitě do roku 1346,¹⁵¹ ale Mikuláš zemřel již před rokem 1344,¹⁵²

Zanechal po sobě dva syny,¹⁵³ Mikuláše, který byl nejspíš starší a mladšího Františka, který později vybuduje okořský hrad a bude se zvat Františkem z Okoře.

V posledním roce svého života (snad 1344) zjednal Mikuláš na smrtelné posteli, těžce nemocen,¹⁵⁴ ke spáse své duše a svých předků ves Libodřice, jistou sumu peněz a roční plat 51 kop grošů ležící na Libodřicích. Pověřil vykonavatelem své závěti zejména olomouckého biskupa Jana, řečeného Volka, nevlastního syna krále Václava II, dále Perchtolda z Lipé, Václava Albertova,

144 LV, fol.21v, 148v, 150r ; T I, s.302

145 T I, s.302

146 T I, s.302

147 DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.26 ; MENDL, Bedřich, Knihy počtů města Brna z let 1343-1365, Brno 1935, s.29

148 DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.67 (v poznámce pod čarou)

149 Tamtéž, s.78

150 Summa Gerhardi s.359 č.31 ; Nicméně obchody ze sukrem sloužily často jako krytí panovníkových dluhů a úvěrů.

151 T I, s.303

152 RBM IV, s.564 č.1393

153 RBM V, s.582-583 č.1209

154 RBM V, s.243-245 č.477

Pesolda z Chebu, Bohuslava Wolframova a Oldřicha a Johlina Rokycanské.¹⁵⁵ Vykonání Mikulášova testamentu si vzal na starost právě biskup Jan, řečený Volek¹⁵⁶ a roku 1348 se již uvádí, že Mikuláš si přál, aby byl založen klášter Milosrdenství božího u kostela sv. Ducha,¹⁵⁷ a ustanoven pro abatyši a jeptišky pod řádem sv. Benedikta. Aby jim nic nescházelo, dává jim Mikuláš ves Libodřice nedaleko Kouřimě. Jan Volek obstaral pro klášter za peníze, které odkázal Mikulášovi, další ves Řisuty (*Rzissud*), nedaleko Slaného. Taktéž zesnulý bratr Mikuláše Menhart ustanovil ve své závěti 50 kop ročního platu, který má být dán svatým místům ke spáse Menhartovy duše a jeho předků. Tento plat biskup Jan zajistil též pro klášter sv. Ducha. Dále biskup potvrzuje, že za peníze zbylé z Mikulášova odkazu mají být pro klášter obstarány další platy. Biskup Jan dále dává klášteru svůj dvůr v Praze (dvůr se měl nacházet vedle brány sv. Benedikta¹⁵⁸) a přeje si být pamatován společně s Mikulášem jakožto zakladatel kláštera.¹⁵⁹ To vše biskupu Janovi potvrdil pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic.¹⁶⁰ V srpnu roku 1348 Mikulášův záměr a založení kláštera potvrdil král Karel IV.¹⁶¹ a 19. srpna roku 1350 v Avignonu vše potvrdil papež Klement VI.¹⁶² Na základě jmenování vykonavatelem Jana Volka usuzoval už Tomek zcela správně na to, že mezi Mikulášem a biskupem Janem musely být dobré a četné vzájemné vztahy už za doby Mikulášova života.¹⁶³

Kvůli zřízení kláštera muselo být vybouráno několik staroměstských domů, aby vznikla dostatečně velká volná plocha pro novou zástavbu. Proti tomu a proti zřízení kláštera protestoval opat (dnes již zaniklého) kláštera u sv. Kříže.¹⁶⁴ Ten protestoval proti výstavbě nového kláštera v těsné blízkosti kláštera u sv. Kříže, neboť se bál, že jim nový klášter bude odvádět příjmy tím, že vznikne nové místo, kam mohou měšťané přikazovat své platy, zakládat oltáře anebo se

155 RBM IV, s.564 č.1393 ; Oldřich a Johlin jsou syny Menharta (+1344)

156 K osobě olomouckého biskupa Jana VII. řečeného Volka více viz: BUBEN, Milan M., Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů, Praha 2000, s.134-136 ; HLOBIL, Ivo, Přemyslovec Jan Volek (+1351) Rodopisné, heraldické a sfragistické otázky, in: Umění XXXV, Praha 1987, s.478-481

157 Dále jen klášter u sv. Ducha. V pramenech se někdy objevuje jako určení kláštera objevuje jak St. Spiritus, tak Misericordiae Dei

158 Brána sv. Benedikta se nacházela na konci dnešní Královské ulice

159 RBM V, s.243-245 č.477

160 Tamtéž

161 RBM V, s.227-230 č.453

162 RBM V, s.476 č.941

163 T II, s.452

164 Více viz VLČEK, P. - SOMMER, P. - FOLTÝN, D., Encyklopedie českých klášterů, Praha 1998, s.532-533

nechávat pohřbít ke spáse duše své a svých předků. Současným slovníkem řečeno, opat od sv. Kříže se bál konkurenčního kláštera a stěžoval si na to, že jim klášter převezme klientelu. Spor byl nakonec vyřešen tím, že biskup Jan Volek musel opatřit klášteru sv. Kříže věčný plat 5 hřiven ročně či částku odpovídající ceně platu, to by znamenalo zhruba 50 hřiven. Dále museli všichni, kdo se budou účastnit prací na novém klášteře, po dobu výstavby přijímat svátosti jen a pouze v klášteře sv. Kříže a za účelem rozšíření kláštera již nesmějí být zbourány žádné další domy bez souhlasu bratří od sv. Kříže. Též měla klášteru sv. Kříže připadnout jedna čtvrtina funerálních platů, věnovaných klášteru sv. Ducha.¹⁶⁵

Založení kláštera Milosrdenství božího u kostela sv. Ducha¹⁶⁶ představuje ukázkový příklad směny časného za věčné, zabezpečení své duše a duší předků. Klášter se posléze těšil pozornosti rodiny Rokycanských po několik generací, přinejmenším do 90. let 14. století, poté již nemáme pramenné doklady, přesto si však myslím, že klášter rodina Rokycanských ze zřetele nespouštěla až do počátku husitské revoluce, přestože se platy či výše hotových peněz klášteru postupovaných mohla snižovat. Klášter finanční nouzí - zdá se - netrpěl. Platy a statky, které získal, držel až do počátků husitských válek v roce 1420. To, že si klášter všechny statky udržel a nebyl nucen žádné prodávat, svědčí o dobrém hospodaření a utěšené finanční situaci konventu.¹⁶⁷ Tomu jistě pomohly i finanční dary Rokycanských klášteru.

V názoru na události roku 1420 se literatura rozchází. Zatímco Vlček, Sommer a Foltýn se spíše kloní k tomu, že klášter byl ušetřen,¹⁶⁸ Líbal i Sedláček se domnívali, že klášter byl husity spálen.¹⁶⁹ Ať tak či onak, jeptišky se uchýlily do kláštera sv. Anny a od husitských válek se klášteru příliš nedařilo. Prostory kláštera byly předány pražským Němcům podobojí k užívání a těm zůstaly minimálně do roku 1423. Po husitských válkách se konvent sice navrátil, avšak potýkal se se značnými finančními obtížemi. Po smrti poslední abatyše konvent zanikl a císař Rudolf II. přenesl patronátní právo ke kostelu sv. Ducha na klášter sv. Jiří na Hradčanech, kam se také uchýlily poslední dvě řeholnice a kde také dožily. Areál kláštera byl postupně přestavován na měšťanské domy. Do dnešních

165 RBM IV, s.631 č.1577

166 VLČEK, P. - SOMMER, P. - FOLTÝN, D., Encyklopedie českých klášterů, Praha 1998, s.534

167 SEDLÁČEK, August, Hradky, zámky a tvrze království Českého XII, Praha 1997, s.244

168 VLČEK, P. - SOMMER, P. - FOLTÝN, D., Encyklopedie českých klášterů, Praha 1998, s.534

169 LÍBAL, Dobroslav, Pražské gotické kostely, Praha 1946, s.13-14 ; SEDLÁČEK, August,

Hradky, zámky a tvrze království Českého XII, Praha 1997, s.244

dnů se zachoval jen kostel sv. Ducha, který si víceméně zachoval svou středověkou podobu. Založen byl ve 14. století, výslovně je uváděn až v roce 1361,¹⁷⁰ Vlček jej však předpokládá už pro první polovinu 50. let 14. století.¹⁷¹ Kostelu sv. Ducha byla prozatím věnována pozornost jen po stavebně historické a kulturně historické stránce. Z hlediska sociálně historického či sociálně topografického mu pozornost zatím věnována nebyla.

O klášteře můžeme přemýšlet i jako o plánované nekropoli rodiny. Přestože nemáme žádné zprávy o tom, kde byli jednotliví členové rodiny Rokycanských pohřbeni, vzhledem k jejich pozornosti věnované klášteře, se domnívám, že lze téměř s jistotou předpokládat, že mnozí z nich byli pohřbeni právě zde a místo dlouhodobě sloužilo jakožto ústřední místo péče o duše zesnulých Rokycanských. Pro Mikuláše, zakladatele klášteře, považuji klášter za místo posledního odpočinku zcela jistě. Stejně tak si myslím, že zde byl pohřben i jeho bratr Menhart (+1344) a další členové rodiny, ať už z větve Menhartovy či Mikulášovy.

Klášter byl významným bodem v topografii Starého Města. Výstavba klášteře byla možností, jak významným způsobem zasáhnout do veřejného prostoru a využít tento projev ke své reprezentaci a zachování svého jména i budoucím generacím či na věčné časy.¹⁷² Kromě dvou synů a klášteře po sobě Mikuláš zanechal i manželku Kristýnu.

Kristýna Rokycanská (+ po 1365)

Čerstvá vdova patrně dostala značný vdovský plat a nouzí rozhodně netrpěla. Tomek ji zná jakožto věřitelkyni budějovických měšťanů.¹⁷³ Zajímavější jsou však její další osudy, které nejsou zcela vyjasněné. Po smrti svého manžela přebývala Kristýna u dvora krále a císaře Karla IV. jako jedna z dvorních dam. Při svém pobytu v Praze roku 1356 si měl Kristýnu oblíbit polský král Kazimír III. Veliký natolik, že se rozhodl pojmout ji za manželku. Tímto morganatickým sňatkem se dopustil bigamie, neboť byl stále ženat se svou druhou manželkou Adélou Hessenskou.

170 VLČEK, P. - SOMMER, P. - FOLTÝN, D., Encyklopedie českých klášterů, Praha 1998, s.534

171 VLČEK, Pavel a kolektiv, Umělecké památky Prahy, díl první: Staré Město a Josefov, Praha 1996, s.61-64

172 K reprezentaci viz: ŠIMŮNEK, Robert, Reprezentace české středověké šlechty, Praha 2013, zejména s.63-123

173 T I, s.303

Nejasné osudy, stejně jako osoba Kristýny Rokycanské nejsou v české historiografii příliš reflektovány a obecně je na ně nahlíženo značně kriticky. Naopak na polské straně je věnovaná pozornost značně větší, zejména kvůli své návaznosti na osobu velmi významného panovníka polské historie Kazimíra III. Velikého. Přestože si je polská historiografie vědoma problematičností pramenné základy, jedná se o kroniku Jana Długosze a kroniku tzv. Beneše Minority, na základě které je Kristýnin osud vyprávěn,¹⁷⁴ považuje události okolo Kristýny za skutečné. Pohled na ni a na její úlohu v životě krále Kazimíra se však v českém a polském vyprávění různí.

Podle českého výkladu se Kazimír zamýšlel s Adélou Hessenskou rozvést už před jeho návštěvou Prahy v roce 1356 a záminkou mu mělo být nevyplacené věno. Pro tento svůj krok chtěl Kazimír získat podporu římského císaře Karla IV. Karel ovšem nestál o žádný skandál a namísto rozvodu chtěl zprostředkovat jednání mezi Kazimírem a jeho tchánem Jindřichem II. Hessenským. Aby přivedl obě strany blíže ke shodě, nabídl Karel, že spornou částku zaplatí on sám. Polský král však o narovnání nestál. Namísto toho se projevila Kazimírova přelétavost a náklonnost k ženám a rozhodl se pojmout za manželku údajně krásnou měšťanku, vdovu po kupci Mikuláši, Kristýnu Rokycanskou.¹⁷⁵

Polský výklad říká, že Karel umně využil Kazimírovy slabosti pro něžné pohlaví, která ostatně nebyla žádným tajemstvím, a Kristýnu Kazimírovi podsunul. Ta měla získat Kazimírovu přízeň, což se nejspíše povedlo, a následně ovlivňovat polského krále tak, aby jednal v zájmu Karlovy politiky a nestál v cestě jeho zájmům. Tento závěr je opřen o dochovaný dopis od Kristýny Karlovi, datovaný do roku 1357, ve kterém Kristýna Karla ujišťuje právě o tom, že bude na Kazimíra působit ve prospěch Karlových zájmů. Avšak i tento dopis samotný je problematický, neboť není zcela jasné, zda byl odeslán z Polska či z Prahy.¹⁷⁶

Kazimíra a Kristýnu měl oddat týnecký opat Jan, avšak měl mít na sobě šaty arcibiskupské, čímž celý obřad vzbudil značnou pozornost. Toto se mělo odehrát v Krakově.¹⁷⁷ O dalších osudech Kristýny a Kazimíra také mnoho nevíme. Podle Jana Długosze měl nějaký dvořan prozradit králi Kazimírovi, že

174 WYROZUMSKI, Jerzy, Kazimierz Wielki, Wrocław 2004, s.233-235

175 BOBKOVÁ, Lenka, Velké dějiny zemí koruny České, svazek IV.a, Praha 2003, s.326

176 Polski Słownik Biograficzny, Tomus XXXI, Warszawa 1989, s.526

177 SZCZUR, Stanisław, Historia Polski sredniowiecze, Krakow 2008 s. 389 ; Słownik biograficzny historii polski, Warszawa 2005, díl I, s.783-784

Kristýně padají vlasy a že trpí svrabem.¹⁷⁸ Na základě toho s ní Kazimír již nechtěl nic mít a snad ji zapudil. Naproti tomu Jindřich II. Hessenský vnímal celou situaci, zcela oprávněně, jako příkoří činěné jeho dceři a velmi agilně vše řešil, zejména s papežskou kurií. Napomenutí od kurie a církevních kruhů však Kazimír příliš nedbal a žil s Kristýnou nadále.¹⁷⁹ Ať už svazek probíhal jakkoliv, nevzešlo z něj žádné potomstvo, což bylo v obtížné situaci spíše štěstím. Poslední zpráva o Kristýně je z roku 1365, ze které plyne, že Kristýna žije kdesi v Polsku. Stejněho roku pojal Kazimír za manželku svou čtvrtou ženu Hedviku Zaháňskou.

Problematika Kristýnina osudu spočívá v tom, že je znám jen ze dvou pramenů. Z kroniky tzv. Beneše Minority, který mluví jen o sňatku a dále věc nerozvádí a poté z kroniky Jana Dlugosze, který není obecně příliš spolehlivý. Navíc oba dva kronikáři psali o událostech s více než stoletým odstupem. Právě na základě kritiky těchto pramenů, zejména Dlugosze, se k celé záležitosti s Kristýnou staví kriticky až odmítavě Martin Musílek, který akcentuje možnost, že si kronikář celou aféru vymyslel, aby na ní mohl demonstrovat mravní pokleslost panovníka.¹⁸⁰

Přímo pro osudy rodiny Rokycanských není pravdivost událostí okolo Kristýny Rokycanské příliš důležitá. Kristýna neudržovala nadále s rodinou kontakt, a pokud by celá situace byla pravdivá, tak ji rozhodně nemůžeme považovat za promyšlenou či cílenou mocenskou ambici či aspiraci na sociální vzestup ve společenské hierarchii, ale o nahodilou situaci zapříčiněnou výraznou osobností krále Kazimíra. Důležitá může být informace o působení či setrvání Kristýny u Karlova dvora v okruhu dvorních dam, navzdory jejímu nízkému původu. Pokud se rozhodneme věřit polským závěrům ve věci Karlovy intriky využívající Kristýnu, může nám to posloužit za další doklad o dobrém vztahu mezi rodinou Rokycanských a osobou Karla IV., potažmo lucemburskou dynastií.

Kristýna Rokycanské byl dopřán druhý život, když se stala jednou z hrdinek literárního díla Král rolníků (Król chłopów) významného polského intelektuála, romanopisce a obrozence Jozefa Ignáce Kraszewskiho (1812-1887).¹⁸¹ Román vyšel poprvé v roce 1884.

178 Polski Słownik Biograficzny, Tomus XXXI, Warszawa 1989, s.526

179 Tamtéž

180 MUSÍLEK, Martin, Anotace: Rokycany Historie-Kultura-Lidé (online), Časopis SMB 2011 (cit. 7.7.2014), dostupné na: <http://cms.flu.cas.cz/cz/casopis/anotace/rokycany.html>

181 KRASZEWSKI, Józef Ignacy, Król chłopów, Warszawa 1953

Mikuláš Rokycanský¹⁸², syn Mikuláše (I.)

Syn bohatého Mikuláše, který nejspíše zdědil značné majetky po svém otci. Roku 1352 je majitelem vsí Bošice a Dobré Pole¹⁸³ na Kouřimsku.¹⁸⁴ Mikuláš se zavazuje platit obci Kouřimské 6 a čtvrt hřivny ze vsi Dobré Pole ročně za to, že jeho další ves, Bošice, bude osvobozena od všech povinností ke Kouřimi. Toto ujednání v roce 1352 stvrzuje král Karel IV.,¹⁸⁵ avšak původně je data staršího, tedy Mikuláš držel tyto dvě vsi již delší dobu a nejspíše ještě jeho otec před ním.

Roku 1352 je Mikuláš členem městské rady.¹⁸⁶ Roku následujícího rozmnožil Mikuláš své majetky tím, že koupil ves Litožnici¹⁸⁷ nedaleko Prahy od vdovy Ulmanovy.¹⁸⁸ Tuto ves držel nejdéle do roku 1358, kdy už ves drží vladka Nevlas.¹⁸⁹ Ještě jednou se připomíná v roce 1357, když prodává dům na Starém Městě Ješkovi od Hory, jednomu z nejbohatších soudobých pražských měšťanů.¹⁹⁰

O blíže neurčeném Mikuláši Rokycanském slyšíme ještě v roce 1380, kdy vystupuje jako svědek ve při mezi farářem v Neustupově Janem a panošem Domaslavem ze Zálesí.¹⁹¹ Zda se jedná o toho Mikuláše, Mikuláše syna Menharta (+1344) či případně o ještě dalšího Mikuláše, nelze určit. Tomek jej považoval za bezdětného,¹⁹² my však víme, že měl přinejmenším syna Františka. Plyne to ze zápisu prodeje platu v Holíčkovících z roku 1359, kdy je kupující František Rokycanský z Okoře, bratr Mikuláše, označen jako strýc prodávajícího, majitele vsi Holíčkovice Františka Rokycanského.¹⁹³

František Rokycanský z Holíčkovic (1359), syn Mikuláše (II.)

Syn Mikuláše, synovec Františka Rokycanského z Okoře, měšťan pražský a majitel vsi Holíčkovice, po které se také psal.¹⁹⁴ Je možné, že držel jen část této

182 Dále jako Mikuláš II.

183 Dnes součástí obce Litice

184 CIM II, s.488 č.333 ; T II, s.452

185 Tamtéž ; T II, s.452

186 LV, fol.93r, 53r ; AČ 28, s.395b ; T II, s.452

187 Dnes zaniklá, více viz: HOLEC, František, Zaniklé vesnice na území hlavního města Prahy, in: Pražský sborník historický 29, Praha 1996, s.117-148

188 Teige, O statcích, s.184 ; T II, s.452

189 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.207

190 TOMEK, Základy, oddíl I, s.251

191 TADRA, F. Listář veřejného notáře ve XIV. století, Praha 1893, s.74 č.51

192 T II, s.452

193 RBM VII, s.97 č.142

194 Tamtéž

vsi, protože podle Sedláčka vždy částí náležela k Pražskému hradu.¹⁹⁵ Tento František využíval vlastní znak, jehož podoba se dochovala.¹⁹⁶

O tomto Františkovi patrně více nevíme. Nastává zde problematická situace, kdy v jedné době známe více Františků Rokycanských. Tohoto, syna Mikuláše, poté Fráňu (což je varianta jména František), syna Menhartova (+1344) a Františka, syna Mikuláše (+1344) který se později zval Františkem Rokycanským z Okoře. Tak ovšem učinil nejdříve v roce 1359 a do té doby nemáme, jak od sebe Františky rozlišit. Protože nemám jasný klíč či pravidlo, většinu zpráv, zejména zmínky o členství v městské radě jsem přiřadil Františkovi Rokycanskému z Okoře, zejména proto, že byl ze všech tří Františků tím nejvýznamnějším.¹⁹⁷

František Rokycanský z Okoře, syn Mikuláše (I.)

František Rokycanský patřil mezi nejbohatší příslušníky této rodiny. Veliké bohatství patrně podědil už po otci Mikuláši a to nadále rozmnožoval, nejspíše svými kupeckými aktivitami.

František je už v roce 1351 ženat, jeho manželka se zve Markéta.¹⁹⁸ Následujícího roku (1352) zakládá František oltář Panny Marie v klášteře u sv. Ducha.¹⁹⁹ Téhož roku je také zmíněno, že František vlastní dům v Řezně, ze kterého slibuje platit veškeré dávky a břemena, stejně jako to činí ostatní měšťané.²⁰⁰ To mu umožňovalo přístup na řezenský trh a možnost pronikání na vzdálenější trhy. Tato zmínka je velice zajímavá a naznačuje, že rozsah Františkovy činnosti, nejspíše obchodní, byl skutečně široký a přesahoval rámec Českého království. Stejně tak vlastnictví domu naznačuje, že se jednalo o činnost dlouhodobou. Přítomnost Františka Rokycanského je v Řezně doložena ještě v roce 1360.²⁰¹

195 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický Království Českého, Praha 1998, s.229

196 Štít byl vodorovně dělený zubatou čarou. V dolním poli červený, v horním poli bílý. Více viz:

SEDLÁČEK, August, RŮŽEK, Vladimír (ed.), Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty, svazek 2, Praha 2002, s.392 fol.374v

197 Netvrdím však, že je to zcela správně. Tomek členství v radách taktéž přisuzoval Františkovi Rokycanskému z Okoře, ovšem Tomek měl jinou představu o podobě rodokmenu nežli mám já.

198 RBM V, s.561 č.1170

199 RBM V, s.582-583 č.1209

200 RBM V, s.612 č.1297

201 DVORÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.67 (v poznámce pod čarou)

František také kupuje plat na vesnici Libochovičky od Mikeše z Újezda.²⁰² Tento nákup je počátkem Františkova zájmu o danou lokalitu, neboť v roce 1362 už ves vlastní celou a na ní ležící plat postupuje klášteru sv. Ducha.²⁰³

V srpnu roku 1353 je mezi radními, které Karel IV. jmenuje do nové rady.²⁰⁴ Konšelem je i v roce následujícím.²⁰⁵ Zde připomínám, že není zcela vyloučeno, že tímto Františkem nebyl syn Mikulášův, ale Menhartův. Do roku 1359, kdy jej prodává, je také vlastníkem velkého domu na Staroměstském náměstí (čp. 609, 610).²⁰⁶

V roce 1355 se připomíná Luděk (*Luduicus*), služebník Františka Rokycanského, když vystupuje jako svědek.²⁰⁷ Roku 1356 vzal František odpuštění od města se všemi statky movitými i nemovitými. Složil sumu, aby všechny jeho majetky ve městě byly osvobozeny od berní na tak dlouho, dokud by příslušná částka nedosáhla sumy 15069 kop grošů.²⁰⁸ V roce 1359 kupuje František plat na vsi Holíškovicích, které drží jiný člen rodiny, František Rokycanský řečený z Holíškovic. Při tomto nákupu už se František nazývá Františkem Rokycanským z Okoře a je uváděno, že je strýcem Františka Rokycanského z Holíškovic.²⁰⁹ V těchto letech tedy už patrně sídlí na svém hradě Okoři.²¹⁰

Kromě Okoře držel František ještě nedalekou ves Buštěves (dnes Buštěhrad, 1371),²¹¹ vzdálenější Třebotov (1372)²¹² a městečko s tvrzí Čelákovice (1368).²¹³ V roce 1362 držel úřad staroměstského rychtáře.²¹⁴ Podoba znaku, který využíval František Rokycanský z Okoře a po něm jeho synové je dochována.²¹⁵

František nijak nezapomněl na klášter u sv. Ducha. Věnoval mu platy ze

202 RBM V, s.743-744 č.1658

203 RBM VII, s.678 č.1122

204 LV, fol.93r ; T II, s.454

205 LV, fol.62v, 148r, 182v

206 TOMEK, Základy , oddíl I, s.22 ; T II, s.454

207 LV, fol.94r

208 TŘÍKAČ Josef, Staroměstská kniha soudní z let 1351–1367, in: Pražský sborník historický 29, 1996, s.41-42

209 RBM VII, s.97 č.142

210 Nevíme přesně, kdy byl hrad vystavěn a od kdy na něm František skutečně sídlil. K roku 1359 máme jen první písemnou zmínku o použití predikátu „z Okoře“

211 LC II, s.48 ; T II, s.454

212 LC II, s.79 ; T II, s.454

213 LC I/2, s.109

214 T II, s.454

215 Štít zprava doleva úhlopříčně dělený zubatou čarou. V dolním poli červený, v horním poli bílý. Štít byl doplněný o helm, klenot tvořily rohy. Více viz: SEDLÁČEK, August - RŮŽEK, Vladimír (ed.), Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty, svazek 2, Praha 2002, s.392 fol 374v

svých vesnic, jmenovitě Libochoviček,²¹⁶ Otovic²¹⁷ a Holíčkovic.²¹⁸ Mimo platy z venkovských majetků daroval klášteru i některé platy ze svého nemovitého majetku na Starém Městě²¹⁹ a na Malé Straně.²²⁰ Kromě oltáře Panny Marie založil v klášteře sv. Ducha ještě další oltář, tentokrát sv. Alžběty.²²¹

František, který byl nejspíše nejvýznamnějším členem rodiny Rokycanských umírá nejspíše okolo roku 1380²²². Tomek navíc uvádí, že v roce 1382 se už jeho manželka Markéta zve vdovou.²²³ František měl dva syny stejného jména. Jana staršího z Okoře a Jana mladšího z Okoře.²²⁴ Kromě dvou synů měl také dceru neznámého jména. Ta se stala manželkou Jindřicha ze Žeberka, se kterým měla dceru Annu, vnučku Františka Rokycanského z Okoře.²²⁵

U Františka jsme si jisti jeho velikým bohatstvím a finančními možnostmi, avšak víme velmi málo o tom, jak je získal a množoval. Nejpravděpodobněji měl příjmů několik. Pobíral platy z venkovských majetků, majetků ve městě a držel nejspíše i různé věčné platy. Tyto rentální příjmy poté nejspíše tvořily pevnou základnu pro jeho další ekonomickou činnost, kterou byl zahraniční obchod a možná finančnícké aktivity. Vzhledem k doložené přítomnosti v Řezně považují jeho obchodní činnost za velice pravděpodobnou. Stejně tak považují podíl na zahraničním obchodu za hlavní zdroj jeho velikého bohatství.

Jan starší z Okoře a Jan mladší z Okoře, synové Františka Rokycanského z Okoře

Františkovi synové drží Okoř nejspíše do roku 1390.²²⁶ Krátce po otcově smrti, v 1. polovině 80. let přicházejí o Buštěves, kterou držel Jan starší.²²⁷ Po otci patrně získali i ves Třebotov, kterou drželi nejdéle do roku 1387, kdy se zde

216 RBM VII, s.678 č.1122

217 RBMV V/I/I, s.40 č.26 ; T II, s.454

218 RBMV V/I/I, s.104-105 č.193 ; T II, s.454

219 RBM VII, s.825-826 č.1362

220 TOMEK, Základy, oddíl III, s.244

221 LC II, s.87 ; T II, s.454, v poznámce pod čarou

222 O Františkově úmrtí přesnou zmínku postrádáme. Po roce 1380 však už o něm nejsou zmínky a jeho synové drží poddací práva k oltářům, která za svého života držel František. Proto jej od roku 1380 už považují za zesnulého. Viz: LC III-IV, s.115, 219

223 T II, s.454

224 LC III-IV, s.115

225 RBMV V/I/I, s.40 č.26

226 LC III-IV, s.219

227 LC III-IV, s.140 ; SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.265

jmenují pány Medkové z Valdeka.²²⁸ Čelákovice si podrželi nejdéle, zde sídlil Jan mladší společně s matkou, naposledy se na Čelákovících připomíná roku 1396.²²⁹ Jan starší prodal roku 1388 blíže neurčené statky klášteru Ročovskému.²³⁰ Po otci jim též připadlo poddací právo na oltáře sv. Alžběty a Panny Marie v klášteře u sv. Ducha.²³¹ O něco více zná Tomek, který považoval Jany, podle mého názoru chybně, za otce a syna.²³²

Sedláček pokládal dva bratry, Jana a Viléma z Okoře a Dětenic,²³³ za syny jednoho z Janů a z toho vyvozoval, že Rokycanští jsou předky vladkyň z Dětenic.²³⁴

Menhart Rokycanský (+1344)²³⁵

Tento Menhart je ze dvou bratrů stejného jména, zmiňovaných výše, tím mladším. Měl výše zmiňovaného bratra Mikuláše. Roku 1337 je zmíněno, že Menhartovi a Václavovi, nejspíše jeho synovi, Rokycanským patří masný krám a mají nárok na plat z něj.

Menhart se jmenuje mezi přísežnými v roce 1340²³⁶ a stejně tak v roce 1341.²³⁷ Tento Menhart zemřel před rokem 1344,²³⁸ což vyplývá ze záznamu, kdy Michal, jeho syn, věnuje plat 2 a půl kop na spásu otcovi duše. Nejvíce informací přináší záznam z roku 1346, který upravuje odkaz dotyčného Menharta Rokycanského. Zde jsou jmenováni jeho synové a je připomínáno, že Menhart určil ke spáse své duše svou ves Rostoklaty. Protože se však synové Menharta nacházejí v nebezpečí velkých dluhů, je jim dovoleno vesnici prodat. Namísto toho však musejí ze svých majetků odvádět platy ke spáse otcovy duše ke klášteru založenému bratrem Mikulášem, aby nedošlo k poškození otcovy poslední vůle. Též mají bratři možnost platy ze svých vesnic nahradit platy jinými a to ve stejné výši.²³⁹ Vše se stalo za svolení vykonavatelů Menhartovy závěti, kterými byli Bohuslav Wolframův, Václav Albertův, Pesold z Chebu a Johlin Rokycanský. Což

228 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.897

229 AJ III, s.181

230 Rel. Tab. I, s.575

231 LC III-IV, s.115, 219

232 T II, s.454, v poznámce pod čarou

233 LC VII, s.3-4

234 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII, Praha 1996, s.229-237

235 Dále jako Menhart II.

236 LV, fol.151v, 152v

237 LV, fol.19r, 150v

238 RBM IV, s.564 č.1392

239 RBM IV, s.667 č.1679

jsou s výjimkou Oldřicha Rokycanského, biskupa Jana Volka a Perchtolda z Lipé stejné osoby jako vykonavatelé závěti Mikulášovy.

V této zprávě jsou zmiňovány početné venkovské statky, které drží jednotliví synové zesnulého Menharta. Domnívám se, přestože nemáme žádné konkrétní zprávy, že ono nebezpečí dluhů vzniklo ještě za života Menharta, když se snažil rozhojnit svůj majetek či zaopatřit syny a tak nakupoval četné venkovské statky. Tím se patrně zadlužil a dluhy přešly i na jeho syny, kteří se s nimi poté museli vypořádat.

Menhart měl mnoho synů a to Menharta a Václava, tito dva byli patrně nejstarší, Mikuláše, Oldřicha, Michala, Johlina (Jana), Franu a Petra (*Peschlina*).²⁴⁰ Druhá zpráva, zmiňující široké Menhartovo potomstvo, je z roku 1348. Zde král Karel IV. potvrzuje to, co bylo dáno už jeho otcem, králem Janem v roce 1345, a to, že Jan dlužil bratrům Rokycanským, synům Menharta, v té době již zesnulého, 2350 kop grošů. Zde je zmíněno mnoho synů Menhartových, z nichž jménem jsou zmíněni Menhart, Václav, Oldřich, Mikuláš. Celá listina je dána pro Peschlina Rokycanského.²⁴¹ Tohoto Peschlina považuji za totožného s Petrem, jedním ze synů Menhartových. Listina mluví o tom, že dluh 2350 kop měl být umořen zástavou kutnohorské urbury a urbury ze zlatých dolů v Jílovém u Prahy. K roku 1345 se poznamenává, že král Jan je ještě dlužen 640 kop a 40 grošů (z oněch 2350 kop), které zbývá Rokycanským doplatit. K tomu účelu jim opět zastavuje kutnohorskou urburu, kterou mají začít pobírat ihned a též nějaké platy z masných krámů, avšak ty mohou začít pobírat až za tři roky, neboť v roce 1345 jsou zastaveny někomu jinému, za stejným účelem.

Menhart měl pravděpodobně, stejně jako jeho předchůdce i následovníci, dobrý vztah k panovnické dynastii. Za důkaz takových vztahů mezi Rokycanskými a Karlem IV., budoucím králem českým, pokládám časově neučený formulářový záznam.²⁴² V tomto záznamu, blíže určeném jen tím, že se měl vztahovat k osobě Karla IV. v dobách, kdy byl markrabětem moravským, měl Menhart vystupovat jakožto Karlův zástupce a měl společně s ním nést některé finanční závazky. Též měl být Karlovým věřitelem v blíže neurčených sumách. Důležité je to, že podle tohoto formuláře měl vystupovat jakožto zástupce markraběte Karla v relativně významné situaci, kdy mělo dojít k zastavení

240 Tamtéž

241 RBM V, s.175 č.347

242 Summa Gerhardi, s.390 č.67

hodonínskému hradu Hynkovi z Dubé a Náchoda a *Ješkovi de Michelsperch*²⁴³ z důvodu nesplacených dluhů, které k nim Karel měl.

Menhart Rokycanský²⁴⁴, syn Menharta (II.)

Tento Menhart koupil společně s bratrem Václavem 49 lánů v lese Lipanském společně s právem k založení vsi. Tak se stalo v roce 1341.²⁴⁵ V roce 1346 vyznal veřejně před městskou radou, že se zaručuje, že Kateřině (Kacze), vdově po jeho bratru Václavu rychtáři, bude vyplacen vdovský plat 500 kop. Suma má být dána do rukou Hynka Štuka, bratra Kateřiny.²⁴⁶ Toto zatížení bylo jistě nepříjemné, zvláště když se ve stejném roce připomíná, že Rokycanským hrozí velké dluhy a dlužné peníze krále Jana pravděpodobně v této době ještě splaceny nebyly.

Roku 1349 se Menhart připomíná, kdy vystupuje jako svědek, když Engelhard z Klatov získává městské právo.²⁴⁷ Menhartovi patřil dům na Dlouhé třídě, později zván dvorem krále Václava u Černého orla.²⁴⁸ V roce 1352 se připomíná coby svědek když je jakýsi *Friczo* přijímán v městské právo.²⁴⁹

Menhart se připomíná coby zesnulý v roce 1359.²⁵⁰ Jsou zmiňováni Štěpán, jeho syn a Menhart²⁵¹, velmi pravděpodobně též jeho syn.²⁵² Od Štěpána kupuje 2/3 domu biskup Vratislavský.²⁵³

Václav Rokycanský, syn Menharta (II.)

Poprvé se Václav připomíná roku 1334,²⁵⁴ když jemu a Mikuláši - není zmíněno zda se jedná o bratra nebo strýce - mělo být zapsáno 424 kop.²⁵⁵ Václav byl několikrát rychtářem staroměstským, poprvé v roce 1336,²⁵⁶ následně v roce

243 Zde nejspíše půjde o Jana Ješka z Michalovic, významného tehdejšího šlechtice

244 Dále jako Menhart III.

245 RBM IV, s.414 č.1032 ; T I, s.302

246 LV, fol.183v

247 LV, fol.90v

248 T II, s.453 ; TOMEK, Václav Vladivoj, Základy starého místopisu pražského, Praha 1866, oddíl I, s.182 č.922

249 LV, fol.93r

250 TOMEK, Základy, oddíl I, s.182 č.922

251 Dále jako Menhart IV.

252 Tamtéž ; Štěpána Tomek sice zná, ale považuje jej za syna Menharta zesnulého roku 1344 (Menharta I.), viz: T II, s.453

253 Tamtéž ; T II, s.453

254 LV, fol.34r

255 LV je uvedeno v poznámce cancellatum

256 RBM IV, s.124 č.314

1337.²⁵⁷ Roku 1338 je též několikrát jmenován jako rychtář,²⁵⁸ například když král Jan povoluje staroměstským zakoupit rohový dům na Staroměstském rynku za účelem zřízení městské radnice. Listina je ze srpna²⁵⁹ a byla určena ke konfirmaci panovníkovi, který tak učinil 18. září.²⁶⁰

Rychtářem byl i v následujících letech 1339,²⁶¹ 1340,²⁶² 1341,²⁶³ 1342,²⁶⁴ 1343²⁶⁵ a v roce 1344.²⁶⁶

Společně s bratrem Menhartem koupil Václav 49 lánů v lese Lipanském společně s právem k založení vsi. Tak se stalo v roce 1341.²⁶⁷ Též Karel, ještě v době, kdy byl markrabětem moravským, povolil Mikuláši Rokycanskému, synovi zesnulého Menharta, volně disponovat půdou v okolí Lysé a právem k založení vsi. Mikuláš získal povolení toto právo i s půdou postoupit i někomu jinému.²⁶⁸

Společně s bratrem Menhartem je zmiňován jakožto majitel Kolodějů a přilehlých vsí Hol²⁶⁹ a Hodava. Měl za ženu Kateřinu (*Kaczu*) z rodiny Štuků, které po jeho smrti připadl vdovský plat 500 kop grošů. Zemřel relativně mladý - v roce 1345 - a pravděpodobně bez potomků.²⁷⁰ Podoba znaku, který pro svou osobu využíval Václav se dochovala ve formě pečeti.²⁷¹

Johlin či Jan Rokycanský, syn Menharta (II.)

Dalším z Menhartových synů je Johlin (Johel) čili Johan nebo Jan Rokycanský. Poprvé se připomíná roku 1337, kdy je mu zapsán plat jedné hřivny na domě vdovy Frickovy.²⁷²

Hned roku následujícího se jmenuje mezi přísežnými.²⁷³ Též se jako přísežný účastnil sepsání žádosti pro krále Jana, kde staroměstští radní žádají, aby

257 LV, fol.184r ; T I, s.302

258 LV, fol.24r, 136r ; RBM IV, s. 204 č. 513 ; T I, s.302

259 LV, fol.137r

260 CIM I, s.55-57 č.35

261 LV, fol.150r ; RBM IV, s.276 č.704 ; T I, s.302

262 LV, fol.152v, 150v ; RBM IV, s.319 č.816 ; CIM I, s.60 č.38

263 LV, fol.19r ; RBM IV, s.342 č.865, s.416 č.1029 ; CIM I, s.62 č.39 ; T I, s.302

264 LV, fol.155v

265 RBM IV, s.503 č.1264, s.523 č.1297, s.525 č.1305 ; T I, s. 302

266 LV, fol.156r ; RBM IV, s.559 č.1382 ; T I, s.302

267 RBM IV, s.414 č.1032 ; T I, s. 302

268 Summa Gerhardi s.396 č.73, Jedná se o formulářový záznam, tedy nevíme, kdy a zda vůbec k něčemu podobnému došlo.

269 PROFOUS, Antonín, Místní jména v Čechách , díl I, Praha 1947, s.586

270 LV, fol.183v

271 Viz příloha č.2.

272 LV, fol.34v

273 LV, fol.24r, 136r, 147v ; RBM IV, s.204 č.513, s.210 č.521, s.235 č.608, s.243. č.630 ; T I, s.303

jim bylo dovoleno zřídít ve městě radnici.²⁷⁴

Roku 1340 se připomíná coby starší obce.²⁷⁵ Konšelem se zmiňuje v roce 1343²⁷⁶ a ještě jednou v roce 1344.²⁷⁷ Téhož roku zakoupil plat na domě Pavla řečeného Milchera. Plat byl ve výši 3 hřiven, přičemž jedna hřivna čítala 64 grošů. Kromě hotových peněz zahrnoval plat i 4 koroptve, které měl Johlin dostat vždy na vánoce.²⁷⁸ Z toho lze usuzovat, že tento plat mohl být staršího původu, kdy bylo obvyklé platy vystavovat v naturáliích a nikoliv v hotových penězích. Johlin vystupuje v závěti Menharta (+1344) i Mikuláše (+1344) jako vykonavatel.²⁷⁹

Nejvýznamnější zmínkou, kterou o Johlinovi (či též Janovi) Rokycanském máme, pochází z roku 1345 a není z prostředí pražského, nýbrž brněnského. Toho roku se připomíná obchodní společnost Johlina (Jana) Rokycanského, Diviše Rechczera a dalších společníků. Této společnosti bylo zapláceno brněnskou obcí 281 hřiven stříbra za dodané sukno.²⁸⁰

V rámci úpravy Menhartovy závěti je jmenován jakožto majitel Stupic²⁸¹ vsi nedaleko Prahy, ležící mezi Kolodějemi a Kolovraty. Johlin se zmiňuje ještě v roce 1348 jako svědek.²⁸² V následujícím roce (1349) se Johlin připomíná, když kupuje od Jindřicha Dětrichova plat ve výši 4 kop grošů ležící na dvou Jindřichových mlýnech, které se nacházely v blízkosti osady na Poříčí.²⁸³ Naposledy o něm slyšíme v roce 1351, kdy drží plat ve výši 4 kop na vsi Byšice.²⁸⁴ Podoba znaku, který využíval Johlin, je nám též známa.²⁸⁵

Michal Rokycanský, syn Menharta (II.)

Michala známe jen ze dvou zpráv, obě se týkají platů daných na spásu duše jeho otce Menharta. V roce 1344 dává Michal 2 a půl kopy platu ze své vsi

274 LV, fol.137r

275 LV, fol.150v ; T I, s.303

276 RBM IV, s.503 č.1264, s.525 č.1305 ; T I, s.303

277 LV, fol.156r ; T I, s.303

278 RBM IV, s.559 č.1382

279 RBM IV, s.564 č.1393, s.667 č.1679

280 DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.26 ; Bedřich, Knihy počtů města Brna z let 1343-1365, Brno 1935, s.29

281 RBM IV, s.667 č.1679

282 LV, fol.157r

283 RBM V, s.382-383 č.747

284 Rel. Tab. I, s.418

285 Jednalo se o zprava doleva úhlopříčně dělený štít zubatou čarou. V dolním poli byl červený, v horním poli bílý. Více viz: SEDLÁČEK, August - RŮŽEK, Vladimír (ed.), Atlasy erbů a pečetí české a moravské středověké šlechty, svazek 2, Praha 2002, s.391 fol. 374r

Kolovrat ke spáse otcovy duše. Michal má též dovoleno tento plat nahradit jiným, aby svou ves osvobodil od zatížení.²⁸⁶

Druhou zprávou je úprava Menhartovy závěti z roku 1346, kde je Michal opět zmiňován jako majitel Kolovrat a opět se zavazuje platit 2 a půl kopy,²⁸⁷ což v jeho případě jen potvrzuje zprávu z roku 1344. Kromě těchto dvou zmínek nevíme o Michalovi nic dalšího. Ves Kolovraty držel nejdéle do roku 1357, v té době ji už nalézáme v držení Ješka z Kolovrat.²⁸⁸

Mikuláš a Frana Rokycanští, synové Menharta (II.)

Dalšími syny Menharta Rokycanského, které známe z úpravy jeho poslední vůle, jsou tito dva bratři. Problém s jejich určením spočívá v tom, že i Menhartův bratr Mikuláš měl syny a to právě Mikuláše a Františka. Tedy ve stejné generaci jsou vždy dvě bratrské dvojice stejného jména, navzájem jsou si bratřanci.²⁸⁹

V úpravě poslední vůle jejich otce vystupuje Mikuláš jako majitel vsi Suchdol (v místech dnešní městské části Praha-Suchdol) a Fráňa jako majitel vsi Braškova, nedaleko Kladna.²⁹⁰ Ta náležela Fráňovi nejdéle do roku 1354, kdy ji drží vladka Albert z Braškova se dvěma dalšími zemany.²⁹¹

Tito bratři jsou připomínáni roku 1347 a to v rámci sporu o peníze s Johlinem Glasem o částku 169 kop. Svůj spor prohráli a bylo jim přikázáno, aby Johlina vyplatili a to ve dvou termínech, jednou na sv. Havla a podruhé na svatého Jiří, vždy polovinou sporné částky. Pokud by tak neučinili, hrozila jim pokuta 200 kop, přičemž polovina by připadla Johlinu Glasovi a polovina městu.²⁹² Tento spor není až tak zajímavý, avšak je velice problematický z hlediska správného určení jeho aktérů. Ti nejsou blíže určeni než tak, že se jednalo o mladé bratry Rokycanské. Podlé mého názoru v tomto sporu vystupují synové Menhartovi, neboť se jedná o značnou částku a rok předtím se připomíná, že Menhartovi synové mají problémy s dluhy.²⁹³

Roku 1352 prodává jakýsi František plat na Kolodějích ve výši 17 a půl

286 RBM IV, s.564 č.1392

287 RBM IV, s.667 č.1679

288 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.430

289 Viz František Rokycanský z Holíčkovice

290 RBM IV, s.667 č.1679

291 Rel. Tab.I, s.418

292 LV, fol.182r

293 RBM IV, s.667 č.1679

kopy Mikuláši Schleichenkaufovi.²⁹⁴ Myslím si, že se opět jednalo o Františka, syna Menhartova, který tak učinil, aby získal peníze na splacení dluhů svých a svých bratrů.

V roce 1357 kupuje Oldřich Beneschawer od Oldřicha Rokycanského, Oldřicha Pleyera a Mikuláše Rokycanského blíže neurčený dům na Novém Městě.²⁹⁵ Tyto dva Rokycanské pokládám za bratry, syny Menharta (+1344).

Oldřich Rokycanský, syn Menharta (II.)

S Oldřichem se poprvé setkáváme v roce 1344, kdy vystupuje jako vykonavatel závěti svého strýce Mikuláše.²⁹⁶ Roku 1345 je zmíněn mezi Menhartovými syny v zápisu dlužných peněz, které Rokycanských dluží král Jan.²⁹⁷

Následujícího roku (1346) vystupuje společně se svými bratry v úpravě závěti Menharta Rokycanského a je jmenován jako majitel vsi Rostoklaty, ze kterých se zavazuje platit 2 a půl kopy na spásu otcovy duše.²⁹⁸ Tomek Oldřicha považuje za syna Václavova či mu přisuzuje nejasný původ, v čemž s ním nesouhlasím.²⁹⁹

Roku 1348 jej najdeme mezi přísežnými,³⁰⁰ stejně jako roku 1349.³⁰¹ Následující připomínka je z roku 1357, kdy Oldřich vystupuje jako svědek společně s Františkem Rokycanským, snad svým bratrem.

Mezi léty 1359 a 1368 držel Oldřich nově zřízený úřad perkmistra hor viničních (magister moncium vinearum).³⁰² Tento úřad nechal zříditi Karel IV., aby dohlížel na zakládání vinic v okolí měst pražských. Kromě vysazování nových vinic měl perkmistr v součinnosti se staroměstskými konšely postihovat kriminalitu, která měla uškodit vinicím. Úřad byl velice výnosný, zejména protože perkmistr měl nárok na část pokut, dále na menší částky za úřední úkony. Perkmistr měl také dbát, aby do Prahy nebyla načerno dovážena vína a pokud takové víno odhalil, měl povinnost je zabavit, dvě třetiny odvést královské

294 AČ 26, s.419b

295 TOMEK, Základy, oddíl II, s.251

296 RBM IV, s.564 č.1393 ; viz výše

297 RBM V, s.175 č.347

298 RBM IV, s.667 č.1679

299 T II, s.455 ; Oldřicha pokládám za syna Menharta II., viz výše.

300 LV, fol.156v ; RBMV V/I/I, s.61 č.78 ; T II, s.455

301 LV, fol.29r ; RBM V, s.305-306 č.615, s.306 č.616, s.317 č.631, s.382-383 č.747

302 VÁLKOVÁ-FRÝZLOVÁ, Marie, Úřad perkmistra pražských viničních hor, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy, díl VI, Praha 1930, s.1-149 ; T II, s.455

komoře a jednu třetinu si směl ponechat. Není zcela jasné, zda byl úřad zamýšlen jen pro okolí pražské či pro celé Čechy, každopádně žitá praxe šla cestou druhou a tak postupně vznikaly další viniční úřady pro různé oblasti.³⁰³ Není pochyb o tom, že úřad byl velmi výnosný. To, že Oldřich získal nově založený úřad, o který panovník v době jeho vzniku velmi dbal, svědčí o dobrých nebo přinejmenším nekonfliktních vztazích mezi rodinou Rokycanských a králem Karlem IV., potažmo lucemburskou dynastií. Zisk úřadu mohl být též ovlivněn případnými dluhy, které by panovník měl vůči Rokycanským. To je však jen v rámci hypotézy.

V době držby úřadu zakupuje Oldřich několik domů, též drží několik platů na různých domech.³⁰⁴ V roce 1360 kupuje dům od Johana, kaplana rodiny Planerů.³⁰⁵ S touto rodinou měl pravděpodobně bližší styky, neboť jeho manželka Eliška (*Ela* či *Ula*) pocházela právě z této rodiny.³⁰⁶ Oldřich se dále připomíná v roce 1365. Tehdy Mikuláš Gent zakupuje vesnici Toušeň od Františka, syna Pesoldova. Oldřich zde vystupuje jako patron mladého Františka.

Vedle držby výnosného úřadu a aktivitami spojenými s prostorem pražských měst se Oldřich také zabýval zahraničním obchodem. Dokládá to zpráva o tom, že byl roku 1361 na výročním trhu ve Frankfurtu nad Mohanem oloupen o dodávku sukna. Tehdy se do záležitosti vložil sám panovník a zaslal listinu městské radě do Frankfurtu, ve které žádá náhradu vzniklé škody.³⁰⁷ Zda byla tato listina projevem vysoké péče, se kterou dbal Karel IV. o pražský obchod či jeho osobní intervenci způsobily dobré personální vztahy s Oldřichem těžko soudit.

Tomek je dále zná jakožto přísežného roku 1368.³⁰⁸ Přísežným byl ještě jednou a to v roce 1370.³⁰⁹

Hned roku následujícího (1371) je zmíněna vdova po něm, což znamená, že zemřel někdy mezi svým odchodem z úřadu přísežného v roce 1370 a touto zmínkou z března roku 1371.³¹⁰ Měl syna Františka.

Jeho manželka Eliška či Ela jej přežila přinejmenším o deset let a

303 K úřadu více viz: VÁLKOVÁ-FRÝZLOVÁ, Marie, Úřad perkmistra pražských viničních hor, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy, díl VI, Praha 1930, s.1-149

304 TOMEK, Základy, Oddíl I, s.249, 251, 11, 242, 240

305 TOMEK, Základy, oddíl I, s.243

306 T II, s.455

307 DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.78

308 Tamtéž

309 LV, fol.145r

310 LV, fol.102v

pravděpodobně se znovu nevdala. V letech 1380 a 1381 totiž vlastnila nějaké domy na Novém Městě a je zmiňována jako *Ula Rockzannerissa*.³¹¹

František Rokycanský, syn Oldřicha

S Františkem se poprvé setkáváme v roce 1383, kdy vystupuje jako svědek, když jsou Kunc Bílý ze Smolna³¹² a Konrád z Magdeburgu³¹³ přijímáni v městské právo. Tomek jej v tomto roce zná i jako přísežného.³¹⁴

Mezi konšely se objevuje znovu v roce 1388,³¹⁵ 1396³¹⁶ a poté ještě jednou v roce 1406.³¹⁷ Tomek jej mezitím zná jako přísežného i v roce 1403.³¹⁸

Roku 1405 zakládá oltář sv. Václava, sv. Prokopa a sv. Erasma v chrámu sv. Víta na Pražském hradě³¹⁹ a tomuto oltáři také dává plat 20 kop grošů ležících na vesnici Jiřice.³²⁰ I založení takového oltáře lze vnímat jako akt reprezentace a demonstrace sociálního statusu. Jednalo se totiž o hlavní a snad nejvýstavnější chrám v zemi, významný i svým umístěním přímo v srdci hlavního města a panovnického sídla. V 90. letech 14. století vlastnil František několik domů na Novém Městě³²¹ a je zmiňován jeho mlynář³²² či jeho písař.³²³ Na základ toho se domnívám, že Františkovi náležel jeden či více mlýnů, které pronajímal. Je dobře možné, že to byly dva mlýny na pražském břehu v oblasti dnešního Karlína, v místě řečeném „Na kameni“. Tyto dva mlýny se později nacházely ve vlastnictví Františkova syna Jana.³²⁴

V roce 1403 vlastnil František dům na Malé Straně.³²⁵ Mezi léty 1405 až 1412 je též vlastníkem domu na Starém Městě, kdy je roku 1412 zmiňován již jako zesnulý.³²⁶

František měl za manželku Markétu, či též Machnu,³²⁷ o jejímž původu

311 TOMEK, Místopis, oddíl II, s. 227, 232

312 LV, fol.108r

313 LV, fol.109r

314 T II, s.455

315 LV fol.186v ; AČ 26, s.172b

316 RBMV V/I/I, s.242 č.528

317 LV, fol.190v ; AČ 26, s.425b ; RBMV III, s.216-217 č.543 ; T II, s.455

318 T II, s.455

319 TOMEK, Místopis, oddíl IV, s.113

320 Rel. Tab. II, s.19

321 TOMEK, Místopis, oddíl II, s.227, 234

322 Tamtéž, s.226

323 Tamtéž, s.204 č.972

324 TOMEK, Dějepis města Prahy, díl VIII, Praha 1891, s.262, 427

325 TOMEK, Místopis, oddíl III, s.232

326 TOMEK, Místopis, oddíl I, s.181

327 TOMEK, Místopis, oddíl II, s.234

více nevíme. S ní měl syna Jana,³²⁸ který se roku 1418 zmiňuje ještě jako nezletilý.³²⁹

Jan Rokycanský,³³⁰ syn Františka

O Janovi slyšíme zejména v souvislosti s tvrzí Břve, na které seděl mezi léty 1423-1439.³³¹ Za ženu si vzal Aničku, dceru Václava (Vacka) Kramáře, vnučku bohatého staroměstského měšťana Kříže Kramáře. Po Vackově smrti získali manželé Jan a Anna tvrz Chvaly.³³² Taktéž držel jistý plat v Počernicích.³³³ Jan byl naživu ještě v roce 1439.³³⁴ Mezi léty 1419 a 1420 byl členem městské rady.³³⁵ Podle Tomka zemřel bezdětný okolo roku 1440.³³⁶ Jan však potomky měl. Byli jimi Oldřich, Markéta a Eliška, kteří se připomínají se v roce 1431, kdy Jan oznamuje svou závěť.³³⁷

Petr či Pešlin Rokycanský, syn Menharta (II.)

Petr se poprvé zmiňuje v roce 1346 při úpravě poslední vůle své otce Menharta jakožto majitel vsi Límuzy (*Lemus*), ze které má platit 2 a půl kopy na spásu otcovy duše.³³⁸ Límuzy si však dlouho nepodržel, neboť už v roce 1348 je jejich majitelem pražský měšťan Johlin Jakubův z rodiny Velflovičů.³³⁹

Podruhé o něm slyšíme v roce 1348, kdy Karel IV. jemu a jeho bratrům potvrzuje starší dluhy zanechané Karlovým otcem Janem.³⁴⁰

V roce 1371, když je Zikmund Rokycanský příjmán v městské právo, je zmíněn Pena Rokycanský jako jeho otec³⁴¹. O tomto Penovi soudím, že je to stejná osoba jako výše zmíněný Petr. V tuto dobu je Petr (Pena) ještě pravděpodobně naživu. O Penovi ví více Tomek, který jej považuje za syna

328 AČ 26, s.107

329 TOMEK, Místopis, oddíl II, s.234 č.1078 k

330 Osudy Jana Rokycanského se více nezabývám, protože překračují časové vymezení práce.

Zde jej jen krátce připomínám.

331 AČ 26, s.107, 321

332 AČ 26, s.319-320 ; TOMEK, Dějepis města Prahy, díl VIII, Praha 1891, s.427-429

333 AČ 26, s.321

334 AČ 26, s.320b

335 TOMEK, Dějepis města Prahy, díl V, Praha 1881, s.84

336 TOMEK, Dějepis města Prahy, díl VIII, Praha 1891, s.429

337 AČ 26, s.107

338 RBM IV, s.667 č.1679

339 AČ 28, s.3 ; SEDLÁČEK, Místopisný slovník, s.504

340 RBM V, s.175 č.347

341 LV, fol.102v ; T II, s.453

Menhartova³⁴² a zná jej z let 1353 a 1354, když měl Pena právo na nějaký plat ležící na Kolodějích.³⁴³ I na základě této informace mi přijde ztotožnění s Petrem jako správné.

Zikmund Rokycanský, syn Peny (Petra)

Přestože byl staroměstským měšťanem, přijatým v městské právo roku 1371, hned další zmínka o Zikmundovi pochází z Nového Města, kde vlastnil platy na několika domech.³⁴⁴ Roku 1395 se připomíná společně s Františkem Rokycanským jako svědek.³⁴⁵ V letech 1402,³⁴⁶ 1407,³⁴⁷ 1408³⁴⁸ a 1410³⁴⁹ byl Zikmund staroměstským radním. V roce 1410 jej jako radního najdeme také při podpisu úmluvy mezi Prahou a Kutnou Horou, kde si obě města navzájem zaručují svobodné provozování kupecké činnosti.³⁵⁰

V roce 1411 držel část vsi Vyšehořovice³⁵¹ a dva roky nato prodává plat výši 17 kop, který držel na vsi Dobrošovice Václavu z Dobrošovic. Václav od něj plat vykoupil zhruba desetinásobkem jeho výše, 178 kopami.³⁵² Tomek jej zná jako přísežného i v letech 1394, 1412 a 1413, dále píše, že v roce 1410 obdržel od krále Václava podíl v nově otevřených dolech na olovo u Míkovic.³⁵³

Zikmund se dále připomíná roku 1412 a to společně s dcerou Klárou, která měla za manžela Jiříka z Oslova.³⁵⁴ Jiřík zde vyhlašuje ujednání, avšak ze zápisu není jasné, zda má vejít v platnost po smrti jeho manželky Kláry, či zda je jeho manželka Klára již po smrti. V otázce Zikmundova úmrtí se Tomek a Sedláček shodují na tom, že Zikmund Rokycanský zemřel roku 1413.³⁵⁵

Martin Rokycanský (1366)

342 Tomek zde má na mysli Menharta, který zemřel patrně v roce 1344 a v práci jej označuji jako Menharta II.

343 T II s.453, v poznámce pod čarou

344 TOMEK, Místopis oddíl II, s.842, 843, 846

345 RBMV V/I/I, s.227 č.493

346 RBMV V/I/II, č.776 ; T II, s.453

347 AČ 26, s.318

348 RBMV V/I/II, s.136-137 č.934, s.137 č.936 ; T II, s.453

349 RBMV V/I/II, s.158 č.990 ; T II, s.453

350 CIM II, s.1129 č.840

351 Rel. Tab., I s.74

352 Rel. Tab. II, s.95-96

353 T II, s.453

354 TOMEK, Místopis oddíl I, s.102 ; T II, s.453

355 T II, s.453 ; SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.168

O tomto členu u nemáme více zpráv nežli jednu, která nám neříká o mnoho více, než že existoval. A to v roce 1366, kdy byl jmenován litkupníkem (*subemptor*) pro obchod se solí.³⁵⁶ Nevíme nic o jeho rodinných vazbách a tak existuje zcela sám, bez dalšího určení. Martin mohl být nejpravděpodobněji jedním ze synů potomků Menhartových (+1344).

Bolek Rokycanský (1340)

O tomto členovi rodiny víme ještě méně než o Martinovi. Bolek či *Polk*, se připomíná jen jednou, v roce 1340.³⁵⁷ Jméno Bolek je pro staroměstské prostředí značně neobvyklé, avšak často se vyskytuje v jedné z větví rodiny Velflovičů, konkrétně u potomků Jakuba Velflova. Proto je možné uvažovat (či nelze vyloučit) i sňatkové provázání těchto dvou rodin.³⁵⁸

Služebníci rodiny Rokycanských

Kromě jednotlivých členů u Rokycanských známe též několik zmínek o osobách, které byly na rodinu Rokycanských napojeny skrze sociální vazby. Jednalo se především o jejich úředníky a služebníky. Pouhý fakt toho, že někteří z Rokycanských měli své vlastní písaře, má svou výpovědní hodnotu. Za prvé poukazuje na to, že míra a rozsah transakcí a jiných záležitostí spojených především s hospodářským životem rodiny přesahovala možnosti jednotlivých členů a tak bylo nutno využívat služeb písaře. Za druhé to, že různí členové rodiny měli svého vlastního úředníka, obsahuje i jistou míru osobní reprezentace a deklaruje významné postavení jednotlivce.

Písařů známe několik. Prvním z nich je Heinrich písař známý z roku 1340.³⁵⁹ Druhým je Herbordus (*Herbodus procurator*³⁶⁰ *Rokczaneri*) známý z let 1348³⁶¹, 1352³⁶² a 1353.³⁶³ Poslední je Jan notář, který byl ve službách Františka Rokycanského (+1412). Ten je znám z let 1402³⁶⁴ a 1404.³⁶⁵

Kromě písařů známe osoby, které jsou označeny jakožto služebníci

356 LV, fol.164v

357 LV, fol.150v

358 MÚSÍLEK, Patroni, klienti, příbuzní, s.218, v poznámce pod čarou

359 LV, fol.150v

360 Procurator si vykládám jako správce, zástupce, případně ve smyslu vrchního účetního

361 LV, fol.157r

362 LV, fol.158r

363 LV, fol.159r

364 TOMEK, Základy, oddíl II, s.204 č.972

365 Tamtéž

(*diener, famulus*). Služebníci ukazují, že bohatá rodina Rokycanských využívala širší síť služebníků a služeb, což vedlo nepochybně k budování užších sociálních vazeb. Samotné označení jednotlivých osob (které sloužilo především jakožto přesnější určení jednotlivce) za služebníka Rokycanských není nijak hanlivé, spíše naopak, vzhledem k faktu, že Rokycanští patřili na Starém Městě pražském k tzv. patricijům a význačným osobám.

Služebníků známe několik, někdy nejsou ani blíže určeni. V roce 1314 se společně s Menhartem účastnili sbírky i jeho služebníci.³⁶⁶ Dále je znám Kuneš, služebník Rokycanských, který si v roce 1333 zakupuje dům.³⁶⁷ Blíže neurčený je služebník Coppcke (*Coppcke der Rockzaners diener*), kterého známe z roku 1347.³⁶⁸ Služebníkem Františka Rokycanského z Okoře, byl Luděk (*Luduicus*), který se připomíná v roce 1355, kdy vystupuje jako svědek.³⁶⁹

4.2 Závěr - Obraz rodiny Rokycanských

Přestože byl text zaměřen značně biograficky, lze na jeho základě dospět k jistým závěrům, které mohou poskytnout ucelenější obraz rodiny Rokycanských a naznačit směr následného bádání.

První z otázek, kterými jsem se zabýval, je otázka původu. Zde zastávám názor, že předkové rodiny Rokycanských byli kupci, spojenými nejpravděpodobněji s řezenskou cestou, přestože nelze vyloučit, zda se jejich případné kupecké aktivity nerozšířily i do jiných směrů. Právě účastí na dálkovém obchodu Rokycanští značně zbohatli a následně se už jako majetní přesouvají na Staré Město pražské, kde se s nimi poprvé setkáváme v osobě Oldřicha v roce 1281.

Když se podíváme, na základě Tomkových údajů, na dobu prvních zmínek o dalších tzv. patricijských rodinách, zjistíme, že Rokycanští patřili k rodinám starším. Vůbec nejstarší jsou rodiny Olbramoviců a Velflovičů, kteří se na Starém Městě pražském poprvé shodně objevují v roce 1264, tedy zhruba o jednu generaci před Rokycanskými. V 80. letech se pak na Starém Městě pražském objevují společně s Rokycanskými rodiny Štuků, Fridingerů, Junošů a Od Kamene. Další významné rodiny jako například Kokotovici, Beneschawerši nebo z

366 LV, fol.49v ; T I, s.302

367 LV, fol.33v

368 LV, fol.57v

369 LV, fol.94r

Chebu se objevuje až poslední dekádě 13. století či na přelomu 13. a 14. století. Rechzerové, Z Litoměřic, Pušové nebo Lemberfilleři se objevují až v prvním desetiletí století čtrnáctého.³⁷⁰

Ve strukturách Starého Města pražského se Rokycanští udrželi přes celé století. To je patrné z obsazování městských úřadů i vlastnictvím majetku ve městě. Přesto však pozorujeme větší četnost držby úřadů v první polovině století, kdy si právě tzv. starý patriciát, ke kterému Rokycanští rozhodně patřili, udržoval největší podíl na moci.

Z údajů snesených výše je patrné, že se rozdělil na dvě větve. Jednu tvoří potomci Menhartovi a druhou potomci Mikulášovi. Větev Mikulášova byla méně početná a v osobě Františka Rokycanského z Okoře, patrně nejvýznamnějšího člena rodiny, přešla na venkov, kde nadále sídlili. Františkovi potomky už počítám k nižší šlechtě, dokladem snahy o včlenění se mezi šlechtu je i sňatek jeho dcery s Jindřichem ze Žeberka. Tento přechod však nebyl zcela úspěšný a to zejména z ekonomických důvodů, kdy Františkovi synové postupně ztrácí otcem získané majetky.³⁷¹ Naopak Menhartova větev Rokycanských tíhne více k městu a zůstávají zde, přestože i u nich lze tušit výraznější majetky na venkově (Johlin, Oldřich). Ne všichni Menhartovi potomci se dokázali prosadit stejně jako jejich otec, o čemž svědčí i jejich ústup z řechi pramenů. Nejvýraznějšími reprezentanty této větve pak zůstávají Václav rychtář, který však umírá mladý, dále Oldřich a Johlin, u nichž obou jsem přinesl doklady o jejich aktivním podílu na zahraničním obchodě. To ukazuje, že kupecké činnosti, kterou přisuzuji už předkům ze 13. století, Rokycanští zřejmě nezanechali a stala se významným prvkem jejich ekonomické strategie a úspěchu.

Tato situace také zhruba odpovídá předpokladům staršího bádání, že tzv. patricijské rodiny opouštěly od účasti na obchodu zhruba ve třetí generaci po usazení ve městě. Johlin, Oldřich a František z Okoře tvoří právě onu třetí generaci rodiny od jejich příchodu do města.³⁷²

V 15. století ve městě ještě prokazatelně sídlí František, syn Oldřicha, jeho syn Jan a dále Zikmund, syn Peny (či Petra). Zikmundova dcera Klára se provdala za Jiříka z Oslova a dále jsem její linii nesledoval. Jan, syn Františka, umírá okolo

370 T I, s.292-311

371 K tomuto se více vyjadřuji v kapitole o venkovských statcích.

372 Na tuto skutečnost jen poukazuji, nepovažuji tento předpoklad za určující. Naopak si myslím, že tyto postupy byly více individualizované.

roku 1440. Další působení Rokycanských už značně přesahuje chronologický rozsah práce, a proto jsem mu nevěnoval pozornost, zde chci pouze zmínit několik útržkovitých informací, které přináší Tomek. V roce 1457 se připomíná Zikmund Rokycanský, který vlastní ves Dobrošovice u Škvorce, o kterém Tomek dále píše, že zemřel patrně v roce 1457 a to nejspíše bezdětný.³⁷³

Ekonomická strategie rodiny se, podle mého názoru, zakládala na postupném shromažďování různých příjmů a snaze tyto příjmy pojistit, zvětšit a zbavit se tak velké části rizika spojené mimo jiné s obchodem. V první polovině můžeme více nahlédnout do ekonomických aktivit rodiny díky údajům obsaženým v *Liber Vetustissimu*. Z nich je patrné že bratři Menhart, Mikuláš a Menhart mladší v první polovině století zakládali své příjmy na finančnické činnosti, zejména na rozličných půjčkách králi, městské obci a přední zemské šlechtě. Z peněz takto získaných často zakupovali právo na výnosy z jednotlivých ungeltů, čímž své majetky ještě rozšiřovali. Máme také několik zpráv o vlastnictví mlýnů, domů a držbě platů na nich, což ukazuje právě snahu o ukládání majetku do nemovitostí. Zhruba okolo poloviny 14. století máme zprávy o snaze uložit si své bohatství prostřednictvím nákupu venkovských majetků (Menhart, Mikuláš). K tomu všemu také různí jednotlivci přidávali výnosy plynoucí z držby úřadů, jako byl úřad rychtářský (Václav, František z Okoře), perkmistr hor viničních (Oldřich) či litkupník (Martin).

Důležité je, že i v druhé polovině 14. století, která se vyznačuje ústupem tzv. starého patriciátu, si Rokycanští dokázali podržet alespoň část své moci a stále získávat výnosné úřady či místa v městské radě, byť s menší intenzitou než v první polovině století.³⁷⁴ K tomu jim mohly dopomoci i dobré vztahy, které panovaly mezi Rokycanskými a panovníkem Karlem IV., které rodina, podle mého názoru, budovala už od dob vlády krále Jana, kdy byl Karel ještě markrabětem moravským. Právě tyto dobré vztahy byly, podle mého názoru, pro rodinu důležité, hráli podstatnou roli v jejich úspěchu a byly systematicky budovány.

Mikuláš Rokycanský založil klášter při kostelu u sv. Ducha, který ve 2. polovině 14. století tvořil centrum rodinné zbožnosti a hlavní instituci, které byla svěřena péče o záduší rodiny. Přesto je patrna větší náklonnost ke klášteru u

373 TOMEK, Dějepis VIII, Praha 1891, s.429

374 K „zlomení“ moci tzv. starého patriciátu viz: MEZNÍK, Jaroslav, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990

potomků Mikulášových. Někteří z potomků Menhartových zakládají oltáře jinde (František), či se orientují na jinou církevní instituci, konkrétně špitál u sv. Ambože (nejspíše František, jistě jeho manželka Markéta a snad potom syn Jan).

Dalším důležitým aspektem jejich působení na Starém Městě pražském byly nejspíše personální či obchodní vazby na jiné tzv. patricijské rodiny. Sňatkem máme naznačeny možné bližší vztahy se Štuky nebo Planery, Johlin měl zase jistě blízko k Diviši Rechzerovi, se kterým provozoval obchodní společnost. Právě tyto vztahy a sociální sítě by se měly, mimo jiné, stát předmětem dalšího badatelského zájmu o rodinu Rokycanských a o tzv. patriciátu na Starém Městě pražském obecně.

Přes všechny úspěchy, kterých Rokycanští dosahovali na poli ekonomickém, se nebyli schopni feudalizovat tak, aby si udrželi rodinnou linii. Rodina tak v prostředí šlechtické obce postupně zaniká vinou sňatkového propojení s jinými šlechtici. V městském prostředí bylo udržení rodové linie snazší, ale už si v průběhu 15. století nedokázali udržet postavení, kterému se těšili ve století předcházejícím.

5 Venkovské majetky rodiny Rokycanských

Není pochyb o tom, že venkovské statky pražských měšťanů hrály důležitou roli a to jak hospodářskou, tak sociální. Pražští měšťané vlastnili početné statky, přičemž rozsah pozemkové držby byl zcela srovnatelný se severoněmeckými hanzovními městy nebo se situací ve středověké Vídni a jejím okolí.³⁷⁵ Z těchto měšťanů se drtivá většina statků kumulovala v rukách předních měštšských, tzv. patricijských, rodin. Mezi těmito rodinami zaujímali Rokycanští v četnosti a rozsahu své pozemkové držby jedno z předních míst a patřili tak k významným držitelům venkovských majetků.³⁷⁶

Během téměř dvousetletého působení rodiny Rokycanských na Starém Městě pražském se setkáváme se zhruba dvacítkou venkovských statků, které jednotliví členové rodiny drželi. Protože se touto otázkou ještě nikdo podrobněji nezabýval, rozhodl jsem se jí věnovat bližší pozornost.

Majetky jsem rozdělil do dvou kategorií, jejichž předěl tvoří přibližně polovina 14. století. Díky tomu budou snesené informace o venkovských statcích, jak doufám, přehledněji uspořádány. Ve druhé polovině se také držba venkovských majetků drží jiného trendu, takže je rozdělení přehledu venkovských majetků na dvě části na místě.

5.1 Majetky v první polovině 14. století

Nejstarším dokladem o pronikání Rokycanských do pražského okolí je koupě vesnice Hovorčeves Mikulášem Rokycanským od pražského měšťana Mikuláše Vintěřova v roce 1329.³⁷⁷ Hovorčeves, dnes Hovorčovice, leží nedaleko Brandýsa nad Labem a jsou vzdáleny zhruba 12,5 km od Prahy.³⁷⁸ Ve 14. století byla v držení pražských měšťanů a po husitských válkách ji císař Zikmund zapsal Vaňkovi Durchšmídovi.³⁷⁹

375 BOROVSKEÝ, Tomáš, Venkovské statky Kutnohorských měšťanů v předhusitském období, in: Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity, Brno 1998, s.69-70

376 MEZNIK, Jaroslav, Venkovské statky pražských měšťanů v době předhusitské a husitské, Praha 1965, s.25

377 RBM III, s.602 č.1538

378 Vzdálenost je měřena vždy vzdušnou čarou ze Staroměstského náměstí k lokalitě.

379 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.257-258

Další vsí, která se nacházela v majetku Mikuláše, byla ves Libodřice. Libodřice leží téměř 49 km od Prahy nedaleko Kouřimi. V této oblasti držel Mikuláš ještě další dvě vsi a to Bošice a Dobré Pole. Bošice se nacházejí 43 km od Prahy. Dobré Pole, které je dnes součástí obce Vítice, se nachází 37 km od Prahy. Zprávu o těchto dvou vesnicích máme až pozdějšího data, z roku 1352, ale je zřejmé, že tyto vsi držel Mikuláš již nějakou dobu předtím.³⁸⁰ Vsi jsou od sebe nepříliš vzdáleny a tvoří tak první ucelenější lokalitu, kde se nacházely majetky Rokycanských.

Ves Libodřice či jejich část byly vykonavatelem Mikulášovy závěti biskupem Janem Volkem dány nově založenému klášteru u kostela sv. Ducha, v jehož majetku vydržely až do husitských válek.³⁸¹ Před tím, než se majitelem vsi stal Mikuláš, se zde jen jednou připomíná vladyka Milhost z Libodřic v roce 1266.³⁸² Bošice se ještě v roce 1310 nacházely v majetku Ostrovského kláštera, v roce 1352 je drží Mikuláš Rokycanský a před ním je od neznámého data držel jeho otec. Ves Bošice se dostala do majetku kláštera u sv. Ducha³⁸³ a tam také setrval až do roku 1420, kdy byla společně s Libodřicemi zapsána Zikmundem Lucemburským bratrům Plichtovi a Jaroslavovi ze Žirotína.³⁸⁴ O majitelích vsi Dobré Pole toho od roku 1352 mnoho nevíme, až v roce 1396 je majitelem Mikuláš z Lipan.³⁸⁵

Druhým z bohatých bratrů byl Menhart, který byl také vlastníkem mnoha vesnic. Kdy Menhart nabyl takového majetku, přesně nevíme, dokonce neznáme ani ony vesnice přímo v jeho vlastnictví. Známe je z úpravy jeho závěti z roku 1346,³⁸⁶ zemřel nejspíše 1344, kdy různé vesnice drží jeho synové. Domnívám se, že Menhart ke konci svého života nakoupil značný pozemkový majetek, aby jej mohl nadále využít k zaopatření svých synů a také ke spáse své duše prostřednictvím odkazu církvi. Právě tento nákup četných statků mohl způsobit zmiňované dluhy, se kterými se poté potýkali jeho synové. Z těchto vesnic tvoří ucelenější lokalitu nedaleko Říčan ves Kolovraty, hrad Koloděje, vsi Hole a Hodava a Stupice. Další z nich, Límuzy a Rostoklaty se nacházejí blízko sebe a

380 CIM II, s.488 č.333

381 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého XII, Praha 1997, s.244

382 Tamtéž

383 MEZNÍK, Jaroslav, Venkovské statky, Praha 1965, s.15

384 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.50

385 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.23

386 RBM IV, s.667 č.1679

leží zhruba uprostřed mezi majetky v okolí Říčán a majetky v okolí Kouřimi. Zcela opačným směrem leží osamoceně Braškov a Suchdol.

Kolovraty leží 17 km od Prahy. V roce 1295 se zde připomíná Zosimir z Kolovrat a Průhonic. Poté jsou Kolovraty, od neznámé doby, v majetku Menharta Rokycanského, po kterém je zdědil jeho syn Michal.³⁸⁷ Ten je držel nejdéle do roku 1357, tohoto roku je již vlastní Ješek z Kolovrat.³⁸⁸

Koloděje se nacházejí zhruba 15 km od Prahy, nedaleko Říčán. Menhart Rokycanský³⁸⁹ (+1344) je prvním známým vlastníkem tvrze a vsi Koloděje a nejspíše také přínaležejících vesnic Hole a Hodavy.³⁹⁰ Po něm připadly Koloděje jeho synům Menhartovi a Václavovi, kteří je drželi nejdéle do roku 1356, kdy je znám nový majitel, jakýsi rytíř Mikuláš.³⁹¹

Poslední z této oblasti je ves Stupice. Nachází se 17 km od Prahy nedaleko Uhříněvsi. Ves držela na konci 13. století vdova Kateřina Šeplerová se synem Mikulášem, od které ji získal pražský měšťan Matouš z Chebu. Od něj získali vesnici Rokycanští, Menhart a po něm syn Johlin (1346). Ten zde, podle Sedláčka, vystavěl tvrz.³⁹² Později, v druhé polovině 14. stol. ves přešla do rukou šlechty, zejména Heřmana ze Stupic, který držel roku 1395 také ves Zelenky. Heřman zemřel roku 1407. Stupice později koupil Martin Rotlev z Koloděj (snad 1408), tvrz dal manželce Markétě a synovi Václavovi.

Do této oblasti ještě spadá ves Litožnice, koupená Mikulášem v roce 1353.³⁹³ Litožnice je dnes zaniklá ves,³⁹⁴ která se nacházela na levém břehu Říčanského potoka v údolí mezi Dubčí a Běchovicemi, přibližně 13 km od Prahy. Mikulášova koupě je také vůbec první zprávou, kterou o vesnici máme. Mikuláš ves pravděpodobně prodal vladykovi Nevlasovi, který ji držel 1358-1359. Po

387 RBM IV, s.667 č.1679 ; RBM IV, s.564 č.1392

388 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.430 ; Zde nelze zcela vyloučit, že dotyčný Ješek byl také příslušníkem rodiny Rokycanských. Pro nedostatek důkazů pro takové tvrzení jej ponechávám v rovině hypotézy.

389 Dnes je v Kolodějích ulice pojmenovaná Meinlinova, což je jiná forma jména Menhart. Dávni pánové této vsi tak, zdá se, nejsou zcela zapomenuti.

390 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.429 ; SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.201

391 Rel. Tab. I, s.70 ; Zde se možný jedná o jednoho z Mikulášů, členů rodiny Rokycanských. Nemáme další důkazy, které by potvrdily toto tvrzení, takže jej opět ponechávám v rovině hypotézy.

392 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.207 ; SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.374

393 Teige, O statcích, s.184

394 HOLEC, František, Zaniklé vesnice na území hlavního města Prahy, in: Pražský sborník historický 29, Praha 1996, s.117-150

Nevlasovi zde nejspíše seděl vladyka Pešek z Příboje a Litožnic³⁹⁵ (zemřel 1375), poté je uváděn jako majitel 1397-1414 Štěpán Litoměřický z Litožnic, měšťan staroměstský.

Třetí oblast, kde známe majetky Rokycanských, se nacházela v okolí na západ od Českého Brodu. Sem náleží Rostoklaty a Límuzy.

Rostoklaty se nacházejí 27 km od Prahy. V roce 1336 se zde připomíná Zdeslav z Rostoklat. Po něm drží ves nejspíše Menhart a po něm jeho syn Oldřich. Dále o vesnici či jejích majitelích mnoho nevíme. Roku 1368 se pouze připomíná podací právo ke zdejšímu farnímu kostelu, které náleží panovníkovi.³⁹⁶

Nedaleko Rostoklat se nacházela ves Límuzy, která leží 26 km od Prahy. Límuzy patřily od roku 1227 zderazským křižovníkům. Snad od nich ji získává Menhart Rokycanský, po něm ji dědí jeho syn Petr. Drží ji však velmi krátce, neboť již v roce 1348 má nového majitele a to Johlina Jakubova z rodiny Velflovců.³⁹⁷

Poněkud mimo těchto lokalit leží Braškov a Suchdol. Braškov se nalézá nedaleko Unhoště, jižně od Kladna a leží zhruba 22 km západně od Prahy. Na přelomu 13. a 14. století vlastnila ves drobná šlechta.³⁹⁸ Nejspíše od nich ji zakoupil Menhart a po jeho smrti připadla jeho synovi Fráňovi (1346). Ves držel Fráňa nejdéle do roku 1354, kdy má ves již nového majitele a tím je Albert z Braškova se dvěma dalšími zemany.³⁹⁹

Suchdol byla ves nedaleko Prahy, asi 6 km vzdálená severozápadním směrem. Suchdol patřil ke statkům kláštera sv. Jiří na Pražském hradě (1231). Roku 1266 se zmiňuje jako svědek Radslav ze Suchdola. Roku 1346 je ves v držení Mikuláše Rokycanského, syna Menhartova. Poté o ní nic nevíme až do roku 1403, kdy se zmiňuje Niklin z Ořecha a Suchdolu a v roce 1405 už drží Suchdol Zdeněk z Chýně a později Kerunkové z Lomu.⁴⁰⁰

395 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.207

396 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.336

397 AČ 28, s.3

398 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.56

399 Rel. Tab. I, s.418

400 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998 s.848 ;

PROFOUS, Antonín, Místní jména v Čechách , díl IV, Praha 1957, s.233

Z výše uvedeného výčtu vesnic lze vyvodit jisté závěry. První sledovanou informací je vzdálenost od města Prahy (viz tabulka).

Majetků celkem	Do vzdálenosti 11 km	Do vzdálenosti 22 km	Do vzdálenosti 33 km	Do vzdálenosti 44 km	Nad vzdálenost 44 km
12 ⁴⁰¹	1	6 ⁴⁰²	2	2	1

Z tabulky je jasné, že drtivá většina všech statků se nacházela vcelku blízko Praze. Může se zdát, že jsem zvolil poněkud netradiční úsek vzdálenosti. Vycházel jsem z toho, že jedna středověká míle byla zhruba 11 km. Touto mílí byla jednak právě vytyčena spádová oblast města. Za další, tato vzdálenost zhruba odpovídá tomu, co byl schopen tehdejší člověk ujít za jeden den tam a zpět. Tedy aby se za jeden den byl schopen dostat do města, tam vyřídit případné obchody či jiné záležitosti a k večeru se vrátit zpět do svého domova. Dvojnásobek této vzdálenosti, tedy přibližně 22 km tedy odpovídá odhadované vzdálenosti, kterou dokázal člověk urazit za jeden den⁴⁰³. Z toho důvodu mi přišlo důležité rozdělit vesnice takto, aby bylo zhruba vidět, v jaké byly vzdálenosti v rámci tehdejších možností. Je vidět, že většina majetků byla soustředěna do jednoho dne cesty z Prahy a jen jedna ves, Libodřice, přesáhla hranici dvoudenní cesty (je vzdálena 49 km). Výhoda takové polohy je zcela zřejmá. Umožňuje přístup na městský trh, resp. tržiště, stejně tak umožňuje dosažení města z vesnice, případně vesnice z města v relativně krátkém čase⁴⁰⁴.

Důležitější než vzdálenost je poloha samostatných vesnic. Až na výjimky, které představuje Braškov, Suchdol a Hovorčovice, jsou všechny majetky umístěny východně až jihovýchodně od Prahy směrem na Říčany, Český Brod a Kouřim. Společně vytvářejí v rámci toho směru tři výraznější lokality, jednu v okolí Kolodějů s trochu vzdálenějšími Kolovraty, druhou dvojicí Límuzy, Rostoklaty u Českého Brodu a třetí v okolí Kouřimi. Z toho je jasné, že vzdálenost i poloha hrála při výběru statků značný vliv a můžeme vidět snahu soustředit svůj majetek do určitých míst. Nejpříhodnější polohu pak měly

401 Celkem 12, vesnice Hol a Hodavu jsem počítal dohromady ke Kolodějům, protože vsi náležely k hradu

402 Celkem 6, vesnice Hol a Hodavu jsem počítal dohromady ke Kolodějům, protože vsi náležely k hradu.

403 Tento odhad předpokládá ideální cestovní podmínky, které samozřejmě nepanovaly vždy.

404 Pro vzdálenější lokality už hospodářským centrem nejspíše nebude Praha. Například Kouřim pro Bošice, Libodřice a Dobré pole

Koloděje, protože ležely při cestě, později silnici, na Moravu.⁴⁰⁵

Nejzajímavější zjištění je potom ohledně vlastnictví vsí. Kolem poloviny 40. let 14. století mají Rokycanští 12⁴⁰⁶ jednotlivých majetků. Všechny, s výjimkou Litožnice, kterou koupil až syn Mikuláše, nakoupili dva velmi bohatí bratři Menhart a Mikuláš. Přibližně deset let později, po smrti obou bratrů, už další generace Rokycanských prokazatelně nedoručí polovinu těchto majetků, o druhé polovině nevíme, kdo ji měl, nelze tedy prokázat ani vyvrátit, že zůstala ve vlastnictví Rokycanských.

Čím je toto způsobeno? Obecně ke ztrátě statků docházelo několika způsoby, z nichž téměř všechny můžeme nalézt či předpokládat v případě Rokycanských. První možnost je nejjednodušší. Jedná se o prostý prodej za účelem potřeby hotových peněz. V takovém případě je ale většinou výhodnější ves zatížit platem, než ji celou prodávat, pokud není potřeba skutečně velká částka. Tento způsob ztráty venkovských majetků předpokládám v případě několika Menhartových synů. V úpravě Menhartovy závěti jsou zmíněny velké dluhy, se kterými se potýkali jeho synové, takže za účelem jejich splacení mohlo docházet k prodeji statků, ironicky těch statků, kvůli jejichž nákupu dluhy patrně vznikly. Prodej byl obecně prováděn kvůli potřebě hotových peněz, na co byly tyto peníze potřebné už je věc druhá, potřeba vyrovnat dluhy je jednou z možností. Další možností ztráty majetku je jeho darování církvi. Toto není ztráta v plném slova smyslu, neboť tento proces představuje jistý druh směny, směny časného za věčné. A středověcí lidé tento typ obchodu jako ztrátu nevnímali, naopak. Přestože z hlediska hospodářského došlo ke ztrátě a snížení výnosu, užitek získaný darem majetku církvi přesáhl materiální hodnotu věci. Štědrý dar církvi byl také nástrojem osobní reprezentace jednotlivce. My to dnes ale počítáme jako ztrátu, neboť vede ke ztenčení počtu venkovských majetků. Toto byl případ ztráty vesnice Libodřice a patrně i Bošic. Další možností je smrt mužského člena rodiny bez potomků. V takovém případě mohla velkou část majetku získat vdova. Ty se však velice často vdávaly znovu, čímž došlo k odlivu majetku vdovy do rodiny nového manžela. Toto není pravidlem, ale možností, rozdělení majetků bylo samozřejmě možno ošetřit prostřednictvím testamentu.

405 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.429 ;
SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.201

406 Celkem 12, vesnice Hol a Hodavu jsem počítal dohromady ke Kolodějům, protože vsi náležely k hradu.

Toto se možná stalo v případě smrti Václava Rokycanského v roce 1345. Po Václavově smrti měla dostat vdova po něm Kateřina z u Štuků 500 kop vdovského platu. V rámci těchto 500 kop mohla dostat i nějaký venkovský majetek po Václavovi, který by se tak přešel od Rokycanských ke Štukům. Další možností, která nepředstavuje přímo ztrátu, ale štěpení majetku, je prostý rozrod. Ten je zcela patrný u synů Menharta Rokycanského. Z velikého jmění otcova získal každý ze synů jednu ves, zatíženou platem. Prokazatelné ztráty majetků se totiž týkají v drtivé většině právě potomků Menhartových, nikoliv Mikulášových. Ten měl na rozdíl od Menharta syny nejspíše jen dva. O Mikuláši toho sice mnoho nevíme, co ale víme, je to, že roku 1353 dokonce další venkovský majetek koupil, namísto aby o nějaký přišel. A druhý syn František dokázal, přes nákladný počín svého otce, založení kláštera u kostela sv. Ducha, vystavět honosný hrad Okoř a získat další početné venkovské majetky. Zkrátka, synové Menharta nebyli tak úspěšní jako jejich otec a nedokázali si udržet jeho ekonomickou úroveň, což vedlo ke ztrátám majetku otcem zanechaného. Výjimku asi představují Václav, Oldřich a Johlin. Václav opakovaně držel výnosný rychtářský úřad, ovšem umírá mladý už v roce 1345.⁴⁰⁷ Oldřich držel velmi výnosný úřad perkmistra hor viničních a jeho vesnice Rostoklaty patří mezi ty, kde ztrátu majetku nemůžeme prokázat. Náznak se objevuje okolo roku 1368, což však bylo nedlouho před Oldřichovou smrtí. Do třetice Johlin,⁴⁰⁸ který se aktivně podílel na dálkovém obchodu, z čehož musel mít značné zisky. Ten vlastnil Stupice, snad v nich vystavěl tvrz a též nelze prokázat, zda o ně za svého života přišel, já se domnívám, že pravděpodobně ne.

407 LV, fol.183v

408 DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.26 ; MENDL, Bedřich, Knihy počtů města Brna z let 1343-1365, Brno 1935, s.29

Nejisté majetky

Hovorčovice	Bošice	Dobré pole	Rostoklaty	Suchdol	Litožnice
1329-?	1346-?	1352-?	1344-1368?	1346-?	1353-?

Majetky prokazatelně ztraceny

Límuzy	Braškov	Koloděje	Kolovraty ⁴⁰⁹	Stupice	Libodřice
1346-1348	1346-1354	1346-1356	1346-1357	1346-?? ⁴¹⁰	1344-1346

5.2 Majetky od druhé poloviny 14. století

Nyní se zaměříme na majetky od druhé poloviny 14. století a počátku století následujícího. Lze zde vidět řadu změn.

Protože jsme Litožnici počítali ještě k majetkům náležících do první poloviny 14. století, je prvním majetkem náležejícím do druhé poloviny ves Holíčkovice. Jednalo se o vesnici na levém břehu Vltavy v prostorách dnešních Holešovic, vesnici nedaleko Prahy, vzdálenou přibližně 4 km. František Rokycanský, syn Mikuláše, se píše z Holíčkovic v roce 1359, kdy též prodává plat na své vsi svému strýci Františkovi Rokycanskému z Okoře. Tento plat byl později dán okořským pánem klášteru sv. Ducha. Co se s Holíčkovici dělo dále, nevím, až v roce 1408 se připomíná, jejich majitel, kterým je Jan z Vrapic z rodu Benešovských⁴¹¹. Podle Sedláčka zůstávala část vsi vždy v rámci majetku, který náležel k Pražskému hradu.⁴¹²

Dalším majetkem, který rodina Rokycanských získala, byl hrad Okoř se svým zázemím. Okořský hrad se nachází v zákrutu Zákolanského potoka na nevysokém skalnatém návrší. Leží nedaleko od Kladna, 15 km severozápadně od Prahy. Vesnice Okoř patřila v roce 1228⁴¹³ a 1233⁴¹⁴ benediktinkám od sv. Jiří na Pražském hradě, další zprávy o Okoři nejsou, kromě zmínky o pražském měšťanovi Janu z Okoře (*Jan de Okirs*) z roku 1282.⁴¹⁵ Tohoto Jana považují za do Prahy příslého měšťana, jehož příjímí bylo utvořeno podle místa jeho původu. Nemyslím si, že by zde byla spojitost mezi tímto Janem a rodinou Rokycanských.

409 Zahrnuje Hol a Hodavu.

410 Sedláček uvádí, že ve druhé polovině 14. století již Stupice drželi nějakí drobnější šlechtici.

Neuvádí výslovně jejich jména nebo rok, kdy k tomu mělo dojít.

411 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s. 229

412 Tamtéž

413 CDB II, s.418-423 č.378

414 CDB III/1, s. 37-41 č.40

415 RBM II, s.555 č.1288

V majetku Františka Rokycanského z Okoře⁴¹⁶ se hrad nachází prokazatelně od roku 1359⁴¹⁷ a zůstal jím po celý jeho život do roku 1380. Poté Okoř připadla jeho synům Janům, kteří hrad drželi další desetiletí a přicházejí o něj kolem roku 1390.⁴¹⁸

Kromě Okoře získal František i další statky, kterými rozšiřoval svůj majetek. V roce 1362 drží ves Libochovičky.⁴¹⁹ Ves se někdy nazývala i Libochovice, avšak aby se odlišila od městečka Libochovic, bylo užíváno i jejího zdobnělého tvaru.⁴²⁰ Libochovičky se nachází v těsné blízkosti Okoře, od ní vzdáleny asi 1 km, od Prahy se pak nacházejí 16 km ve stejném směru jako Okoř. V majetku Rokycanských zůstala patrně po dobu Františkova života, poté, v letech 1381-1387 známe na Libochovičkách několik zemanů, kteří zde drželi své podíly.⁴²¹

František držel též ves Buštěves, dnešní Buštěhrad. Buštěhrad leží též nedaleko Okoře a je vzdálen 18 km severozápadně od Prahy. V majetku Františka Rokycanského jej nalézáme v roce 1371⁴²² a též jej František držel do konce svého života. Po něm ves zdědil syn Jan starší,⁴²³ který ji ale relativně brzy ztrácí a už roku 1385 je majitelem Hašek z Braškova.⁴²⁴

Výraznějším majetkem bylo městečko a tvrz Čelákovice. Ty leží 25 km severovýchodně od Prahy, tedy na opačnou stranu než hrad Okoř. V okolí Čelákovic neznáme další majetky, které by Rokycanští drželi. František Rokycanský z Okoře drží Čelákovice zřejmě od roku 1368,⁴²⁵ před ním drželi majetek drobní šlechtici. Stejně jako ostatní Františkovy majetky, i tento mu zůstal po celý jeho život a získali je po něm jeho synové. Synové, zejména Jan mladší z Okoře, je drželi do roku 1391, kdy byly zastaveny Františkovi a po něm Albertovi Kamaréřům. Poté je krátce drží znovu Jan mladší,⁴²⁶ od kterého Čelákovice v roce 1396 získává rodina z Cách, pražští měšťané přecházející

416 K významu Okoře jako sídla viz níže.

417 RBM VII, s.97 č. 142

418 LC III-IV, s.219

419 RBM VII, s. 678 č.1122

420 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII, Praha 1996, s.241

421 Tamtéž

422 LC II, s.48

423 LC III-IV, s.140

424 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998, s.265

425 LC I/2, s.109

426 LC V, s.266

v některých rodových větvích ke šlechtě.⁴²⁷

Další ves z čteného majetku Františka Rokycanského z Okoře je Třebotov. Ves se nachází 16 km jihovýchodně od Prahy poblíž Černošic a Zbraslavi. Tento majetek se tedy nenachází v přílišné blízkosti okořského hradu. Ves známe ve Františkově majetku od roku 1372,⁴²⁸ který ji nejspíše získal od rodiny Bavorů, kteří ji drželi v šedesátých letech. O deset let později, v roce 1382 už se nachází v majetku pánů Medků z Valdeka.⁴²⁹

Poslední z nám známých vsí Františka Rokycanského z Okoře je ves Otvovice. Ves leží 18 km od severozápadně od Prahy poblíž Kralup nad Vltavou. Otvovice jsou vzdáleny asi 5 km od Okoře. Nacházela se v jeho majetku roku 1379, když věnoval plat na ní ležící klášteru sv. Ducha, jeptiškám na oděv.⁴³⁰ Předtím není o vesnici mnoho známo, patřila převážně církevním držitelům, roku 1316 je sídlem blíže neurčeného vладыky Přibyslava. Část vsi klášteru darovaná vydržela v majetku kláštera až do roku 1420, kdy byly majetky kláštera rozchváčeny místními šlechtici.⁴³¹

K dalším majetkům Rokycanských náležela ještě ves Vyšehořovice s tvrzí. Ves je vzdálena od Prahy asi 25 km východním směrem. Jako majitelé Vyšehořovic se roku 1407 jmenují bratři Byčen, Sezema a Záviš z Vyšehořovic. V roce 1411 se Zikmund Rokycanský jmenuje jako jeden z dědičných držitelů.⁴³² Po Zikmundovi, který umřel nejspíše 1413, držel ves či její část Fricek z Vyšehořovic.⁴³³

Posledním majetkem, který známe v držení Rokycanských ve sledovaném období, jsou statek a tvrz Břve. Břve byly vzdáleny 17 km od Prahy směrem na západ nedaleko Chrástůan. Dnes se nacházejí v sousedství Prahy-Zličína. Tento majetek držela od roku 1306 pražská rodina Planerů. Přes manželku Oldřicha Rokycanského Elišku Planerovou se nejspíše dostaly Břve do držení rodiny Rokycanských. Oldřichův a Eliščin syn František Břve pravděpodobně držel na přelomu 14. a 15. století a po něm je získává jeho syn Jan s manželkou Annou Křížovou, vnučkou Kříže Kramáře.⁴³⁴ Břve zůstaly v držení Jana až do jeho smrti

427 SEDLÁČEK, August, Hradý, zámky a tvrže království Českého, díl XV, Praha 1998, s.169

428 LC II, s.79

429 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.897

430 RBMV V/II, č.26

431 SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998, s.679

432 Rel. Tab. I, s.74

433 SEDLÁČEK, August, Hradý, zámky a tvrže království Českého, díl XV, Praha 1998, s.168

434 SEDLÁČEK, August, Hradý, zámky a tvrže království Českého VIII, Praha 1996, s.287-288

okolo roku 1440, poté přešly do rukou pana Oldřicha Medka z Valdeka, který si vzal ovdovělou Annu.⁴³⁵

Ve zhodnocení situace venkovských statků od druhé poloviny 14. stol. budu postupovat stejně jako v části předchozí. Nejdříve tedy vzdálenost:

Majetků celkem	Do vzdálenosti 11 km	Do vzdálenosti 22 km	Do vzdálenosti 33 km	Do vzdálenosti 44 km	Nad vzdálenost 44 km
9	1	6	2	0	0

Z tabulky je vidět, že nyní jsou statky ještě více koncentrovány ku Praze a opět drtivá většina leží do 22 km, tedy v odhadované vzdálenosti jednodenní cesty. Z výše psaného textu a pohledu na mapku je jasné, že určujícím faktorem pro polohu venkovských statků byla osoba Františka Rokycanského z Okoře. František učinil z Okoře své sídlo a tím ji učinil středem nově budované oblasti Rokycanských majetků. Skrze jeho nákupy také byla rozšiřována základna venkovských statků. Z 9 majetků známe jen 3, které přímo nezakoupil František Rokycanský z Okoře. Z těch 6 majetků je jen Třebotov výrazně vzdálenější od Okoře. Čelákovice jsou také jinde, na druhé straně Prahy, nicméně Čelákovice byly vcelku významnou lokalitou, ke které jistě měla své příslušenství. Proto si myslím, že Čelákovice měly sloužit zejména jako majetková základna pro syna Jana mladšího (Jan starší získal Okoř a Buštěhrad) a snad byly zamýšleny jako centrum nové majetkové oblasti. K čelákovické lokalitě možná směřovaly i akce Františka a jeho bratranců Menharta, Václava a Mikuláše, který za svého života nakoupil půdu v Lipanském lese nedaleko Lysé nad Labem s úmyslem založit zde vesnici.⁴³⁶ Jestli byli Rokycanští v tomto svém počínu úspěšní, nevíme, ovšem možná se v této lokalitě nacházely nějaké jiné majetky náležející Rokycanským, kterým měly být Čelákovice blízkou oporou. Vyjma Čelákovice tedy vidíme znatelný přesun zájmu Rokycanských od oblasti Říčanska a Kouřimska (východně od Prahy) do oblasti Okořska (severozápadně od Prahy).

Četné nákupy venkovských statků u Františka Rokycanského z Okoře silně připomínají nákupy Mikuláše a zejména Menharta v první polovině století. Stejně jako oni, i on byl zjevně velmi úspěšný a velmi majetný. Nakoupil

435 TOMEK, Dějepis města Prahy, díl VIII, Praha 1891, s.427-428

436 RBM IV, s.414 č.1032 ; Summa Gerhardi, s.396 č.73

venkovské majetky, o které poté jeho synové postupně přicházeli, o některé krátce po Františkově smrti. František zemřel velmi pravděpodobně roku 1380.

Okoř	Čelákovice	Buštěhrad	Libochovice	Třebotov	Otvovice
1359-1390	1368-1396	1371-1385	1362-1381	1372-1382	1379-??

Ztráty na majetku můžeme vysvětlit podobně jako v první polovině století. Synové zkrátka nebyli tak úspěšní jako jejich otec a nebyli schopni pokračovat v jeho „velkém stylu“. Je také možné, že František zatížil své syny neúměrnými částkami zádušních platů či vykonal příliš velké odkazy církvi. Jeho testament bohužel nemáme, tedy můžeme jen spekulovat, ovšem ani to by nebylo pro středověkou dobu něčím neslýchaným. Fakt toho, že například Čelákovice byly na čas zastaveny a poté vykoupěny zpět, ukazuje na jisté finanční obtíže, respektive na potřebu hotových peněz,⁴³⁷ Františkových synů Janů, stejně jako prodej blíže neurčeného zboží klášteru Ročovskému roku 1388.⁴³⁸

Ještě zbývá jeden údaj, který lze sledovat, a tím jsou vlastníci vsí před Rokycanskými, tedy ti, od kterých je získali a poté majitelé následující, kteří nejspíše získali majetky od Rokycanských. Tyto vztahy vyjadřuje následující tabulka.⁴³⁹

	šlechta	církev	měšťané	neurčeno	majetků celkem ⁴⁴⁰
Předchozí majitel	6 (28,5%)	2 (9,5%)	5 (24%)	8 (38%)	21
Následný majitel	12 (57,5%)	3 ⁴⁴¹ (14%)	4 (19%)	2 (9,5%)	21

Z údajů obsažených v tabulce je patrné, že mezi předchozími majiteli

437 Nejednalo se o nic neobvyklého, otázkou zůstává, k čemu měly takto získané peníze sloužit.

438 Rel. Tab. I, s.575

439 Hodnoty obsažené v tabulce jsou pouze orientační. Mezi neurčeno jsem počítal všechny majetky, kde nebyl jasně určen majitel v rozsahu 30 let před a po Rokycanských. Výjimku představuje ves Bošice. Tu jsem započítal církvi, protože u církve předpokládám pevnější a trvalejší držbu. Další výjimku představuje hrad Okoř. Ves Okoř je doložena v majetku benediktinek na konci 20. let 13. století. Okolo roku 1330 se počítá s vystavěním honosné kaple. Tento počín přičítá Dobroslava Menclová benediktinkám, a proto jsem mezi předešlé majitele Okoře započítal církve.

440 K počtu 21 jsem dospěl tak, že jsem počítal Hol, Hodavu a Koloděje dohromady. Hol a Hodava totiž náležely ke kolodějské tvrzí a tak byly prodávány s ní.

441 Ani jednou se nejedná o nákup, všechny tři položky jsou dary, které obdržel klášter u sv. Ducha.

nepřevládá žádný významný trend, kromě nízkého zastoupení církevních majitelů a faktu, že nejpočetnější skupinu tvoří právě neurčení vlastníci. Naopak mezi následnými majiteli zcela převládá šlechta a to zejména nižší.

5.3 Venkovské majetky pražských měšťanů

Venkovským majetkům Rokycanských jsem se výše věnoval v otázce jejich umístění, nákupů, prodejů a časového rozložení. Nyní zbývá zodpovědět otázku nejobtížnější a zároveň asi nejzávažnější, a to otázku o smyslu venkovských majetků. Jakou roli hrály v hospodářské a sociální strategii Rokycanských a ostatních bohatých pražských měšťanů, tzv. patricijů?

Touto otázkou se nejvíce u nás nejvíce zabýval Jaroslav Mezník, který také přinesl souhrn předešlého bádání a závěrů.⁴⁴² Mezník konstatuje, že od konce 13. století jsou známé venkovské statky v držení pražských (staroměstských) měšťanů, nepokládá je ale za příliš četné. Za dobu nejdynamičtějších nákupů venkovských statků považuje až dobu okolo poloviny 14. století, ve druhé polovině poté vidí opětovné snižování počtu venkovských majetků v rukách pražských měšťanů, kdy opětovným impulzem pro růst majetku tohoto typu byla husitská revoluce a s ní spojené zabírání příměstského majetku náležícím do té doby církvi. Také poznamenává, že pražskému souměstí vyhovovalo, že tvrze v okolí náležely v drtivé většině členům pražských rodin, díky čemuž z těchto tvrzí nehrozilo pražskému okolí, zejména kupeckým karavanám a příchozím do města, žádné nebezpečí.⁴⁴³ Tento postřeh je jistě zajímavý, ovšem přijde mi, že i kdyby se na některé z těchto tvrzí usadil nějaký škůdce či loupeživý rytíř, městská obec či panovnická moc by si s ním velmi rychle poradila. Český král by si přece nemohl dovolit, aby se lupiči pohybovali příslovečně jemu pod okny. Bezpečnost Prahy proto považuji za zajištěnou i bez přihlédnutí k majitelům okolních tvrzí, ovšem Mezníkův postřeh je jistě zajímavý, držba tvrzí pražskými měšťany městu přinejmenším nemohla být ke škodě.

Mezník klade ve svých závěrech hlavní důraz na to, že držba venkovských majetků byla záležitostí zejména tzv. starého patriciátu a považuje držbu venkovských majetků za jeden z atributů patricijů jako takových. Podle mého

442 MEZNÍK, Jaroslav, Venkovské statky pražských měšťanů v době předhusitské a husitské, Praha 1965, s.7-9

443 MEZNÍK, Venkovské statky, Praha 1965, s.5

názoru poněkud schematicky a paušálně líčí vývoj tzv. patricijského majetku. Že postupovali od nemovitých majetků ve městě (domy, věčné a areální platy) k majetkům v okolí města typu mlýnů a vinic. Dále se nejprve skrze vlastnictví platů na vsích dostávali dále na venkov do okolí Prahy, kde poté držely celé vesnice. Na své majetky následně přesídlovali a přecházeli ke šlechtě. Ono schéma pak vypadá 1) nashromáždění bohatství 2) zisk majetku ve městě 3) majetku na venkově 4) feudalizace a přechod ke šlechtě. V tomto přílišném schematizování s Mezníkem nesouhlasím, neboť jen skrze rodinu Rokycanských získáváme obraz poněkud odlišný.

Co se týče pražského okolí a majetku v něm, tak Mezník zcela správně podává obraz značně roztráštěných majetků. Celou situaci komplikuje nedostatek a torzovitost pramenů a fakt, že ve 14. století měnily majetky svého majitele často velmi rychle a nebylo neobvyklé, aby na jedné vsi mělo plat více majitelů či ves celá byla rozdělena mezi několik držitelů.⁴⁴⁴ Z důvodu množství a rychlosti změn, také chybějících desk zemských, je jisté, že nemáme záznamy o všech majetcích pražských měšťanů a například pro sledované Rokycanské předpokládám majetky ještě početnější, než sledujeme v pramenech. Například předpokládám, že František Rokycanský z Okoře vlastnil statků více, nejspíše nedaleko Okoře, aby mu sloužily jako zázemí k hradu a základ ucelenější majetkové lokality.

Mezník provedl rozsáhlou heuristiku a jeho znalost pramenů a celé situace byla obdivuhodná a z toho důvodu jsou jeho závěry a poznatky v současném bádání přijímány velice kladně a široce využívány. Přesto se k některým jeho závěrům kriticky vyjadřuje Martin Musílek.

Musílek v první řadě pokládá už na konci 13. století držbu venkovských majetků bohatými pražskými měšťany za obvyklou a rozšířenou.⁴⁴⁵ K největšímu rozporu oproti Mezníkovým závěrům dochází v kritice jeho tvrzení, že venkovské majetky byly doménou tzv. patricijů a že držbu majetků nelze považovat za charakteristické jen pro tzv. patriciát, neboť na venkově měli své majetky i bohatí řemeslníci a to již před polovinou 14. století.⁴⁴⁶

Zde si nemyslím, že jsou oba dva závěry neslučitelné. Mezník pro patriciát vytyčuje několik charakteristik, z nichž jedna je vlastnictví venkovských majetků.

444 MEZNÍK, Venkovské statky, Praha 1965, s.7-12 ; to je i případ vsi Vyšehořovic, kdy je Zikmund Rokycanský jen jedním z více majitelů.

445 MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, Sociální svět Starého města pražského ve 14. století, nepublikovaná disertace, FF UK 2014, s.77

446 Tamtéž, s.78

Z toho plyne, že patricij není určován pouze tím, že vlastní majetek na venkově, ale tím, že kromě toho splňuje i další kritéria (dlouhodobou držbu městských úřadů, sňatkovou provázanost, bohatství etc.⁴⁴⁷). Držbu venkovských majetků lze pokládat za výraz jisté sociální nadřazenosti v rámci městského prostředí, o níž svědčí tzv. soběslavská práva,⁴⁴⁸ ovšem ne za výlučně za patricijskou, souvisela spíše s finančními možnostmi konkrétního jednotlivce bez ohledu na příslušnost ke společenské třídě. S tím souvisí i nesouhlas s jednostranným předpokladem, že venkovské majetky sloužily jen jako způsob přechodu ke šlechtě a začlenění se do jejích řad. Naopak, jak poukazuje Musílek, majitelé venkovských statků často nadále drželi městské právo či jej opětovně přijímali a nadále působili ve městě. Také podotýká, že i příslušníci tzv. starého patriciátu udržovali nadále kontakty s městem, přestože již sídlili na venkově a to i po několik generací.⁴⁴⁹ Motivace k setrvání ve městě byla, domnívám se, dvojí, vždy však ekonomického rázu. V první řadě nebylo snadné zajistit si takový příjem a zázemí, aby pokrylo náklady spojené se sídlením na venkově a provozem takového sídla s jeho náležitostmi. Za druhé možnost účastnit se městského života, zejména toho hospodářského, skýtala nadále mnoho možností, jak vydělat peníze, což bylo něco, čeho se měšťané nesnadno vzdávali. K podobným závěrům došel i Tomáš Borovský ve své studii o majetcích kutnohorských měšťanů. Borovský připisuje velmi nízké procento trvalého odchodu na venkov a přestupu ke šlechtě tomu, že bez městského práva by nemohl takový člověk zasahovat a profitovat z mincovnictví a důlního podnikání, což byly základní a zcela jedinečné zdroje bohatství kutnohorských měšťanů.⁴⁵⁰

Někteří z pražských měšťanů tak tvořili neurčitou vrstvu, která byla rozkročena mezi venkovem a městem.⁴⁵¹ Vznik této vrstvy právně potvrdilo privilegium Karla IV. z roku 1366, které dovoluje měšťanům vlastnit venkovské majetky, zapisovat je do desk zemských a svobodně odkazovat.⁴⁵² Jak podotýká Mezník, tento akt nebyl zavedením nového, nýbrž právní zajištění a potvrzení již se dějícího.⁴⁵³

447 Viz kapitola o patriciátu.

448 SCHRANIL, R., Die sogennanten Sobieslaw'schen Rechte, s.80

449 MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, FF UK 2014, s.89-90

450 BOROVSÝ, Tomáš, Venkovské statky kutnohorských měšťanů v předhusitském období, in:

Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity, Brno 1998, s.75

451 MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, FF UK 2014, s.94

452 CIM I, s.142-143 č.87

453 MEZNÍK, Venkovské statky, Praha 1965, s.12

Venkovské majetky tak pražským měšťanům umožňovaly přesídlení na venkov a s tím spojený přechod ke šlechtě nebo zajištění výlučného postavení v rámci městské společnosti. Ani jednu z možností nelze paušalizovat a je proto záhodno věnovat individuální pozornost jednotlivým rodinám a jejich členům a podle toho usoudit, jakou roli hrály venkovské majetky v jejich počínání.

Kromě významu sociálního, který je rozebrán výše, je nutné také připomenout, že venkovské majetky měly velký význam i v rovině hospodářské. Podle mého názoru je tento význam někdy upozadován a není dostatečně akcentován. Venkovské majetky představovaly způsob uložení peněz a možnost jejich nenáročného zhodnocení. Zakoupení vesnice či platu na ní ležícím nebylo ve 14. století problematické, neboť trh byl v tomto směru značně dynamický. Proto částečně nesouhlasím s tezí Františka Hoffmanna, že zakupováním venkovských statků docházelo ke zpomalení oběhu peněz a že skrze nákup na venkově docházelo k teauraci finančních prostředků a jejich umrtvení.⁴⁵⁴ Jsem toho názoru, že v rámci potřeby hotových peněz nebylo problémem zatížit majetek platem či jej rovnou prodat a tím získat potřebnou částku. Kvůli velké poptávce na trhu nebylo o potřebného kupce nouze. Tímto způsobem mohl být kapitál rychle vrácen do oběhu. Tyto tyto „umrtvené“ peníze bylo možné poměrně rychle navrátit do oběhu, pokud na tom měl majitel venkovského majetku zájem či potřebu. Navíc peníze vložené do venkovského statku přinášely určitý zisk, který z vesnice plynul v podobě renty. Takový zisk by peníze jinak těžko přinesly. Musely by být investovány jiným způsobem, například ve formě půjčky či jinak využity. Zdali bylo výhodnější pobírat rentu plynoucí z venkovského majetku či z úroku⁴⁵⁵ plynoucího z půjčky nebo investovat do obchodu, si musel rozhodnout aktér doby sám a podle toho formovat svou ekonomickou aktivitu. Proto se nedomnívám, že nakupování venkovských majetků příliš umrtvovalo existující trh. Objevila-li se potřeba půjčky, věřitel se vždy našel. Toto určitě platí pro velkou a hospodářsky výkonnou aglomeraci typu pražských souměstí, přestože se zde nikdy neustanovil stabilní bankovní dům, jako tomu bylo v říšských městech a věřiteli se stávali jednotliví měšťané.⁴⁵⁶

454 HOFFMANN, František, *Středověké město v Čechách a na Moravě*, Praha 2009, s.220

455 Úrok býval často ošetřen tak, že například si dlužník koupil od věřitele zcela zjevně předražené zboží. Toto se dělo z důvodu zákazu půjčování peněz na úrok mezi křesťany.

456 HOFFMANN, František, *Středověké město v Čechách a na Moravě*, Praha 2009, s.222-225

Venkovské majetky tak představovaly další zdroj příjmu. A to takový, který byl stabilní a jistý. Vložit peníze do venkovského majetku znamenalo zbavit se rizika, které s sebou přinášel například dálkový obchod, přestože ten se mohl v důsledku ukázat jakožto výnosnější. Přední pražské rodiny si tak budovaly zázemí na venkově také jako zdroj stálého příjmu a jisté majetkové základny.⁴⁵⁷

5.4 Význam statků rodiny Rokycanských

Prvními vlastníky venkovských statků byli bratři Menhart a Mikuláš. Tito dva bratři na přechod ke šlechtě jistě nepomýšleli, svými nákupy na venkově se snažili rozhojnit a zajistit své jmění, spolu s možností jeho předání svým potomkům, přičemž více statků držel Menhart.⁴⁵⁸ Oba bratři sledovali konkrétní lokalitu a snažili se o blízkost svých majetků. U Mikuláše to byla oblast v okolí Kouřimi, Menhart se nejvíce angažoval v oblasti v okolí kolodějského hradu. Tento hrad snad měl sloužit jako centrální místo Praze blízké oblasti, kde Menhart zamýšlel vybudovat Rokycanskými ovládanou lokalitu a jejich rodinné zázemí. Stejně tak mohla a pravděpodobně také měla oblast sloužit jako široké zázemí příhodně umístěné kolodějské tvrze. Jeho dalším záměrem bylo předat jím získané majetky svým synům. Tak i učinil, ovšem jeho synové nedokázali dosáhnout otcova úspěchu v ekonomické oblasti a tak majetky postupně ztráceli. Přestože někteří z nich byli jistě velmi bohatí (Václav, Oldřich, Johlin), nedokázali pokračovat v otcem vytyčeném záměru. Mezi majiteli venkovských statků se tak do popředí dostal jejich bratranec František. V roce 1356 došlo ke ztrátě Kolodějů, což lze pokládat za definitivní konec koncepčnějších zájmů v této oblasti.

Menhartův bratr Mikuláš využil část svého venkovského majetku k nadání jím založeného kláštera u sv. Ducha. Zbytek získali jeho synové. Mikuláš svůj majetek soustředil v okolí Kouřimě, avšak část majetků z této oblasti byla dána klášteru sv. Ducha. Tato lokalita nebyla ani příliš vhodná k budování trvalejšího zázemí, neboť tuto oblast nemohli Rokycanští dobře ovládnout. Proti jejich případným zájmům zde totiž stála kouřimská obec, která měla dominantní postavení v oblasti. I svou vzdáleností (okolo 45 km od Prahy) nebyla pro Rokycanské, kteří zamýšleli udržovat kontakt s městem, zrovna nejvhodnějším

457 MUSÍLEK, Martin, *Patroni, klienti, příbuzní*, FF UK 2014, s.76-94

458 Samozřejmě počítáno ze statků, které bezpečně známe. Domnívám se, že je správné předpokládat, že pozemkové majetky Rokycanských byly ještě rozsáhlejší a pramenné zmínky se k nim nedochovaly.

místem.

Mikulášův syn František, jeden z nejbohatších a pravděpodobně nejvýznamnější z členů rodiny, se stal pokračovatelem záměrů svého otce a zejména strýce v záměru vybudovat ucelenější oblast, kam by se koncentrovaly venkovské majetky a která by sloužila jako zázemí a pojištění hospodářských zájmům Rokycanských.

Centrálním místem, kde této nové oblasti měl být okořský hrad, který nechal František vystavět na místě dřívější tvrze. Na Okoři sídlil patrně od roku 1359 až do své smrti v roce 1380. Okořský hrad má zvláštní význam a bude mu věnována pozornost níže.

František Rokycanský z Okoře byl velmi bohatý, což mu umožnilo nákladnou stavbu Okoře stejně jako nákupy ostatních pozemkových majetků. Svě bohatství si zachoval a rozšiřoval přesto, že je ho otec na sklonku svého života podnikl též velmi nákladné založení kláštera u sv. Ducha. Nezdá se tedy, že by Mikuláš syna Františka nějak neúměrně zatížil. Jak je napsáno výše, o Františkovi víme, že byl velmi bohatý, co ovšem neznáme, je zdroj jeho bohatství.

František za svého života nashromáždil četné majetky v okolí Okoře a zároveň koupil tvrz a ves Čelákovice. Ty snad koupil proto, aby zajistil oběma svým synům Janům místo k sídlení. Přestože v roce 1356 vzal dopuštění od města, v roce 1362 jej nalézáme jako staroměstského rychtáře. Domnívám se, že na přestup ke šlechtě František zamýšlel. Proto také budoval pozemkové vlastnictví v okolí Okoře, aby zajistil hradu příslušné zázemí a sobě a svým synům dostatečné příjmy, které by dovolovaly trvalé opuštění městského prostoru. Sám František byl však podle mého názoru ještě příliš svázán s ekonomickými aktivitami v rámci města či s dálkovým obchodem, že se k definitivnímu začlenění mezi šlechtu neuchýlil. I František odkazoval některé platy ze svých majetků církvi, konkrétně klášteru u sv. Ducha. Ovšem to jistě nebyl důvod následného rozpadu jím nashromážděných venkovských majetků. Kusé informace, které máme k jeho potomkům, nám však dovolují soudit, že to František zamýšlel a jeho potomci tak učinili. Jeho synové už se nejmenují mezi pražskými měšťany a sídlí na venkově (na Okoři a na Čelákovících). Jeho dcera, kterou neznáme jménem, se stala manželkou šlechtice Jindřicha ze Žeberka, což dokládá zájem Františka na personálním ukotvení své rodiny ve šlechtické obci. Situace Františkových synů připomíná tu, ve které se ocitli synové Menhartovi.

Janové nebyli schopni udržet ekonomickou linii, kterou vytyčil jejich otec, možná i proto, že neměli, na rozdíl od něj, přístup do městského prostředí.

Ať už vedlo k jejich ekonomickému úpadku cokoliv, nebyli schopni statky udržet, natož rozšiřovat a postupně je ztráceli. To ukazuje na to, že Menhart a stejně tak František byli na ekonomickém poli velmi úspěšní a dosáhli vysokých zisků a rozmnožení majetku. To vše však byli schopni dokázat jen v rámci svých vlastních aktivit a nedokázali nastartovat ekonomický model,⁴⁵⁹ který by mohli úspěšně převzít jejich synové. Hospodářský úspěch byl tak svázán s jejich osobou.

K vytvoření stabilní sítě příjmů a jejich dostatečné výše, tak aby zajistila jejich syny před úpadkem, bylo pravděpodobně potřeba více majetků, než byli schopni nashromáždit, a proto se jejich ekonomicky méně úspěšní synové museli uchýlovat k postupnému prodeji těchto majetků.

Vedle Františkových synů známe ještě jeho synovce Františka Rokycanského z Holíškovic, syna Mikulášova. Ten je zván staroměstským měšťanem a zároveň má predikát z *Holíškovic*, zve se tedy po vesnici, která mu náležela. O tomto Františkovi nemáme dalších zpráv, avšak považuji jej za člena právě oné „mezi venkovem a městem rozkročené“ vrstvy společnosti. K trvalému přesídlení na venkov také nejspíše neměl dostatek prostředků a nemovitou majetkovou základnu.

Dalším z vlastníků venkovských majetků byl Zikmund Rokycanský, syn Peny. Ten byl přijat v roce 1371 v městské právo, a od té doby je jeho aktivita spojena s městem. Zikmund nevládnul žádné významné statky, držel jeden plat a také část vsi Vyšehořovice. Pro Zikmunda tak statky nejspíše nehrály žádnou výraznou sociální úlohu a byly jen zdrojem příjmu.

Posledním vlastníkem je Jan Rokycanský, syn Františka Rokycanského, sídlící na tvrzi Břve. Jan již není výslovně zmiňován coby měšťan, ovšem společně s manželkou Annou držel některé statky městu náležící, jako byly vinice, mlýny a domy. Jan měl podle mého názoru blíže ke šlechtě nežli k městu, avšak k němu jej poutaly nedořešené majetkové situace a jeho další majetek.

Kromě celých vsí či jejích částí vlastnili Rokycanští i jen platy na venkovských majetcích ležící. Těchto platů známe několik, plat na Byšicích

459 Tím myslím nashromáždit dostatek platů a majetků a tím dosáhnout jistého a trvalého zdroje finančního příjmu.

náležející Johlinu Rokycanskému,⁴⁶⁰ plat na Jiřicích Františka Rokycanského⁴⁶¹ a plat na Dobrošovicích Zikmunda Rokycanského.⁴⁶² Vesnice, na nichž platy ležely, bývaly od Prahy často vzdálenější a nejčastěji náležely drobným šlechticům. Ti také často měli zájem platy zpět vykupovat, aby osvobodili své majetky. Platy měly dle mého názoru význam ryze ekonomický. Platy bylo též možné směňovat. Vlastník vesnice platem zatížené mohl svou vesnici osvobodit tak, že sehnal jiný plat ve stejné výši a ten poté směnil za plat ležící na své vsi.

5.4.1 Hrad Okoř

Okořský hrad je významná lokalita a proto si zaslouží, aby jí byla věnována samostatná pozornost. Jedná se totiž o jeden z nejvýstavnějších hradů, které kdy byly v rukách měšťanů. Tato situace je ještě zajímavější tím, že hrad se nedostal do měšťanských rukou zástavou, nýbrž jej František nejspíše nechal pro sebe vystavět.

František se po Okoři píše od roku 1359, což pokládám za rok, kdy už na hradě sídlí.⁴⁶³ K výstavbě tak muselo docházet dříve. Otec Mikuláš a syn František tak byli schopni v krátkém čase realizovat dva nákladné projekty, založení kláštera a výstavbu hradu. To svědčí o velikém majetku rodiny v těchto časech. Okořská lokalita byla pravděpodobně zvolena z několika důvodů. Byl blízko k Praze, pouhých 15 km, což umožňovalo zvládnout cestu do města za jediný den. Ještě významnější je fakt, že na místě okořského hradu se dříve nacházela tvrz s mimořádně výstavnou gotickou kaplí. Výstavbu této kaple datuje Dobroslava Menclová do doby okolo roku 1260 a její výstavbu přisuzuje benediktinám, které Okoř v té době vlastnily.⁴⁶⁴ Právě tato kaple mohla Františka zaujmout při výběru lokality.⁴⁶⁵ Tato kaple byla pojmuta do výstavby hradu a je byla zakomponována do přízemního patra mohutné obytné věže, která tvořila jádro Františkova hradu. Zakomponování této výstavné a zároveň starobylé kaple umožňovalo novému hradu získat právě část oné starobylosti.

Hrad byl významné sociální médium, které o vlastníkovi mělo vypovídat a

460 Rel. Tab. I, s.418

461 Rel. Tab. II, s.19

462 Rel. Tab. II, s.95-96

463 RBM VII, s.97 č.142

464 MENCLOVÁ, Dobroslava, České hrady, díl první, Praha 1972, s.410-416

465 Protože svůj hrad z velké části nechal vystavět, mohl si jistě dovolit zvolit jiné místo a postavit hrad tam.

zejména jej reprezentovat. František, původem měšťan, se nemohl v otázce minulosti rodu opřít o své předky, jakožto doklad starobylosti rodu, protože se jednalo též o měšťany. Právě důraz na starobylé předky byl mezi šlechtou značně akcentován. Pokud se tedy František chtěl zařadit mezi šlechtickou obec bez příměsi prostého povýšenectví, potřeboval nějak nahradit svou absenci důstojných předků. Nástrojem k něčemu takovému se snad mělo stát jeho sídlo, na jehož starobylost a důstojnou minulost mohl poukazovat. Tím by František získal jistý nástroj k legitimaci svého postavení pro sebe a zejména pro své potomky.⁴⁶⁶

Výstavba hradu začala snad ve 30. letech 13. století, tedy ještě za života Františkova otce Mikuláše.⁴⁶⁷ Zde se ke zvážení nabízí i možnost, že celý podnik s hradem byl už záměr Mikulášův. Dobroslava Menclová stavbu hradu skutečně přisuzuje už Mikulášovi,⁴⁶⁸ toto tvrzení opírá o zmínku o Mikulášově purkrabím, který měl na Okoři působit. U této zmínky odkazuje na práci Cyrila Merhouta. V té jsem však takovou zmínku nenašel, Merhout taktéž přisuzuje výstavbu hradu Františkovi.⁴⁶⁹ Dále, až František kupuje majetky situované do blízkosti Okoře. Podle stavebního průzkumu však výstavba hradu začala už ve 30. letech 14. století a tak vůbec nelze Mikuláše vyloučit. Výstavbu Okořského hradu tak považuji za záměr Rokycanských, syna Františka a snad i otce Mikuláše. Tento záměr pak dovedl do konce František, který z Okoře učinil své sídlo a zakupoval okolní vsi, aby vytvořil zázemí pro své sídlo.

Pokud hrad vzniklý gotickou přestavbou iniciovanou Rokycanskými měl v jádru mohutnou obytnou věž, která do svých základů obsáhla právě zmiňovanou kapli. Tuto velikou věž doplňovaly dva obytné paláce. Typologicky se tak hrad řadí k hradům s bokovou dispozicí a patřil mezi nejnáročnější české nekrálovské hrady doby Karlovy. Okoř byla jedním z nejvýstavnějších hradů Českého království. I z toho důvodu se dočkala významnější přestavby až po více než stu letech, kdy její modernizační přestavbu provedli páni z Donína v 90. letech 15. století.⁴⁷⁰ V držení Rokycanských, respektive Františkova syna Jana staršího z Okoře, byla Okoř zhruba okolo roku 1391. Poté jsou majitelé Okoře neznámí až

466 K otázce reprezentace více viz ŠIMŮNEK, Robert, *Reprezentace české středověké šlechty*,

Praha 2013, k otázce hradu jakožto symbolické a sociální média tamtéž, s.15-42

467 MENCLOVÁ, Dobroslava, *České hrady*, díl první, Praha 1972, s.410-416

468 Tamtéž, s.415

469 MERHOUT, Cyril, *Hrad Okoř*, Praha 1901

470 DURDÍK, Tomáš, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999, s.200-202

do roku 1414, kdy Okoř drží Mikuláš z Prahy a Egenberka.⁴⁷¹

Okořský hrad nebyl nikdy významným sídlem nebo regionálním centrem. V rámci projektu Františka Rokycanského z Okoře měl, jak se domnívám, sloužit jako přirozené centrum rokycanské majetkové lokality a centrem Františkovy „sídelní politiky“, tento plán však nebyl naplněn (viz výše).

Monumentální a výstavný okořský hrad měl dle mého názoru sloužit přirozeně jako sídlo, hlavně měl však být nástrojem legitimizace Františkova začlenění se do šlechtické obce, o které usiloval. Držba hradu jakožto rodového sídla byla jako takový významným legitimačním prvkem rytířské kultury.⁴⁷²

Význam Okoře nespočívá v tom, že by držba hradu pražským měšťanem byla zcela neobvyklá.⁴⁷³ Její význam je v tom, že byla cíleně vybrána a vybudována a stala se tak asi nejvýraznějším prvkem Františkova feudalizačního záměru. Okořský hrad také ční vysoko nad ostatní hrady pražských měšťanů ve své stavební náročnosti a výstavnosti.⁴⁷⁴

5.5 Závěrečné shrnutí

Domnívám se tedy, jak jsem ostatně chtěl ukázat výše, že rodina Rokycanských usilovala o vlastnictví územně ucelených pozemkových majetků v rámci konkrétní oblasti, podobně jako jiné přední pražské rodiny. Olbramovici v okolí tvrze Škvorce nebo Velflovici v okolí Dubče.

Mezi „hlavní architektky“ tohoto úsilí můžeme počítat Mikuláše Rokycanského (+1344), ale hlavně jeho bratra Menharta (+1344) a jeho (Mikulášova) syna Františka Rokycanského z Okoře. Přes jejich úsilí nedošlo k vybudování stabilního venkovského zázemí. Jejich synové nedokázali z různých příčin, jakými snad byl přílišný rozrod, velké zatížení otcovými dluhy či nezdar v navázání na úspěchy otců, v jejich úsilí pokračovat a o majetky postupně přišli. Ukazuje se, že na vybudování stabilního venkovského zázemí nedostačovaly síly

471 SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII*, Praha 1996, s.229-237

472 ROBERT, Antonín, *Česká šlechta na rytířských koních, rytířství mezi sociální rolí, životní strategií a literární fikcí*, in: *Dějiny a současnost* roč. 35 č.6, Praha 2013, s.18-22

473 Soupis hradů držných pražskými měšťany přinel Martin Musílek, viz: MUSÍLEK, Martin, *Odras dvorské kultury v městském prostředí ve 13. a 14. století*, in: *Dvory a rezidence ve středověku 2. Skladba a kultura středověké společnosti*, ed. Dana Dvořáčková a Jan Zelenka, Praha 2008, (= *Supplementum Mediaevalia Historica Bohemica 2*), s.498-502 ; k hradům pražských měšťanů také: CHOTĚBOR, Petr, - DURDÍK, Tomáš, *Die Sitze der Prager Bürger in der Umgebung von Prag*, in: *Castrum bene* vol. 6, Praha 1999, s.13-32

474 DURDÍK, Tomáš, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999, s.200-202

jedinice, přestože byl velice úspěšný a bohatý. K něčemu takovému bylo potřeba několik úspěšných generací, které by dokázaly na díla svých otců navazovat, udržovat je a rozšiřovat. To se však Rokycanským nepodařilo a tak byly jejich venkovské majetky postupně odprodávány syny, kteří nedokázali dosáhnout bohatství svých otců a pokračovat tak v jejich nákladném díle. Myslím si, že lze předpokládat rozsáhlejší vlastnictví venkovských majetků, než které nám dosvědčují prameny. Toto platí dvojnásob v otázce platů, které jejich majitelé mohli střídat skutečně rychle, zejména když bylo možné jednotlivé platy nahrazovat jinými. Připouštím, že se vždy nemuselo jednat jen o cílený záměr a některé nákupy venkovských majetků mohly být prováděny ad hoc, bez větší provázanosti, nejspíše z ekonomických důvodů. Důvodem k takovému nákupu mohl být například záměr uložit si peníze v podobě nemovitého majetku, bez ohledu na polohu. Jsem však toho názoru, že pro klodějskou a okořskou lokalitu je můj názor o záměrném budování uceleného majetku v konkrétní oblasti opodstatněný.

V rámci rodiny lze spatřit dvě větve, jednu tvoří potomci Menhartovi, druhou pak potomci Mikulášovi. Potomci linie Menharovy déle setrvali ve městě a postupně ztráceli venkovské majetky. Až František a jeho syn Jan získali tvrz Břve a na tu se poté Jan uchýlil a na ní též sídlil. Jan nejspíše sledoval cíl postupně se od města odpoutat a včlenit se mezi šlechtu.

V linii Mikulášově potkáváme vlastníky pozemkových majetků, z nichž nejvýznamnějším byl František Rokycanský z Okoře. František měl za cíl přechod ke šlechtě, avšak nemyslím si, že toho za svého života plně dosáhl. Svou dceru ovšem provdal do šlechtické rodiny Žeberků a jeho synové už sídlí na venkově, na Okoři a na Čelákovcích. Ti však nedokázali pokračovat v otcově díle a o majetky postupně přicházejí. Františka a jeho potomky tak považuji za příklad měšťanů přešlých ke šlechtě. Dáme-li za pravdu Sedláčkovi,⁴⁷⁵ tak potomky jednoho z Janů nacházíme mezi pány z Dětenic, což by znamenalo, že se Františkův záměr nakonec naplnil, ačkoliv ne v míře, v jaké jej zamýšlel.

475 SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII, Praha 1996, s.229-237

6 Závěr

Hlavním cílem práce bylo přinést kvalitní biografický popis, který svým informačním obsahem přesahuje dílo Václava Vladivoje Tomka. Doufám, že to práce dokázala přinést, stejně jako ukázat, že dílo Tomkovo lze tímto způsobem rozšířit a renovovat. Přinesený popis by měl dále sloužit autorovi, a snad i dalším badatelům, jako výchozí bod pro další bádání.

Jsem toho názoru, že podobná pozornost, jaká byla v práci věnována rodině Rokycanských, by měla být obdobně věnována i dalším předním pražským tzv. patricijským rodinám. Pro takové úsilí zde je dostatek prostoru, jak naznačuje již tato práce. Výsledné biografické zpracování jednotlivých rodin by nadále mělo sloužit jako základna pro další výzkum. A to nejen výzkum týkající se tzv. patricijských rodin, ale i pro výzkum týkající se středověké Prahy či středověké společnosti obecně. Tyto biografické práce by sloužily jako základní pomůcka, obsahující důležité informace, pro ostatní historiky. Byly by využívány stejným způsobem, jakým je dnes využíván Tomkův *Dějepis*.⁴⁷⁶

Dokud (či pokud) tyto nové, rozšířené biografie nevzniknou, nebude jiné cesty, než nadále používat dílo Tomkovo. Taková praxe není sama o sobě chybnou. Jak ukazuje tato práce, tak se Tomek mylí jen zřídka a údaje, které zná, jsou v drtivé většině správné. V této práci došlo k největšímu rozchodu s názory V.V. Tomka v otázce rodinných vazeb. Tomek proto některé informace přisuzuje jinému členu rodiny než autor této práce, ale vlastní informace jsou ve svém základu správné.

Po biografických kapitolách věnovaných jednotlivým rodinám nevolám z důvodu chybnosti Tomkových informací, ale z důvodu jejich neúplnosti a možnosti jejich rozšíření. *Dějepis města Prahy* nelze naplno nahradit a bude třeba využívat jej nadále a to z důvodu, který je zmíněn již v úvodu této práce. Tomek mohl ještě pracovat s některými informacemi, které později zanikly, a dnes nemáme možnost je ověřit.

Protože jsem se v práci dotkl tématu tzv. patriciátu, považuji za vhodné vyslovit i závěr k tomuto tématu. Informace, které jsem snesl pro rodinu

476 TOMEK, Václav Vladivoj, *Dějepis města Prahy, Díl I-XII, Praha 1855-1901* ; podobný názor ohledně využívání a možností Tomkova díla obsahuje též studie: MUSÍLEK, Martin, *Příběh tří Mikulášů od Věže. Příspěvek k otázce jejich totožnosti*, in: *Staletá Praha 29/1, Praha 2013, s.2-15, v poznámce pod čarou na straně 2.*

Rokycanských, nám dovolují konfrontovat ji s definicí patriciátu podle Jaroslava Mezníka.⁴⁷⁷ U Rokycanských nalézáme veliké bohatství, držbu venkovských majetků, máme doloženy sňatkové vazby na ostatní rodiny, byť v nevelké míře.⁴⁷⁸ S řemeslem se u Rokycanských taktéž téměř nesetkáváme.⁴⁷⁹ O výlučném způsobu života doklady nemáme, to však není problém rodiny Rokycanských, ale celého pražského prostředí.⁴⁸⁰ Tu výlučnost bych, jak jsem shrnul výše,⁴⁸¹ nahradil aspektem dlouhodobosti a trvalosti vysokého či předního postavení Rokycanských. To dokládá více než stoletá přítomnost na Starém Městě pražském, kdy s různou měrou intenzity zastávali městské úřady a účastnili se hospodářského života města. Na základě výše uvedeného shrnutí tedy Rokycanské jednoznačně považuji za příslušníky tzv. patriciátu.

Dalším cílem této práce bylo ukázat prostor, který nabízí výzkum předních pražských rodin. Toho bylo po mém soudu také dosaženo. Už jen tím, jak dalece bylo možno rozšířit Tomkův popis. Za další, v práci jsou naznačeny další otázky, kterým byla věnována pozornost jen okrajově či vůbec. Právě tyto otázky by měly nadále stát v popředí dalšího zájmu o pražský tzv. patriciát a určovat tak směry následného bádání.

Takovými otázkami jsou například zahraniční aktivity pražských tzv. patricijů. Možnosti, které takový výzkum nabízí, ukázal už František Graus na své práci o suknu⁴⁸² nebo například Miloš Dvořák ve své práci o zahraničním obchodě.⁴⁸³ Výsledkem takového bádání by měl být doklad a zmapování širokého rámce obchodní činnosti pražských tzv. patricijů.

Dalším velkým tématem, které by studium pražských tzv. patricijů mělo rozkrýt, je otázka hospodářské a sociální strategie jednotlivých rodin, stejně jako tzv. patriciátu jako celku.

Cestou k tomu by mělo být studium sociálních vazeb na základě sňatků, společné hospodářské (zejména obchodní) činnosti, sdílení sakrálního prostoru

477 Viz příslušná kapitola této práce. Dále: MEZNÍK, Jaroslav, Z problematiky středověkého patriciátu, in: ČsČH č.5, Praha 1963, s.628-637

478 To je způsobeno hlavně tím, že drtivou většinu manželek vůbec neznáme. Podle mého názoru lze předpokládat četnější sňatkové vazby na jiné přední rodiny.

479 Na Novém Městě pražském se před polovinou 15. století vyskytuje jeden zlatník Mikuláš Rokycanský, zde se však bude jednat o zlatníka příslého z Rokycan, bez příbuzenského vztahu k rodině Rokycanských.

480 Viz příslušná kapitola této práce

481 Tamtéž

482 GRAUS, František, Český obchod se sukrem ve 14. a na počátku 15. století, Praha 1950

483 DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006 s.7-91, část 2, in: Pražský sborník historický 35, Praha 2007, s.7-61

nebo jen prostorové blízkosti sídel jednotlivých rodin. Právě touto cestou výzkumu staroměstské středověké společnosti, kterou považuji za velice přínosnou a inovativní, se vydal Martin Musílek ve své disertaci.⁴⁸⁴

Pro samotné Rokycanské se z tohoto hlediska nejvíce nabízí možnost bližšího vztahu s Rechzery, Štuky či Planery. Přeshraniční obchodní vztahy Rokycanských tato práce dokládá a jak uvádím v závěru k biografické kapitole, tuto činnost považuji za jeden ze základních kamenů ekonomické strategie rodiny. Za další jsem přesvědčen, že v otázce hospodářské a sociální strategie hrála významnou úlohu vazba na panovníka Karla IV. a dobré vztahy, které mezi ním a rodinou Rokycanských panovaly. Toto jsou všechno mnou učiněné závěry, které považuji za nosné, avšak ne za definitivní. Nevylučuji, že další bádání o rodině Rokycanských může tyto záměry pozměnit, důležité však je, že pro takové bádání poskytuje rodina Rokycanských stále dost prostoru a bylo by žádoucí jej využít.

Doufám proto, že práce dosáhla svých cílů a že snad bude schopna posloužit dalšímu bádání a rozšíření našeho poznání o středověké společnosti Starého Města pražského.

484 MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, Sociální svět Starého města pražského ve 14. století, nepublikovaná disertace, FF UK 2014

7 Seznam použitých pramenů a literatury

7.1 Seznam použitých pramenů

- Acta judiciaria consistorii pragensis*, díl III, (ed.) Ferdinand Tadra, Praha 1896
- Archiv český* 26, (ed.) Josef Teige, Praha 1909
- Archiv český* 28, (ed.) Josef Teige, Praha 1912
- Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II*, (ed.) Gustav Friedrich, Praha 1912
- Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae III/1*, (ed.) Gustav Friedrich, Praha 1943
- Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae V/1*, (ed.) Jindřich Šebánek – Sáša Dušková, Praha 1974
- Codex iuris municipalis regni Bohemiae*, díl I, Privilegia měst pražských (1174-1850), (ed.) Jaromír Čelakovský, Praha 1886
- Codex iuris municipalis regni Bohemiae*, díl II, Privilegia královských měst venkovských v Království českém z let 1225 až 1419, (ed.) Jaromír Čelakovský, Praha 1895
- Cosmae Pragensis chronica Boemorum*, in: Monumenta Germaniae Historica - Scriptores rerum Germanicarum, Nova series II. (ed.) Berthold Bretholz, Berolini 1923
- Das altprager Stadtrecht aus dem 14. Jahrhunderte*, (ed.) Emil Franz Rössler, Praha 1845
- Chronicon Aulae regiae* in: Fontes Rerum Bohemicarum IV, (ed.) Josef Emler, Praha 1884
- Knihy počtů města Brna z let 1343–1365*, (ed.) Bedřich Mendl, Brno 1935
- Libri confirmationum ad beneficie ecclesiastice Pragensem per archidioecesim I/2* (1363-1369), (ed.) Antonín František Tingl, Praha, 1874
- Libri confirmationum ad beneficie ecclesiastice Pragensem per archidioecesim II* (1369-1373), (ed.) Antonín František Tingl, Praha 1868
- Libri confirmationum ad beneficie ecclesiastice Pragensem per archidioecesim III-IV* (1373-1390), (ed.) Josef Emler, Praha 1879
- Libri confirmationum ad beneficie ecclesiastice Pragensem per archidioecesim V* (1390-1399), (ed.) Antonín František Tingl, Praha 1865

- Libri confirmationum ad beneficie ecclesiastice Pragensem per archidioecesim VII (1410-1419)*, (ed.) Josef Emler, Praha 1886
- Listář veřejného notáře ve XIV. století*, (ed.) Ferdinand Tadra, Praha 1893
- Libri erectionum archidiocesis Pragensis saeculo XIV et XV*, díl VII, (ed.) Josef Pelikán – Hana Pátková, Praha 2002
- Liber Vetustissimus Antiquae Civitatis Pragensis 1310–1518*, (ed.) Hana Pátková, Aleš Pořízka a Věra Smolová, Praha 2011 (= Documenta Pragensia Monographia 25)
- Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II (1253-1310)*, (ed.) Josef Emler, Praha 1882
- Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae III (1311-1333)*, (ed.) Josef Emler, Praha 1890
- Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV (1333-1346)*, (ed.) Josef Emler, Praha 1892
- Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V (1346-1355)*, (ed.) Jiří Spěváček - Jana Zachová, Praha 1958-2005
- Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae VI (1355-1358)*, (ed.) Bedřich Mendl - Milena Linhartová, Praha 1928-1979
- Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae VII (1358-1363)*, (ed.) Bedřich Mendl - Milena Linhartová 1954-1963
- Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.-1419 aug. 16.) III*, (ed.) Božena Kopiczková, Praha 1977
- Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.-1419 aug. 16.) V.I.1-2*, (ed.) Karel Beránek - Věra Beránková, Praha 2006-2007
- Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae I*, (ed.) Josef Emler, Praha 1870
- Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae II*, (ed.) Josef Emler, Praha 1872
- Summa Gerhardi. Ein Formelbuch aus der Zeit Johann von Böhmen 1336-1345*, (ed.) Ferdinand Tadra, Wien 1882
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Základy starého místopisu Pražského, oddíl 1., Staré Město*, Praha 1866
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Základy starého místopisu Pražského, oddíl 2., Nové Město*, Praha 1870
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Základy starého místopisu Pražského oddíl 3-5., Malá strana, Hrad Pražský a Hradčany, Vyšehrad*, Praha 1872

7.2 Seznam použité literatury

- BOBKOVÁ, Lenka, Velké dějiny zemí koruny České, svazek IV.a, Praha 2003
- BOBKOVÁ, Lenka - BARTLOVÁ, Milena, Velké dějiny zemí koruny České, svazek IV.b, Praha 2003
- BOHÁČ, Zdeněk, Topografický slovník k církevním dějinám předhusitských Čech, Praha 2001
- BOROVSKÝ, Tomáš, Patriciát nebo radní vrstva? Kutná Hora v předhusitském období, in: Královská a poddanská města od své geneze k protoindustrializaci a industrializaci. Sborník příspěvků z mezinárodního odborného symposia uspořádaného ve dnech 5. - 6. října 2001 v Příboře / Ostrava, Filozofická fakulta OU a Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, Nový Jičín 2002, s.87-101
- BOROVSKÝ, Tomáš, Venkovské statky Kutnohorských měšťanů v předhusitském období, in: Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity, Brno 1998, s.65-75
- BUBEN, Milan, Encyklopedie heraldiky, Praha 1994
- BUBEN, Milan M., Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů, Praha 2000
- CIRONIS, Petros, Historie města Rokycan, I. Díl, Rokycany od 10. století do třicetileté války, Rokycany 1993
- CIRONIS, Petros, Rokycany, Na cestě od vesnice k městu, 890 let od první písemné zprávy o Rokycanech a 710 let městem, Rokycany 2000
- ČECHURA, Jaroslav, České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně, díl 1, Praha 1999
- ČECHURA, Jaroslav, České země v letech 1378-1437, Lucemburkové na českém trůně, díl 2, vyd. 2, Praha 2008
- ČECHURA, Jaroslav, Městská šlechta - součást pražského patriciátu? (K otázce kontinuity pražského patriciátu 14.-16. století.), in: Documenta Pragensia, sv. 9/1, (1991), s.57-76
- ČECHURA, Jaroslav, Patriciát ve struktuře českých a moravských měst 14.-16. století, in: časopis Národního muzea, řada historická, 2/1988, s.32-51

- ČELAKOVSKÝ, Jaromír, O vývoji středověkého zřízení radního v městech Pražských, in: Sborník příspěvků k dějinám města Prahy I/2, Praha 1920, s.124–389
- DURDÍK, Tomáš, Ilustrovaná encyklopedie českých hradů, Praha 1999
- DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 1, in: Pražský sborník historický 34, Praha 2006, s.7-91
- DVOŘÁK, Miloš, Císař Karel IV. a pražský zahraniční obchod, část 2, in: Pražský sborník historický 35 Praha 2007, s.7-61
- FIALA, Michal, Heroltské figury ve znacích měšťanů Starého Města Pražského v době předhusitské, in: Heraldická ročenka 1989, Praha 1989, s.29–44.
- FIALA, Michal, Obecné figury ve znacích měšťanů Starého Města pražského v době předhusitské, in: Heraldická ročenka 1990, Praha 1990, s.21-32
- FIALA, Michal - HRDLIČKA, Jakub, Řídící vrstva v počátcích českých měst na příkladu pražské aglomerace, in: Documenta Pragensia 15, Praha 1997, s.13-24
- GRAUS, František, Český obchod se sukem ve 14. a na počátku 15. století, Praha 1950
- GRAUS, František, Chudina městská v době předhusitské, Praha 1949
- HLOBIL, Ivo, Přemyslovec Jan Volek (+1351) Rodopisné, heraldické a sfragistické otázky, in: Umění XXXV, Praha 1987, s.478-481.
- HOFFMANN, František, Středověké město v Čechách a na Moravě, Praha 2009
- HOFFMANN, František, Mincmistr Eberhard, Pražský sborník historický 12, Praha 1980, s.70-84
- HOLEC, František, Zaniklé vesnice na území hlavního města Prahy, in: Pražský sborník historický 29, Praha 1996, s.117-150
- HOLEC, František a kolektiv, Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII, Praha a okolí, Praha 1988
- HOVORKA, Petr - KOVÁŘ Jaromír, Tisíciletý urbanistický vývoj Rokycan, in: Minulostí Rokycanska 13, Rokycany 2000
- HRACHOVÁ, Hana a kolektiv, Rokycany, Praha 2011
- CHOTĚBOR, Petr - DURDÍK, Tomáš, Die Sitze der Prager Bürger in der Umgebung von Prag, in: Castrum bene vol. 6, Praha 1999, s.13-32

- ISENMANN, Eberhard, Die deutsche Stadt im Mittelalter (1150–1550), Wien – Köln – Weimar 2012
- JANÁČEK, Josef, Malé dějiny Prahy, 3. přepracované vydání, Praha 1983
- LÍBAL, Dobroslav, Pražské gotické kostely, Praha 1946
- KADERŇÁBEK, Josef, Horní vrstva měšťanské společnosti v domácí historiografii pozdního středověku a raného novověku. Nástin terminologie a dalších směrů bádání; in: Historická demografie 36, Praha 2012, s.25-40
- KLÁPŠTĚ, Jan, Proměna českých zemí ve středověku, Praha 2012
- KUBŮ, František, Chebský městský stát, počátky a vrcholné období do počátku 16. století, České Budějovice 2006
- KRASZEWSKI, Józef Ignacy, Król chłopów, Warszawa 1953
- MENDL, Bedřich, Hospodářské a sociální poměry v městech Pražských v letech 1378 až 1434, část 1 a 2 in: Český časopis historický 22, č. 1, 3, Praha 1916 s.54-67, 422-445
- MENDL, Bedřich, Hospodářské a sociální poměry v městech Pražských v letech 1378 až 1434. část 3 a 4, in: Český časopis historický 23, č. 1-2, Praha 1917, s.74-84, 353-363
- MENDL, Bedřich, Z hospodářských dějin středověké Prahy, Praha 1925
- MENCLOVÁ, Dobroslava, České hrady, díl první, Praha 1972, s.410-416
- MERHOUT, Cyril, Hrad Okoř, Praha 1901
- MEZNÍK, Jaroslav, Brněnský patriciát a boje o vládu města ve 14 .a 15. století, in: Brno v minulosti a dnes 6 , Brno 1962, s.185-289
- MEZNÍK, Jaroslav, Praha před husitskou revolucí, Praha 1990
- MEZNÍK, Jaroslav, Převrat na Starém Městě pražském roku 1350, Pražský sborník historický 1, 1964, s.7–20
- MEZNÍK, Jaroslav, Venkovské statky pražských měšťanů v době předhusitské a husitské, Praha 1965
- MEZNÍK, Jaroslav, Z problematiky středověkého patriciátu, in ČsČH č.5, 1963, s.628-637
- MÍKA, Zdeněk a kolektiv, Dějiny Prahy v datech, Praha 1988
- MUSÍLEK, Martin, Anotace: Rokycany Historie-Kultura-Lidé (online), Časopis SMB 2011 (cit.7.7.2014), dostupné na:
<http://cms.flu.cas.cz/cz/casopis/anotace/rokycany.html>

- MUSÍLEK, Martin, Patroni, klienti, příbuzní, Sociální svět Starého města pražského ve 14. století, nepublikovaná disertace, FF UK 2014
- MUSÍLEK, Martin, Pět tisíc hřiven Ebruše Poplinova, příspěvek k finančnímu podnikání pražských a kutnohorských měšťanských elit ve 13. a 14. století na základě výpovědi písemných pramenů, in: Numismatický sborník Sv. 26/1, Praha 2012, s.117-135.
- MUSÍLEK, Martin, Příběh tří Mikulášů od Věže. Příspěvek k otázce jejich totožnosti, in: Staletá Praha 29/1, 2013, s.2-15
- MUSÍLEK, Martin, Zajetí českého panstva patriciátem v sedleckém klášteře a v Praze roku 1309. Příspěvek k vývoji pražského a kutnohorského patriciátu na přelomu 13. a 14. století, in: Sedlec. Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého klášteřa ve středoevropském kontextu kolem roku 1300 a 1700, Praha 2009, s.139-163
- MUSÍLEK, Martin a kolektiv, Havelské Město pražské ve středověku, Historie – archeologie – stavební historie, Praha 2012
- NODL, Martin, Elity v českých a moravských pozdně středověkých městech jak badatelský a interpretační problém, in: Pražské městské elity středověku a raného novověku : jejich proměny, zázemí a kulturní profil. Sborník příspěvků z 21. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, Praha 2004 s.23-49
- Polski Słownik Biograficzny, Tomus XXXI, Warszawa 1989
- PROFOUS, Antonín, Místní jména v Čechách , díl I-IV, Praha 1947-1957
- PROKEŠ, Jaroslav, Dějiny Prahy, Praha 1948
- ROBERT, Antonín, Česká šlechta na rytířských koních, rytířství mezi sociální rolí, životní strategií a literární fikcí, in: Dějiny a současnost roč. 35 č. 6, Praha 2013, s.18-22
- SCHRANIL, Rudolf, Die sogenannten Sobieslaw'schen Rechte. Ein Prager Stadtrechtsbuch aus dem 15. Jahrhundert, München – Leipzig 1916 (= Prager Staatswissenschaftliche Untersuchungen 4)
- SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII, Praha 1996
- SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého XII, Praha 1997
- SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl XV, Praha 1998

- SEDLÁČEK, August, Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1998
- SEDLÁČEK, August - RŮŽEK, Vladimír (ed.), Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty, svazek 1-5, Praha 2001-2003
- Słownik biograficzny historii polski, díl I, Warszawa 2005
- SOMMER, Petr - TŘEŠTÍK, Dušan - ŽEMLIČKA, Josef (eds.), Přemyslovci, budování českého státu, Praha 2009
- SPĚVÁČEK, Jiří, Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346, Praha 1994
- SPĚVÁČEK, Jiří, Karel IV., život a dílo 1316-1378, Praha 1979
- SPĚVÁČEK, Jiří, Václav IV., 1361-1419, K předpokladům husitské revoluce, Praha 1986
- SZCZUR, Stanislaw, Historia Polski sredniowiecze, Krakow 2008
- ŠIMŮNEK, Robert, Reprezentace české středověké šlechty, Praha 2013
- ŠMAHEL, František -NODL, Martin (red.), Člověk českého středověku, Praha 2002
- ŠMAHEL, František - BOBKOVÁ, Lenka (eds.), Lucemburkové, česká koruna uprostřed Evropy, Praha 2012
- ŠUSTA, Josef, České dějiny, díl 2., část 1-4, Praha 1935-1948
- ŠUSTA, Josef, Dvě knihy českých dějin, kus středověké historie našeho kraje, Kniha 1, Praha 2001
- ŠUSTA, Josef, Dvě knihy českých dějin, kus středověké historie našeho kraje, Kniha 2, Praha 2002
- TEIGE, Josef, O statcích obcí pražských v letech 1420-1546, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy, díl III, Praha 1922, s.111-201
- TOMEK, Václav Vladivoj, Dějepis města Prahy, Díl I-XII, Praha 1855-1901
- TOMEK, Václav Vladivoj, Základy starého místopisu pražského, Praha 1866
- TŘIKAČ Josef, Staroměstská kniha soudní z let 1351–1367, in: Pražský sborník historický 29, 1996, s.5–58
- ÚLOVEC Jiří - RYKL Michal, Tvrz v Jiřicích, okres Praha-východ, in: Castellologica Bohemica 4, 1994, s.185–200
- VÁLKOVÁ-FRÝZLOVÁ, Marie, Úřad perkmistra pražských viničních hor, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy, díl VI, Praha 1930, s.1-149

- VÁVRA, Ivan, Řezenská a Norimberská cesta, in: Historická geografie 11, Praha 1973, s.31-100
- VELÍMSKÝ Tomáš, Cruciburgensis magister monetae aneb historie jednoho omylu. Příspěvek k dějinám městského meliorátu v českých zemích ve druhé a třetí čtvrtině 13. století, in: Civitas & Villa, Miasto i wieś w średniowiecznej europieśrodkowej, Wrocław – Praha 2002, s.201–208
- VELÍMSKÝ, Tomáš, Příspěvek k dějinám patriciátu v českých městech 13.-14. Století, in: Český časopis historický 89, Praha 1991, s.321-335
- VLČEK, P. - SOMMER, P. - FOLTÝN, D., Encyklopedie českých klášterů, Praha 1998
- VLČEK, Pavel a kolektiv, Umělecké památky Prahy, díl první: Staré Město a Josefov, Praha 1996
- WINTER, Zikmund, Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV a XVI. věku I, Praha 1890
- WYROZUMSKI, Jerzy, Kazimierz Wielki, Wrocław 2004
- ŽEMLIČKA, Josef, Počátky Čech královských, Praha 2002
- ŽEMLIČKA, Josef, Stará cesta do Bechyňska, K vnímání prostoru a vzdáleností v přemyslovských Čechách, in: Dějiny ve věku nejistot, Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka, Praha 2003, s.319-332

7.3 Seznam elektronických zdrojů

www.monasterium.net

<http://cms.flu.cas.cz/cz/publikace/casopis-smb.html>

8 Přílohy

Příloha č. 1

Mapy venkovských majetků

Mapa majetků v 1. polovině 14. století

Mapka je orientační, má ilustrovat zejména blízkost některých venkovských majetků. Vždy je uváděn název majetku společně s rokem, ve kterém se daný majetek poprvé objevuje v držení Rokycanských.

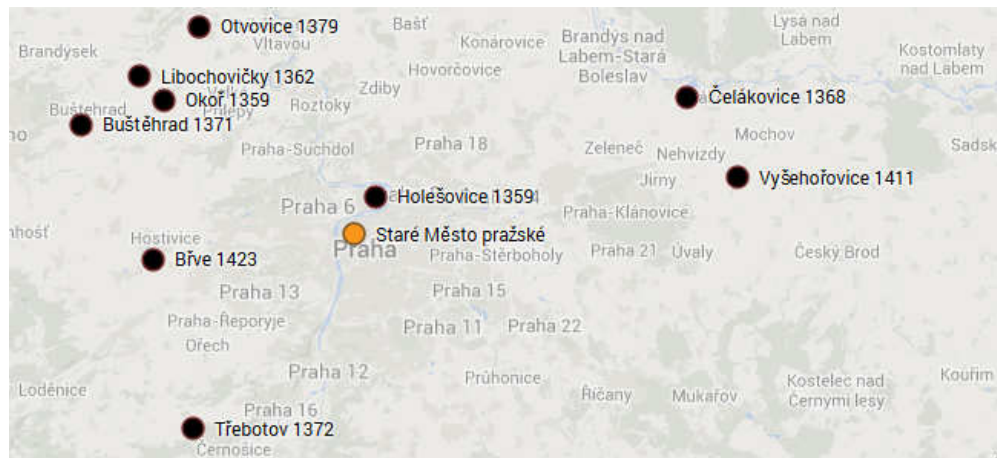
Z toho důvodu mapka poskytuje přehled o geografickém umístění, nikoliv o chronologii držby jednotlivých majetků (k tomu viz tabulka v příslušné kapitole).

Černě jsou zobrazeny jednotlivé majetky.

Žlutě jsou zobrazeny některá větší aglomerace pro lepší orientaci

Ke Kolodějům náleží ještě vesnice Hol a Hodava. Na mapce nejsou samostatně zobrazeny, neboť by ztěžovaly orientaci. Počítám je proto ke kolodějské lokalitě, neboť náležely k hradu.

Mapa majetků od 2. poloviny 14. století

Mapka je orientační, má ilustrovat zejména blízkost některých venkovských majetků. Vždy je uváděn název majetku společně s rokem, ve kterém se daný majetek poprvé objevuje v držení Rokycanských.

Z toho důvodu mapka poskytuje přehled o geografickém umístění, nikoliv o chronologii držby jednotlivých majetků (k tomu viz tabulka v příslušné kapitole).

Černě jsou zobrazeny jednotlivé majetky.

Žlutě jsou zobrazeny některá větší aglomerace pro lepší orientaci

Příloha č. 2

Příklad pečeti rodiny Rokycanských

Pečeť z roku 1338, kterou užíval Václav Rokycanský.

Převzato z:

<http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RKr/206/charter?q=rokycansk%C3%BD>

Příloha č.3

Rodokmen rodiny Rokycanských (viz následující strana)

Rodokmen je ilustrativní.

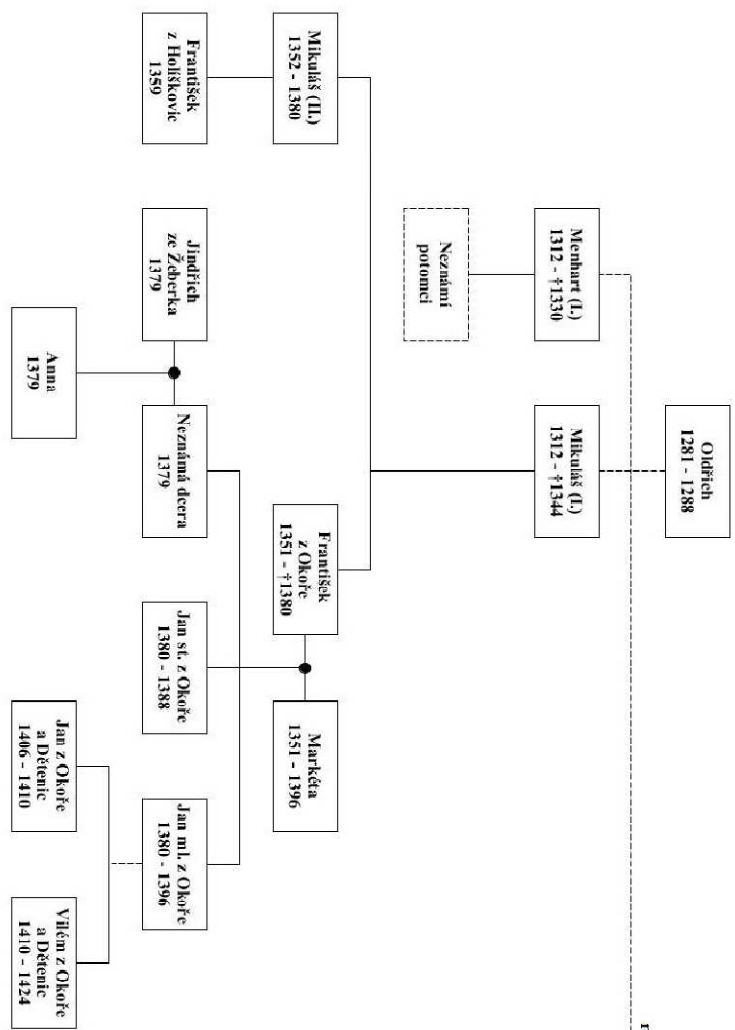
Uvedené roky značí dobu, po kterou daného člena rodu známe. Někdy tedy pouze jeden rok, pokud máme o dané osobě pouze jednu zprávu.

Pokud je rok zároveň označen křížkem, znamená to, že tohoto roku (nebo před tímto rokem) daná osoba zemřela.

Plná čára značí příbuzenské vztah.

Přerušovaná čára značí možný či domnělý příbuzenský vztah.

Plná čára s tečkou značí manželství.

rodokmen část II. →

← rodokmen část I

